

**Klaipėdos universitetas
Sveikatos mokslų fakultetas
Rekreacijos ir turizmo katedra**

**Biomed.m.habil.dr. Prof. Ramūnas Povilanskas
Soc.m.dr. Doc. Aušrinė Armaitienė**

**NERINGOS KURORTOLOGINIŲ IŠTEKLIŲ
ĮVERTINIMO IR PANAUDOJIMO
SVEIKATINIMO SRITYJE
GALIMYBIŲ STUDIJA**

GALUTINĖ ATASKAITA

Klaipėda, 2010

Jonas Šimėnas, Seimo aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas: „Kelia abejonių tai, kad Neringos savivaldybė negali suformuluoti, koks turi būti kurortas, nes pagal tradicinę sąvoką tai viešbučiai, SPA centrai, daug kas susiję su urbanizacija. Kuršių neriją prižiūrime kaip UNESCO saugomą teritoriją, joje prioritetą atiduodame pažintinei rekreacijai – lankymui, aktyviam ir kitokiam poilsiui“ („Verslo žinios“, 2010 balandžio 28 d.)

Aurelija Stancikienė, Seimo narė: „Man tai unikali pasaulio paveldo vietovė, o ne kurortas, bet jei šalia būtų teikiamos galimos kurorto paslaugos – gerai... Turizmą reikia plėtoti karštų vonių paslaugomis, galbūt įrengti japonišką pirtį ar siūlyti pasivaikščiavimą karštu smėliu, kankorėžiais, pakvėpuoti kadagių ir pušų aromatu.“ („Verslo žinios“, 2010 balandžio 28 d.)

Vidmantas Bezaras, Aplinkos ministerijos saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio departamento direktorius: „Yra mistifikuota baimė – jei kurortas, tai ekologinis turizmas, gamtos pristatymas sunyks, liks tik kurortinės paslaugos ir dėl jų čia važiuos tūkstančiai žmonių. Tikrai to nebus. Manau, kad galima suderinti aplinkosaugos ir kurorto funkcijas subtiliai, ir kaip tik atsirastų naujas produktas turizmo rinkoje“ („Verslo žinios“, 2010 balandžio 28 d.)

Recenzentai:

Biomed.m.dr. Doc. Albinas Stankus
Geogr. m. dr. Gintautas Žilinskas

R. Povilanskas, A. Armaitienė, 2010 ©

Viršelio nuotrauka (aut. R. Povilanskas): Tradicinė japoniška geoterminio vandens pirtis.

TURINYS

1. Galimybių studijos koncepcija ir tyrimai	5
1.1. Bendrosios nuostatos	5
1.2. Tikslas, uždaviniai ir sąvokos.....	7
1.3. Rinkoje atliekamų kurortologinių išteklių tyrimų pasiekimų analizė ir tinkamos metodikos parinkimas.....	10
1.3.1. Kurortologinių išteklių apibrėžimas ir klasifikaciniai reikalavimai.....	10
1.3.2. Neringos kurortologinių išteklių įvertinimas	14
1.3.2.1. Mineralinis ir terminis Žemės gelmių vanduo.....	18
1.3.2.2. Peloidai.....	19
1.3.2.3. Jūros terapijos (<i>talasoterapijos</i>) veiksniai	20
1.3.2.4. Augalijos buveinės ir vietovaizdžiai kaip kurortologiniai veiksniai	22
1.3.2.5. Apibendrinimas.....	23
1.3.3. Neringos atitikimas Lietuvos Respublikos kurorto statuso reikalavimams ir jos kaip pajūrio kurorto ateities vizija.....	24
1.3.3.1. Neringos atitikimas Lietuvos Respublikos kurorto statuso reikalavimams	24
1.3.3.2. Neringos kaip pajūrio kurorto ateities vizija	25
1.4. Neringos lankytojų srautų tyrimas.....	27
1.4.1. Neringos lankytojų srautų, lankymosi tikslų, sveikatinimo maršrutų ir trukmės įvertinimas.....	29
1.4.1.1. Neringos lankytojų srautai.....	29
1.4.1.2. Neringos lankytojų lankymosi tikslai	30
1.4.1.3. Neringos lankytojų sveikatinimo maršrutai.....	32
1.4.1.4. Neringos lankytojų lankymosi trukmė.....	33
1.4.2. Sveikatinimo paslaugų poreikio analizė.....	33
1.4.3. Sezoninės lankytojų dinamikos ypatumai	36
1.4.3.1. Vasaros sezono metu.....	36
1.4.3.2. Gretutinių sezonų ir ne sezono metu	37
1.4.4. Rinkos ir poreikių pasiskirstymo atskirais sezonais analizė	40
1.4.4.1. Neringos turistų tipai ir jų poreikiai vasaros sezonu.. ..	40
1.4.4.2. Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu	41
1.4.5. Sveikatinimo paslaugų Neringoje socioekonominių ypatumų analizė	42
1.4.5.1. Neringos paslaugų plėtros interpretacija oficialiuose dokumentuose	42
1.4.5.2. Vietinės bendruomenės požiūris į turizmą ir kurortines paslaugas	46
1.4.5.3. Apibendrinimas.....	52
1.4.6. Neringos rekreacinės, ekologinės ir psichologinės talpos bei rekreacinės digresijos mastų įvertinimas.....	53
1.5. Tinkamiausi ir perspektyviausi kurortologinių išteklių panaudojimo būdai Neringoje.....	56
1.5.1. Kurortologinių išteklių praktinis panaudojimas.....	57
1.5.2. Infrastruktūrinių galimybių atsiradimo įvertinimas (SSGG analizė).....	58
1.5.3. „0“ strategija (be aktyvių veiksmų labiausiai tikėtinas raidos scenarijus).....	63
1.6. Pasiūlymai investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą pagrindžiant būtinybę, investicijų kaštus, potencialius lankytojų srautus	64
1.6.1. Pasiūlymai investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą sveikatinimo paslaugų plėtrai.....	64

1.6.1.1. Investicijų į kurortologinių išteklių panaudojimą, kuriant Nidos jūros terapijos centrą, būtinybės pagrindimas	64
1.6.1.2. Potencialus Nidos jūros terapijos lankytojų skaičius	67
1.6.1.3. Investicijų kaštai.....	67
1.6.2. Nidos jūros terapijos centro kūrimo prioritetinių veiksmų programa.....	68
2. Išvados....	72

GALIMYBIŲ STUDIJOS KONCEPCIJA

1.1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Neringa – ypatinga Lietuvos ir viso pietryčių Baltijos regiono pajūrio vietovė. Dėl išpuoselėto ir kruopščiai prižiūrimo kraštovaizdžio, visa Kuršių nerija 2000 m. buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą kaip išskirtinės visuotinės reikšmės kultūrinis kraštovaizdis, iliustruojantis Gamtos ir Žmogaus sambūvio istoriją. Jau 150 metų šis kraštas plačiai Europoje garsėja kaip pajūrio kurortas, pasižymintis kompleksiskai veikiančiais stipriais gamtiniais sveikatinimo veiksniais ir kurortologiniais ištekliais.

Svarbiausia bendroji nuostata, kurios buvo laikomasi rengiant šią studiją, yra ta, jog galima ir būtina suderinti Neringos kaip pajūrio kurorto plėtros poreikius ir Kuršių nerijos kaip Pasaulio paveldo kultūrinio kraštovaizdžio apsaugos reikalavimus.

Kitas strategines nuostatas galima suskirstyti į tris dalis: studijos kurortologinių išteklių analitinės dalies, potencialių vartotojų, bei turistų identifikavimo dalies ir pasiūlymų vadybinės – investicinės dalies. Visose šiose srityse Neringos kurortas susiduria su strateginėmis problemomis, todėl aiškus išankstinių nuostatų identifikavimas yra būtinas geresniam strategijos ir pasiūlymų supratimui.

Studijos kurortologinių išteklių analitinės dalies strateginė nuostata – išanalizuoti Neringos situaciją remiantis Europos šalių kurortologinių išteklių mokslinių tyrimų rezultatais. Būtent mokslinių tyrimų rezultatai, o ne pavienės eksperimentinės kurortologinės paslaugos tokios kaip apipylimas karštu smėliu ar vaikščiojimas kankorėžiais, sudaro šios studijos objektą. *Tradicinių ir svarių mokslinių tyrimų rezultatų analizė būtina dabartinėje Neringos kurorto situacijoje, kai politiniame lygmenyje kvestionuojami būtent klasikiniai kurortologiniai Neringos privalumai. Ši strateginė nuostata taip pat yra padiktuota studijos autorių noro atsakyti į pavienių Neringos bendruomenės narių aspiracijas rasti šioje kurortologinėje studijoje pasaulinio lygio eksperimentines inovacijas (kurios dažniau yra rinkodaros, o ne kurortinio potencialo įrodymo priemonė), nes „tai kas tradiciška, Neringai netinka, nes visi kiti Lietuvos kurortai tai jau yra padarę“... Dar vienas elementas į kurį nebuvo gilintasi būtent dėl mokslinio pagrįstumo trūkumo - tai kraštovaizdžio estetoterapinė funkcija, kuri yra plačiai minima, tačiau moksliniais tyrimais menkai pagrįsta. Kadangi šios kurortologinės studijos objektą apibrėžia pavadinimas – t.y. išteklių įvertinimas ir panaudojimas sveikatinimo srityje, tai laikytasi dar vienos strateginės nuostatos aptarti tik sveikatinimo aspektus ir neliesti sveikatingumo, rekreacinių ir kt. aspektų būdingų šiuolaikiniam kurortui, kaip kompleksinei gyvenamajai vietai.*

Potencialių kurortologinių paslaugų vartotojų ir turistų analizės dalyje laikytasi nuostatos užfiksuoti turistų struktūros ir poreikių *status quo*, nes jau pirmieji Neringos lankytojų tyrimų rezultatai parodė, kad lyginant su ankstesniais tyrimais dabartinė turistų struktūra sparčiai kinta. Neringai, kaip iš turistinių paslaugų gyvenančiai savivaldybei, būtina sukurti turistų statistinio monitoringo schemą, kurios ilgalaikiai rezultatai turėtų leisti daryti prognostines prielaidas, o ne vien fiksuoti esamą padėtį, kaip visuose tyrimuose iki šiol.

Pasiūlymų vadybinė – investicinė dalis sietina su strategine nuostata dėl jūros terapijos centro nuosavybės ir valdymo modelio. Mėginimai Neringoje teikti sveikatinimo paslaugas nepasiteisino, be to, didelės abejonės dėl galimybių teikti tokio pobūdžio paslaugas išsakė vietos verslininkai, todėl pasiūlymuose pateiktas *jungtinis centro nuosavybės modelis* su sprendžiamuoju Neringos savivaldybės balsu jūros terapijos centro valdyme.

Bendroji nuostata įpareigojo galimybių studiją rengusius ekspertus ne tik kokybiškai atlikti visus darbus, numatytus techninėje užduotyje, bet ir aprėpti platesnį Neringos kaip kurorto ir Kuršių nerijos kaip Pasaulio paveldo kraštovaizdžio sąveikos problemų lauką bei atsiliepti į aktualiausius nūdienos iššūkius, iškilusius Neringos kurortui, būtent: pagrįsti Neringos atitikimą Lietuvos

Respublikos kurorto statuso reikalavimams, suformuluoti Neringos kaip pajūrio kurorto viziją, atsižvelgiant į Bendrojo plano (2007)ⁱ autorių ir UNESCO ekspertų (2009)ⁱⁱ rekomendacijas, išanalizuoti sąlygas ir prielaidas sveikatinimo paslaugų plėtrai Neringoje, pateikti įžvalgas apie Neringos potencialių sveikatinimo paslaugų teikėjų nuostatas bei iš šių nuostatų kylančias stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes sveikatinimo paslaugų plėtrai Neringoje.

Pagrindinės Neringos kurorto problemos kurortologinės plėtros požiūriu:

- Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintos higienos normos reglamentuoja kurortologinių išteklių naudojimą, tačiau nepateikia kurortologinių veiksnių ir reikalavimų pripažinimui gydomaisiais bei tinkamais kurortų statuso patvirtinimui. Yra akivaizdus teisinis prieštaravimas: Lietuvos turizmo įstatymas reikalauja, kad kurorto statusas būtų suteiktas tik tai gyvenamajai vietai, kurioje yra moksliskai ištirtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių, tačiau nė vienas Lietuvos kurortas neturi gamtinių gydomųjų veiksnių, kuriuos Sveikatos apsaugos ministerija būtų pripažinusi gydomaisiais.
- Neringos kurortologiniai ištekliai yra tikrai išskirtiniai Lietuvos mastu. Ypač reikia išskirti geoterminį sūrymą, iškastinį sapropelį, taip pat jūrinio klimato, brandžių pušynų, kadagynų mikroklimato bei kitų išteklių ramiam poilsiui derinį. Deja, kol kas kurorte nėra jokios specialios infrastruktūros šiems ištekliams panaudoti sveikatinimo tikslais.
- Nors sezoniškumo problema, kuri pirmiausia reiškiasi netolygiais turistų srautais yra būdinga visai turizmo industrijai, tačiau Neringos lankytojų srautai pasižymi nepaprastai dideliu netolygumu netgi vasaros sezono metu, jau nekalbant apie kitus laikotarpius. Tiek kurorto infrastruktūra, tiek ir gamtinė aplinka didžiausias apkrovas patiria vasarą ir yra nepilnai išnaudojama kitais laikotarpiais.
- Kvalifikuoto personalo trūkumo ir darbo jėgos migracija. Turizmo sektorius yra ypač imlus nekvalifikuotai darbo jėgai, tačiau trumpas turistinis sezonas šį poreikį dar labiau iškraipo. Kita problema - menka vertikalios karjeros galimybė turizmo sektoriuje, o tuo pačiu, ir personalo tobulėjimo bei lojalumo motyvacijos stygius.
- Neringos, kaip patrauklios turistinės ir kurortinės vietovės vertė auga, todėl čia gana sparčiai vyksta procesai, būdingi visiems pasaulio kurortams – žemės, statinių ir gyvenamojo ploto kaina kyla, nevietinio kapitalo investuojamo į žemę ir pastatus kiekis vis didėja, kartu vyksta kapitalo nutekėjimas iš teritorijos, nes didžioji pelno dalis nėra panaudojama vietoje, vietiniai gyventojai, ypač jaunimas neturi finansinių galimybių įsigyti būsto, vietiniai gyventojai po truputį išmiršta arba persikelia kitur, reprodukcinės gyvenviečių galimybės mažėja, teritorija tampa vasarnamių ar vasarbučių turistine vietoje, aptarnaujantis personalas atvyksta iš kitur. Siūlomi sprendimai: socialinio būsto statymas, darbo vietų kūrimas, vietinio verslo skatinimas.
- Neringos bendruomenėje stebima dezintegracija – savivaldybės administracija, KNNP direkcija, gyventojai, politikai, verslininkai – daugeliu esminių turizmo klausimų mąsto skirtingai, nėra **bendros** strategijos ir veiksmų plano. Tokia situacija sudaro ypač palankią terpę konfliktų kėlėjams, kurių Neringa nestokoja išorėje. Neringos bendruomenėje dezintegracija remiasi įsisenėjusiu vertybių konfliktu, kurio sprendimui būtina inicijuoti dialogą ir bendrų vertybių paiešką tarp bendruomenės grupių ir tarp institucijų. Kitas žingsnis bendros *kurorto tarybos* - patariamojo organo - sukūrimas prie Neringos savivaldybės tarybos.

1.2. TIKSLAS, UŽDAVINIAI IR SAVOKOS

1.2.1. Darbo tikslas

Atsižvelgiant į techninės užduoties reikalavimus ir į studijos rengimo pradžioje suformuluotą bendrąją nuostatą, o taip pat siekiant aukščiau apibūdintų Neringos kaip išskirtinio pajūrio kurorto ir Kuršių nerijos kaip UNESCO Pasaulio paveldo teritorijos sambūvio tikslų, buvo suformuluotas toks svarbiausias Neringos kurortologinių išteklių įvertinimo ir panaudojimo sveikatinimo srityje galimybių studijos parengimo **kompleksinis tikslas: visapusiškai išanalizuoti ir įvertinti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo sveikatinimo srityje galimybes ir perspektyvas.**

1.2.2. Darbo uždaviniai

Šiam tikslui pasiekti numatyti tokie studijos rengimo **praktiniai uždaviniai:**

1.3. Skyrius:

- A) Apibrėžti kurortologinius išteklius ir išanalizuoti klasifikacinius reikalavimus jų pripažinimui tinkamais sveikatinimui ir kurortų statuso patvirtinimui.
- B) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių tinkamumą sveikatinimui, remiantis Europos šalių kurortologinių išteklių mokslinių tyrimų rezultatais, ypatingai kreipiant dėmesį į tokius išteklius, kurie leistų pabrėžti ir įtvirtinti Neringos kaip kurorto išskirtinumą ir konkurencinį pranašumą tiek Lietuvos, tiek ir tarptautiniu mastu.
- C) Pagrįsti Neringos atitikimą Lietuvos Respublikos kurorto statuso reikalavimams ir suformuluoti Neringos kaip pajūrio kurorto viziją, atsižvelgiant į Bendrojo plano (2007) ir UNESCO ekspertų (2009) rekomendacijas.

1.4. Skyrius:

- A) Įvertinti Neringos lankytojų srautus atskirais sezonais, nustatyti lankymosi tikslus, maršrutus ir trukmę.
- B) Išanalizuoti Neringos sezoninės lankytojų dinamikos, sveikatinimo rinkos bei įvairių jos segmentų lankytojų poreikių pasiskirstymo atskirais sezonais analizę.
- C) Atlikti sveikatinimo paslaugų potencialios pasiūlos analizę – pateikiant įžvalgas apie kurortinių paslaugų teikėjų nuostatas bei iš jų kylančias stiprybes, silpnybes, galimybes ir potencialias grėsmes sveikatinimo paslaugų plėtrai Neringoje.
- D) Kompleksiškai įvertinti abu komponentus formuojančius kurortinių paslaugų vartojimą – vietinės bendruomenės pasirengimą teikti kurortines paslaugas ir jas plėtoti, bei turistų nuomones, vertinimus ir pageidavimus kurortinių paslaugų atžvilgiu, taip pat atlikti pagrindinių nuostatų ir vertinimų lyginamąją analizę.
- E) Įvertinti Neringos rekreacinę apkrovą ir palyginti ją su kurorto ir nacionalinio parko gyvenviečių, miško ir kopų parkų bei paplūdimių rekreacine, ekologine ir psichologine talpa, nustatyta kitose studijose ir planavimo darbuose.
- F) Pateikti lankytojų srauto augimo prognozes ir pasiūlyti priemones tolygiau išskirstyti bei diversifikuoti lankytojų srautus.

1.5. Skyrius

- A) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių praktinio panaudojimo sveikatinimo paslaugų plėtrai perspektyvas bei prielaidas.
- B) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo sveikatinimo paslaugų plėtrai infrastruktūrinių galimybių atsiradimą, bei su jomis susijusias stiprybes, silpnybes, galimybes ir potencialias grėsmes.
- C) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo sveikatinimo paslaugų plėtrai infrastruktūros sukūrimo ir valdymo aspektus.

1.6. Skyrius:

- A) Pateikti pasiūlymus investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą sveikatinimo paslaugų plėtrai, pagrindžiant būtinybę, investicijų kaštus ir potencialius lankytojų srautus įvairiais sezonais.
- B) Parengti Nidos jūros terapijos (*talasoterapijos*) centro kūrimo prioritetinių veiksmų programą.

1.2.3. Darbe naudojamų savokų apibrėžimai

- **Bioklimatiniai kurortologiniai veiksniai** – svarbiausi teigiamą terapinį poveikį turintys gamtiniai klimato veiksniai: Saulės (ypač, ultravioletinė) radiacija, oro švara (ypač dulkių ir kitų alergenų atžvilgiu), jonizuotas, kalio, kalcio, jodo, bromo jonų ir druskų prisotintas ypatingai švarus pajūrio oras ir pajūrio mikroklimatas, pasižymintis labai specifiniais temperatūros, slėgio, drėgmės, vėjo ir kontrastingumo ypatumais. Jūros krantų oras veikia kaip milžiniškas inhaliatorius, papildo organizmą gyvybiškai svarbiais aerozoliais, elektrolitais ir mikroelementaisⁱⁱⁱ.
- **Iškastinis sapropelis** – tipiška ežerų ir lagūnų nuosėda, kuri susidarė Holoceno laikotarpiu (prieš 6-8 tūkst. metų).^{iv} Detritinis karbonatingas sapropelis fizinėmis savybėmis ir tankiu yra panašus į molį; sudžiūvęs jis yra trapus, tačiau sumaišytas su vandeniu tampa tašus ir tinkamas kūno aplikacijoms arba vonioms. Pašildyto sapropelio aplikacijos turi tiek fizinį, tiek ir cheminį teigiamą poveikį organizmui.
- **Jūros terapija** – su jūra tiesiogiai susijusių kurortologinių veiksnių (paplūdimių, atabrado, bangavimo, jūrinės kilmės aerozoliais prisotinto pajūrio oro, vandens ir oro temperatūros kontrastingumo, jūros dumblių, druskų prisotintų jūros priekrantės dumblo nuogulų, gintaro ir kt.) naudojimas gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms.
- **Kurortas** – Pagal Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymo naujausią redakciją (2005 m., 2010 m. projektas), kurortas tai yra įstatymo suteiktas statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra mokslškai ištirtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenų, gydomojo purvo, sveikatai palankus mikroklimatas, rekreacinių želdinių, vandens telkinių) bei išplėta speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnis gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms.
- **Kurorto infrastruktūra** – kurorte esanti gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio infrastruktūra, skirta naudoti mokslškai ištirtus ir pripažintus gydomaisiais gamtinius veiksnis gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms.
- **Kurortologiniai ištekliai** – gamtinių veiksnių, turinčių teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui ir naudojamų profilaktikai, terapijai (sveikatinimui) ir reabilitacijai, o taip pat rekreacijai ir kosmetikai, santalkos apibrėžtoje teritorijoje.

- **Kurortologiniai (sveikatinimo) veiksniai** – gamtiniai veiksniai, turintys teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui ir naudojami profilaktikai, terapijai (sveikatinimui) ir reabilitacijai, o taip pat rekreacijai ir kosmetikai, kurių teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui patvirtina ilgalaikiai medicininiai tyrimai, atitinkantys metodologinius reikalavimus, taikomus visų medikamentų aprobavimui.
- **Lankytojų srautas** (momentinis, paros, savaitės, mėnesio arba sezono) – konkrečios geografinės teritorijos arba jos kertinių objektų (pvz., nacionalinio parko įėjimo arba įvažiavimo, keltų perkėlos, pažintinių takų, gamtos stebėjimo, uogavimo arba grybavimo maršrutų ir pan.) rekreacinė apkrova per tam tikrą laikotarpį.
- **Mineraliniai ir terminiai Žemės gelmių vandenys** – savaime trykštantys arba iš gręžinių išgaunami Žemės gelmių vandenys ir sūrymai, pasižymintys padidinta mineralizacija ir, kartais, aukšta temperatūra.
- **Peloidai** – medžiagos (durpės, sapropelis, molis ir kt.), susidariusios natūralių geologinių procesų metu, pasižyminčios specifinėmis fizinėmis, cheminėmis ir biologiškai aktyviomis savybėmis, naudojamos medicininės reabilitacijos ir kitose sveikatinimo veiklose.
- **Rekreacinė apkrova** – maksimalus žmonių skaičius (momentinis, paros, savaitės, mėnesio arba sezono), kuris vienu metu vieši turistinėje vietovėje. Vertinamas asižvelgiant į turistinės vietovės fizinę, ekonominę ir socialinę-kultūrinę aplinką, o taip pat į lankytojų pasitenkinimo kokybę.
- **Sveikatinimas** – gamtinių, estetinių ir kitų psichosomatinių veiksnių panaudojimas sukurti ilgalaikį teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui: atstatyti arba išsaugoti žmogaus sveikatą bei organizmo fiziologines funkcijas.
- **Sveikatinimo paslaugos** – kurorto infrastruktūros panaudojimas sveikatinimo tikslams.

1.3. RINKOJE ATLIEKAMŲ KURORTOLOGINIŲ IŠTEKLIŲ TYRIMŲ PASIEKIMŲ ANALIZĖ IR TINKAMOS METODIKOS PARINKIMAS

Skyriaus uždaviniai:

- A) Apibrėžti kurortologinius išteklius ir išanalizuoti klasifikacinius reikalavimus jų pripažinimui tinkamais sveikatinimui bei kurortų statuso patvirtinimui.
- B) išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių tinkamumą sveikatinimui, remiantis Europos šalių kurortologinių išteklių mokslinių tyrimų rezultatais, ypatingai kreipiant dėmesį į tokius išteklius, kurie leistų pabrėžti ir įtvirtinti Neringos kaip kurorto išskirtinumą ir konkurencinį pranašumą tiek Lietuvos, tiek ir tarptautiniu mastu.
- C) Pagrįsti Neringos atitikimą Lietuvos Respublikos kurorto statuso reikalavimams ir suformuluoti Neringos kaip pajūrio kurorto viziją, atsižvelgiant į Bendrojo plano (2007) ir UNESCO ekspertų (2009) rekomendacijas.

Metodika:

Pagal Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymo naujausią redakciją (2005 m., 2010 m. projektas), *kurortas* tai yra įstatymo suteiktas *statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra mokliškai iširtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenų, gydomojo purvo, sveikatai palankus mikroklimatas, rekreacinių želdinių, vandens telkinių) bei išplėtotą speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnis gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms*. Todėl buvo būtina iširti, kokie gamtiniai gydomieji arba sveikatinimo (kurortologiniai) veiksniai yra Neringoje ir kokia yra sukurta speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnis sveikatinimo reikmėms.

Kadangi Lietuvoje po Nepriklausomybės atgavimo kurortologinių veiksnių gydomųjų savybių laboratoriniai tyrimai praktiškai nutrūko, atliekant šį darbą buvo remiamasi ankstesniais Lietuvos kurortologinių veiksnių tyrimų rezultatais, ypač Eksperimentinės ir klinikinės medicinos Kurortologijos mokslo tyrimo laboratorijos daugiamečių darbų rezultatais, o taip pat gretinant Neringos kurortologinius išteklius su kitų užsienio šalių kurortų gamtinių sveikatinimo veiksnių vertinimo duomenimis. Išimtį sudaro Kuršių nerijos iškastinio sapropelio biomediciniųjų savybių preliminarus tyrimas, atliktas 2010 m. spalio mėn. akredituotoje peloidų tyrimo laboratorijoje *Laborunion Prof. Höll & Co GmbH* (Vokietija). Neringos kurortologinių veiksnių tinkamumas sveikatinimo ir sveikatinimo turizmo plėtrai bei jų išteklių gausa buvo vertinama analizuojant turimus kraštovarkos, miškotvarkos planus, kitus dokumentus, o taip pat ekspedicinių lauko tyrimų metu.

1.3.1. Kurortologinių išteklių apibrėžimas ir klasifikaciniai reikalavimai

Įvairių šalių mokslinėje literatūroje ir normatyviniuose aktuose *kurortologiniai ištekliai* apibūdinami labai skirtingai, priklausomai nuo kurortinio sveikatinimo tradicijų ir šiuolaikinio pobūdžio. Apibendrinami daugelio kontinentinės Europos šalių (Vokietijos, Lenkijos, Rusijos, Čekijos, Prancūzijos, Italijos, Vengrijos) mokslinėje literatūroje ir normatyviniuose aktuose dažniausiai taikomus kurortologinių išteklių apibūdinimus, laikome, kad perspektyviausias ir XXI a. kurortologijos realijas geriausiai atitinkantis kurortologinių išteklių apibrėžimas būtų toks: *kurortologiniai ištekliai yra gamtinių veiksnių, turinčių teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui ir naudojamų profilaktikai, terapijai (sveikatinimui) ir reabilitacijai, o taip pat rekreacijai ir kosmetikai, santalkos apibrėžtoje teritorijoje*. Būtina akcentuoti, kad visi šie gamtiniai veiksniai, turintys teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui

(kurortologiniai veiksniai), veikia *nespecifiškai* – dirginimo terapijos (vok. *Reiztherapie*) principu^v. Todėl įvairių kurortologinių veiksnių taikymas turi bendrą teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui, o šių kurortologinių veiksnių išteklių įvertinimas konkrečioje teritorijoje privalo būti kompleksiškas.

Atitinkamai, įvairių šalių mokslinėje literatūroje ir normatyviniuose aktuose pateikiamos labai skirtingos kurortologinių veiksnių ir jų išteklių klasifikacijos. Išskirtini trys dažniausiai pasitaikantys kurortologinių veiksnių ir jų išteklių klasifikacijų tipai:

- i) pagal kurortologinių veiksnių *kilmę*;
- ii) pagal kurortologinių veiksnių *poveikio* žmogaus organizmui *specifiką*;
- iii) pagal kurortologinių veiksnių taikymo *procedūras ir infrastruktūrą*.

Kiekvieno iš aukščiau apibūdintų kurortologinių veiksnių ir jų išteklių klasifikacijos tipo taikymas priklauso nuo konkrečių specifinių praktinių ar mokslinių poreikių. Mūsų nuomone, Neringos kurortologinių išteklių įvertinimui ir panaudojimui sveikatinimo srityje *geriausia taikyti kurortologinių veiksnių ir jų išteklių klasifikaciją pagal kilmę*, kadangi tokia klasifikacija atitinka Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos normatyviniuose aktuose ir Lietuvos kurortologijos tyrimų centro mokslo tyrimo darbuose taikomą kurortologinių veiksnių bei jų išteklių tipizaciją^{vi}, kuri palaiptai tampa teisiškai reglamentuota ir įtvirtinta higienos normose bei kituose parengtuose arba šiuo metu rengiamuose normatyviniuose aktuose.

Pagal tokią klasifikaciją, kurortologiniai veiksniai ir jų ištekliai skirstomi taip:

- *mineraliniai ir terminiai vandenys* – savaime trykštantys arba iš gręžinių išgaunami Žemės gelmių vandenys ir sūrymai, pasižymintys padidinta mineralizacija ir, kartais, aukšta temperatūra;
- *peloidai* – medžiagos (durpės, sapropelis, molis ir kt.), susidariusios natūralių geologinių procesų metu, pasižyminčios specifinėmis fizinėmis, cheminėmis ir biologiškai aktyviomis savybėmis, naudojamos medicininės reabilitacijos ir kitose sveikatinimo veiklose;
- *pajūris* ir su juo tiesiogiai susiję kurortologiniai (jūros terapijos arba *talasoterapijos*) veiksniai (paplūdimiai, atabradas, bangavimas, jūrinės kilmės aeroliais prisotintas pajūrio oras, vandens ir oro temperatūros kontrastingumas, jūros dumbliai, druskų prisotintos jūros priekrantės dumblo nuogulos, gintaras ir kt.);
- vidaus *paviršiniai vandens telkiniai* (upės, ežerai, tvenkiniai) ir su jais tiesiogiai susiję kurortologiniai veiksniai (paplūdimiai, atabradas, bangavimas, vandens augalai ir kt.);
- *klimate* kurortologiniai veiksniai (Saulės radiacija, oro jonizacija, švarumas, temperatūra, slėgis, drėgnumas, vėjuotumas, kontrastingumas ir kt.);
- *augalijos buveinės ir vietovaizdžiai*, turintys teigiamą poveikį žmogaus organizmui ir psichologinei būklei (kalnai, kopos, brandūs pušynai, bukynai, liepynai, ąžuolynai, rekreaciniai parkai, vaistažolių ir aromatinių augalų pievos ir kt.).

Lietuvos Respublikos teisinių aktų, reglamentuojančių kurortologinių veiksnių parametrus bei šių veiksnių naudojimą profilaktikai, terapijai (sveikatinimui) ir reabilitacijai, yra vos keletas. Iš jų svarbiausi normatyviniai aktai yra trys higienos normos.

Lietuvos higienos norma HN 28:2003 „Natūralaus mineralinio vandens ir šaltinio vandens naudojimo ir pateikimo į rinką reikalavimai“ apibrėžia natūralaus mineralinio vandens požymius ir kriterijus bei jo sudedamųjų dalių koncentracijų ribines vertes.^{vii} Nors ši higienos norma netaikoma "natūraliam mineraliniam vandeniui, kuris jo gavybos vietoje vartojamas gydymui terminėse ir hidromineralinėse gydyklose...", tačiau jos reikalavimų laikomasi ir kurortinėje veikloje^{viii}.

Lietuvos higienos norma HN 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ reglamentuoja jūros ir vidaus paviršinių vandenų paplūdimių ir priekrantės tinkamumą maudymuisi, vandens kokybės ir saugumo sveikatai užtikrinimą ir monitoringą pagal 2006 m. vasario 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/7/EB dėl maudyklų vandens kokybės valdymo reikalavimus.^{ix}

Viena naujausių Lietuvos higienos normų HN 126:2010 „Peloidai. Sveikatos saugos reikalavimai“ yra pirmoji tiesiogiai kurortologinių veiksnių taikymą reglamentuojanti higienos norma. Ji nustato peloidų, kurie naudojami medicininės reabilitacijos ir (arba) kitose sveikatinimo veiklose, sveikatos saugos reikalavimus: fasavimą, ženklinimą ir saugojimą, saugos kriterijus, paruošimo vartojimui ir pakartotinio naudojimo taisykles.^x

Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintos higienos normos tiesiogiai arba netiesiogiai reglamentuoja kurortologinių išteklių naudojimą, tačiau nieko nesako apie pačius kurortologinius veiksnius ir klasifikacinius reikalavimus jų pripažinimui gydomaisiais bei tinkamais kurortų statuso patvirtinimui. Lietuvoje trūksta naujų eksperimentinių tyrimų, kurie metodologiškai nuosekliai ir griežtai apibūdintų ir patvirtintų arba paneigtų įvairių kurortologinių veiksnių terapinį poveikį, nes, kaip jau minėta, visi kurortologiniai veiksniai veikia nespecifiškai ir kompleksiskai – dirginimo terapijos principu. Kadangi įvairių kurortologinių veiksnių taikymas turi bendrą teigiamą poveikį sveikam ir sergančiam organizmui, atskirai kiekvieno iš šių veiksnių poveikio organizmui eksperimentinis ir klinikinis testavimas, įvertinimas ir aprobavimas pagal griežtus terapinio poveikio kriterijus tampa itin sudėtingas ir problemiškas. Neatsitiktinai Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija kol kas nėra pripažinusi nė vieno kurortologinio veiksnio gydomuoju.

Tokia situacija lemia akivaizdų teisinį prieštaravimą: Lietuvos turizmo įstatymas reikalauja, kad kurorto statusas būtų suteiktas tik tai gyvenamajai vietai, kurioje yra moksliskai ištirtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių, tačiau ***nė vienas Lietuvos kurortas neturi gamtinių gydomųjų veiksnių***, kuriuos Sveikatos apsaugos ministerija ***pripažintų gydomaisiais***. Todėl reikia arba keisti šį esminį Lietuvos turizmo įstatymo reikalavimą kurorto statusui, arba švelninti reikalavimus kurortologiniams veiksniams, akcentuojant ne gydomąjį (siaurąją prasme), bet kompleksinį teigiamą psicho-somatinį šių veiksnių poveikį sveikam ir sergančiam organizmui bei jų taikymą sveikatinimui, reabilitacijai, o taip pat ir rekreacijai bei kosmetikai.

Lietuvos kurortologinių veiksnių reglamentavimo situacija yra dažnai lyginama su situacija kitose Europos šalyse. Siekiant parinkti tinkamą metodiką Neringos kurortologinių veiksnių ir jų išteklių vertinimui, tikslinga trumpai paanalizuoti kurortologinių veiksnių reglamentavimą artimose Lietuvos pajūriui užsienio valstybėse, kurios kartu yra ir perspektyviausios Neringos įvažiuojamojo turizmo rinkos – Vokietijoje, Lenkijoje ir Rusijoje.

Vokietijoje mineraliniai ir terminiai vandenys, o taip pat ir balneoterapijoje naudojami peloidai tradiciškai yra pripažįstami gydomaisiais, o jų tyrimo, sertifikavimo ir naudojimo

terapiniais tikslais bendruosius principus apibrėžia Vokietijos federacinis „Elgesio su medikamentais“ (vok. *Verkehr mit Arzneimitteln*) įstatymas (1976, 2000). Konkrečias įvairių kurortologinių veiksnių tyrimo, sertifikavimo ir pripažinimo gydomaisiais taisyklės nustato atitinkamos kurortologinės asociacijos. Pavyzdžiui, mineralinių ir terminių vandenų, versmių ir grėžinių tyrimu ir sertifikavimu rūpinasi gydomųjų versmių naudotojų asociacija „*Deutsche Heilbrunnen*“.

Visų kurortologinių veiksnių galutinį pripažinimą gydomaisiais (vok. *Prädikatisierung*) po ilgo (iki 10 metų) jų fizinių, cheminių ir biomedicininų savybių eksperimentinio ir klinikinio tyrimo (taikant analogiškas tyrimo procedūras, kaip ir kitų medikamentų aprobavimo atveju) turi patvirtinti Federacinis vaistų ir medicinos produktų institutas (vok. *Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte*), o taip pat ir atitinkamų federacinių žemių sveikatos apsaugos vyriausybės institucijos.^{xi}

Lenkijoje gamtinių gydomųjų veiksnių ir jų išteklių tyrimą, sertifikavimą ir naudojimą terapiniais tikslais reglamentuoja „Kurortinio gydymo, kurortų ir kurortinės apsaugos arealų, o taip pat kurortinių savivaldybių įstatymas“ (lenk. *Ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych*) (2005). Pagal šį įstatymą, tirti ir patvirtinti kurortologinių veiksnių gydomąsias savybes bei tinkamumą kurortinei terapijai turi teisę tik Sveikatos reikalų ministro specialiai tam tikslui akredituotos mokslo tyrimo institucijos. Daugiausia tai – aukštosios mokyklos, specializuoti mokslo tyrimo ir plėtros institutai arba Lenkijos Mokslų Akademijos padaliniai, kuriuose yra atitinkamas mokslo potencialas.

Mokslo ir tyrimo institucijos, pretenduojančios vertinti ir patvirtinti kurortologinių veiksnių gydomąsias savybes bei tinkamumą kurortinei terapijai, privalo turėti: šiems darbams būtiną įrangą; kompetetingą personalą, galintį užtikrinti tyrimų rezultatų ir išvadų patikimumą; tinkamai įrengtą vietinę tyrimų bazę kurortinėje vietovėje, kurios kurortologiniai veiksniai ir ištekliai yra sertifikuojami.

Rusijoje mineraliniai ir terminiai vandenys bei balneoterapijoje naudojami peloidai tradiciškai yra pripažįstami gamtiniais gydomaisiais veiksniais. Jų tyrimu ir sertifikavimu rūpinasi Rusijos Sveikatos apsaugos ir socialinės plėtros ministerijos Reabilitacinės medicinos ir kurortologijos mokslo centras. Šis centras yra įgaliotas atlikti jau žinomų kurortologinių veiksnių ir jų gydomųjų savybių tyrimus ir išteklių sertifikavimą, kompleksinę naujų kurortologinių veiksnių ir išteklių paiešką, o taip pat vykdyti šių išteklių monitoringą ir kaupti tyrimų rezultatų archyvą.^{xii}

Ilgamečių tyrimų rezultatų archyvas padeda patvirtinti kurortologinių veiksnių gydomąsias savybes ir tuo būdu pagrįsti kurorto statuso suteikimą Rusijos vietovėms. Reabilitacinės medicinos ir kurortologijos mokslo centro mokslininkai taip pat yra ir Rusijos Federalinės techninio reguliavimo ir metrologijos agentūros ekspertai gamtinių gydomųjų veiksnių standartizavimo srityje. Tačiau Rusijoje iš gamtinių gydomųjų veiksnių kol kas standartizuotas tėra tik mineralinių vandenų vartojimas, bet nėra nei peloidų, nei kitų gamtinių gydomųjų išteklių naudojimo valstybinių standartų ar normų.

Europos kurortų ir spa asociacijos (ESPA) pastangomis sukurtas „kurortų ir spa kokybės sertifikatas. Šis sertifikatas, nors ir neturi normatyvinės galios, tačiau sustiprina gamtinių gydomųjų veiksnių panaudojimą Europos kurortų konkurencingumo stiprinimui. Jis patvirtina klasikinių terapinio profilio kurortų ir spa atitikimą ESPA kurortinės terapijos

infrastruktūros, higienos ir saugumo standartams. „EuropeSpa-med“ kokybės sertifikatas patvirtina vietinių gamtinių gydymųjų veiksnių, higienos normų laikymosi, terapinės infrastruktūros ir procedūrų, pacientų sveikatos saugos priemonių tinkamumą kurortinei terapijai, profilaktikai ir reabilitacijai. Nesant nacionalinės kurortologinių veiksnių savybių tyrimo ir sertifikavimo sistemos, kuri būtų pripažinta Europos mastu, Lietuvos kurortams ir spa geriausia išeitis būtų siekti įgyti „EuropeSpa-med“ kokybės sertifikatą.

ESPA patvirtinti ekspertai atlieka kurortų arba spa, pretenduojančių įgyti „EuropeSpa-med“ kokybės sertifikatą, auditą. Audito turinį sudaro 400 klausimų iš penkių įvairių veiklos sričių:

1. Vadybos sistema ir atitikimas normatyviniams aktams, reglamentuojantiems gamtinių gydymųjų veiksnių naudojimą:
  - a) bendrieji reikalavimai kurortams ir spa;
  - b) atitikimas normatyviniams aktams, reglamentuojantiems gamtinių gydymųjų veiksnių naudojimą;
  - c) tinkama vadybos struktūra ir organizacija;
  - d) bendrasis kokybės ir saugos valdymas;
  - e) specifinis kurortinės kokybės ir saugos valdymas;
  - f) analitinės kokybės kontrolė.
2. Sveikatinimo veiksnių taikymas kurortinei terapijai:
  - a) mineralinių ir terminių vandenų bei peloidų telkinių apsauga nuo šalutinio poveikio;
  - b) kurortinės terapijos priemonių (mineralinių ir terminių vandenų bei peloidų) gamyba, apdorojimas ir saugojimas.
- 3-5. Infrastruktūros aspektai (procedūrų patalpų tinkamumo ir pacientų geros savijautos užtikrinimas; tinkamas apgyvendinimas; sveikas, saugus ir kokybiškas maitinimas).

1.3.2. Neringos kurortologinių išteklių įvertinimas

Remiantis aukščiau apibūdinta kurortologinių veiksnių reglamentavimo ir sertifikavimo patirtimi Vokietijoje, Lenkijoje ir Rusijoje, Neringos kurortologinių išteklių įvertinimui taikoma tokia metodika:

1. Gamtinių gydymųjų (kurortologinių) veiksnių apibūdinimas klasifikuojant pagal kilmę.
2. Sveikatinimo savybių pagrindimas remiantis Eksperimentinės ir klinikinės medicinos Kurortologijos mokslo tyrimo laboratorijos daugiamečių darbų rezultatais bei Vokietijos arba Lenkijos kurortologinių veiksnių, analogiškų Neringai, sertifikavimo informacija.
3. Sveikatinimo poveikis (indikacija taikyti specifinių ligų grupių terapijai arba profilaktikai, sveikstančių pacientų reabilitacijai).
4. Kurortologinių veiksnių išteklių techniniai parametrai ir potencialus naudojimas Neringoje.

Neringos gydomųjų kurortinių veiksnių ir jų išteklių suvestinė

	Veiksny	Ištekliai	Sveikatinimo poveikis	Sertifikavimas	Priemonės
1.	Mineralinis ir terminis Žemės gelmių vanduo	<p>Randama: Po visa nerija. Sveikatinimui tinkamo Na-Cl tipo stipriai mineralizuoto šilto arba karšto požeminio vandens horizontai glūdi:</p> <p>1) ~600 m gylyje (10‰; 20°C); 2) ~700 m gylyje (30‰; 30°C); 3) ~1000 m gylyje (90‰; 40°C); 4) ~2100 m gylyje (170‰; 70°C)</p> <p>Perspektyviausias įsisavinimui yra trečiasis – stipriai mineralizuoto karšto vandens (geoterminio sūrymo) Pernu–Kemerių vandeningas horizontas 1000 m gylyje. Sveikatinimo poveikį turinčių sulfatų jonų kiekis šiame horizonte po nerija slūgsančiame karštame sūryme yra gana pastovus ir palyginti nemažas – apie 2 g/l</p>	<p>Didelės mineralizacijos Na-Cl vandenų voniomis gydamos:</p> <p>1) Reumatas ir sąnarių ligos. 2) Nervų sistemos ligos. 3) Ginekologinės ligos. 4) Kraujotakos sistemos ligos. 5) Odos ligos.</p>	Lietuvoje nesertifikuojama.	Eksplloatacinis gręžinys.
2.	Gydomasias purvas	<p>Randama: Detritinio karbonatingo sapropelio klodai slūgso po visa Kuršių nerija ir mariomis. Kai kuriose Kuršių nerijos vietose slenkančios kopos yra išspaudusios sapropelio atodangas, tačiau daugelyje vietų sapropelis slūgso po vėlesnių laikotarpių marių dugno nuogulomis. Jo sluoksnis po nerija panyra iki 15-17 m žemiau jūros lygio, o storis svyruoja nuo keleto centimetrų iki 9 m. Nuo dabartinio jūros lygio sapropelio sluoksnio kraigas yra nuo 4–5 iki 8–9 m gylio.</p>	<p>Vietinių purvo aplikacijų arba vonių kartu su mineraliniu vandeniu terapinis poveikis analogiškas mineralinio vandens:</p> <p>1) Reumatas ir sąnarių ligos 2) Nervų sistemos ligos 3) Ginekologinės ligos 4) Kraujotakos sistemos ligos 5) Odos ligos</p>	Lietuvoje nesertifikuojama.	Eksplloatacinė kasykla, skirta išgauti ~500 m ³ gydomojo purvo per metus .
3.	Pajūris <i>(talasoterapija)</i> Jodo ir druskų	<p>Neringa pasižymi labiausiai saulėtu oru šalyje (saulėtų valandų metinis skaičius Nidos hidrometeorologijos stoties duomenimis – 1882),</p>	<p>Nustatyta, kad esminę įtaką organizmui turi <i>kompleksinis</i> įvairių elementų poveikis.</p>	Lietuvoje nesertifikuojama.	Pėsčiųjų takai, maudyklės. Rinkodaros

	<p>prisotintas jonizuotas oras, saulėtas pajūrio mikroklimatas, jūros dumbliai, prisotintos jūros priekrantės dumblo nuogulos, gintaras, kt. Oro temperatūros, drėgnumo ir vėjo poveikis.</p>	<p>mažais oro temperatūros svyravimais. Organinio jodo svarbiausias šaltinis ore – jūros dumblių emisijos. Todėl pajūryje jodo koncentracijos (~3-10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) yra žymiai didesnės nei žemyne (~1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$).</p>	<p>Jūros pakrantės oras veikia kaip milžiniškas inhaliatorius, papildo organizmą gyvybiškai svarbiais aerozoliais, elektrolitais ir mikroelementais. Pajūrio mikroklimato terapinis efektas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nespecifiškai aktyvuoja fiziologinius ir psichologinius procesus, - didina organizmo atsparumą ir adaptaciją alergijoms ir kvėpavimo takų ligoms, - aktyvuoja cheminę termoreguliaciją, - aktyvuoja metabolinius procesus, - skatina simpatinę adrenalinę sistemą, - didina leukocitų kiekį ir jų aktyvumą, - skatina vitamino D susidarymą bei kalcio ir fosforo susikaupimą organizme 		<p>priemonės apie aktyvų talasoterapinį poveikį vėsesniais sezonais.</p>
4.	<p>Gamtovaizdžiai: Kuršių nerijos miškai, atvira palvė turtinga</p>	<p>Brandūs pušynai su kadagynais užima ~3000 ha Neringos ploto, iš jų, esantys rekreacinėse zonose, t.y., tinkami aktyviam poilsiui užima ~1000 ha. Miško deguonis yra labai prisotintas neigiamo</p>	<p>Pušynuose su kadagynais daug fitoncidų. Ypač svarbios jų baktericidinės savybės. Pušynas tinka</p>	<p>Lietuvoje nesertifikuojam a.</p>	<p>Pėsčiųjų takai ir trasos rekreaciniuose miškuose</p>

	augalų, turinčių lakiųjų junginių – gubojų, čiobrelių, kadagių, erškėčių ir kt.	elektros krūvio – lengvųjų jonų, o tai didina jo biologinį aktyvumą.	sergantiems arterine hipotenzija ir hipertenzija, bronchine astma, chroniniu bronchitu. Jonizuoto miško oro poveikis taip pat reikšmingas, kai gydoma aterosklerozė, plaučių tuberkuliozė, neuroziniai sutrikimai: nemiga, pervargimas, astenija.		(pušynuose, pasižyminčiuose kadagynų gausa)
5.	Vandens telkiniai (vandens ir oro temperatūros kontrastingumas, paplūdimių ir atabrado švara ir litologija, bangavimas.)	45 km ilgio švariausia visame pietrytiniame Baltijos jūros regione pakrantė su 30-40 m pločio smėlio paplūdimiais, apdovanotais „Mėlynosios vėliavos“ žymeniu, tinkamais pasyviai ir aktyviai rekreacijai. Kopagūbris, daug kur pritaikytas kopų „soliariumams“.	Jūros maudyklės tinka ne tik ligų prevencijai, bet ir gydymui bei pacientų reabilitavimui: skatina hipotalamo, hipofizės, antinksčių žievės ir simpatinę adrenalinę sistemą, didina viso organizmo adaptaciją; treniruoja fizinę ir cheminę termoreguliaciją; stiprina organizmą, padaro jį atsparesnį aplinkos veiksniams.	Lietuvoje nesertifikuojama.	Maudyklės

1.3.2.1. Mineralinis ir terminis Žemės gelmių vanduo

Kurortologinio veiksnio apibūdinimas: Po Neringa, kaip ir po visa Vakarų Lietuva, slūgso keturi sveikatinimui tinkamo stipriai mineralizuoto šilto arba karšto požeminio vandens horizontai^{xiii}: 600 m, 700 m, 1000 m ir 2100 m gylyje. Šis stipriai mineralizuotas vanduo yra NaCl tipo (remiamasi tų pačių horizontų artimiausių – Vabalų, Rusnės ir Vilkyčių grėžinių duomenimis, kadangi Nida-1 ir Nida-44 grėžinių požeminio vandens hidrocheminės sudėties tyrimai 1968 m. atlikti nekokybiškai, buvo tik patvirtintas jų NaCl tipas).^{xiv} Sveikatinimui svarbi šio vandens cheminė sudėtis ir vyraujančių cheminių elementų koncentracijos. Vyrauja chlorido (Cl⁻) anijonai ir Ca²⁺, Mg²⁺ bei Na⁺+K⁺ katijonai. Sulfatų kiekis yra gana pastovus ir palyginti nemažas – apie 2 g/l. Geležies kiekis siekia 6-40 mg/l.^{xv} Tokia cheminė sudėtis rodo didelį šio karšto požeminio vandens kaip kurortologinio veiksnio panaudojimo potencialą.

Sveikatinimo savybių pagrindimas sertifikavimu: Geoterminio sūrymo taikymas balneologijoje yra plačiai paplitęs visoje Europoje, Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje ir Okeanijoje. Vokietijos balneologinėje praktikoje geoterminis mineralizuotas Žemės gelmių vanduo naudojamas daugiau kaip 30 kurortų. Vakarų Lietuvos geoterminės anomalijos karšto sūrymo balneologinio panaudojimo perspektyvoms pagrįsti geriausiai tinka Bavarijoje esančio Bad Fusingo (Bad Füssing) kurorto „Johannesbad“ spa komplekso NaCl tipo geoterminis vanduo^{xvi}. Šis vidutiniškai mineralizuotas 56° C temperatūros vanduo išgaunamas iš 1000 m gylio. Jo sudėtyje vyraujantys anijonai: hidrokarbonatai (HCO³⁻) – 611 mg/l, chloridas (Cl⁻) – 165,3 mg/l, sulfatai (SO⁴⁻²⁻) – 24,8 mg/l; katijonai: Na⁺ (302,5 mg/l) ir Ca²⁺ (24,8 mg/l). Ypatingą reikšmę sveikatinimui turi vandenyje esantis palyginti didelis sieros junginių (sulfatų) kiekis, kurių koncentracija sudaro 2,5-3 mg/l.

Gydomąsias „Johannesbad“ spa komplekso geoterminio vandens savybes nustatė ir sertifikavo Miuncheno Techninio universiteto Hidrochemijos ir cheminės balneologijos institutas (vok. *Institut für Wasserchemie und chemische Balneologie der Technischen Universität München*). Bavarijos federacinės žemės aplinkos ir sveikatos ministerija „Johannesbad“ spa komplekso geoterminį vandenį oficialiai pripažįsta gamtiniu gydomuoju veiksmu.

Sveikatinimo poveikis: Didelės mineralizacijos karštosiomis Na-Cl vandenų, turtingų sulfatais, voniomis gydomos tokios ligos^{xvii-xviii}:

- 1) Reumatas ir sąnarių ligos (chroniškas poliartritas, periartritas, reumatoidinis artritas, kitokios kilmės artritai, degeneratyvinis reumatas, artrozė ir poliartrozė, raumenų reumatas).
- 2) Nervų sistemos ligos (neuritas, neuralgija).
- 3) Stuburo ir judėjimo aparato ligos (spondilozė, spondiloartrozė, osteochondrozė, kyfoskoliozė).
- 4) Medžiagų apykaitos sutrikimai (hiperurikemija, podagra, endokrininė osteoporozė).
- 5) Širdies ligos (nerviniai ir funkciniai širdies veiklos sutrikimai, vegetatyvinė distonija, poinfarktinė rehabilitacija).
- 6) Kraujotakos sistemos ligos (periferinės kraujotakos sutrikimai, akrocianozė, eritrocianozė, arteriosklerozė).
7. Paralyžius (po traumų, operacijų, apopleksijų, vaikų poliomeilito).

8) Ginekologinės ligos (adhezijos, hormoniniai ir funkciniai sutrikimai).

Kurortologinio veiksnio išteklių techniniai parametrai ir potencialus naudojimas Neringoje. Kaip jau aukščiau minėjome, po Neringa slūgso keturi sveikatinimui tinkamo stipriai mineralizuoto šilto arba karšto Žemės gelmių vandens horizontai^{xxix}: 1) ~600 m gylyje (10‰^{xx}; 20°C); 2) ~700 m gylyje (iki 30‰; 30°C); 3) ~1000 m gylyje (iki 90‰; 40°C); 4) ~2100 m gylyje (170‰; 70°C)^{xxi}. Perspektyviausias įsisavinimui yra trečiasis – stipriai mineralizuoto karšto vandens (geoterminio sūrymo) Pernu–Kemerų vandeningas horizontas 1000 m gylyje, kurie leistų pabrėžti ir įtvirtinti Neringos kaip kurorto išskirtinumą ir konkurencinį pranašumą tiek Lietuvos, tiek ir tarptautiniu mastu. Šio horizonto geoterminio sūrymo prognozuojama mineralizacija Nidoje – 90‰; temperatūra apie 40°C. Vyrauja chlorido (Cl⁻) anijonai (~60 g/l) ir Ca²⁺ (~10 g/l), Mg²⁺ (~3 g/l), bei Na⁺+K⁺ (~2,5 g/l) katijonai. Hidrokarbonatų kiekis nedidelis – apie 0,05-0,15 g/l. Remiantis Rusnės ir Vabalų gręžinių duomenimis, Nidoje galima prognozuoti didelį divalentės geležies kiekį (iki 3-4 g/l).

Vandens mineralizacija virš 80 g/l sukelia neigiamas širdies ir kraujagyslių, nervų ir kitų organizmo sistemų reakcijas, atsiranda destruktiniai pakitimai odoje. Vidutinės mineralizacijos – apie 40 g/l 40°C sūrymo vonia – optimali daugelio susirgimų gydymui.^{xxii} Todėl išgaunamą sūrymą tektų skiesti perpus šiltu gėlu vandeniu. Tai sumažintų sulfatų kiekį vandenyje, tačiau jis vis tiek išliktų pakankamai didelis (0,6-1,2 g/l), t.y. žymiai didesnis negu „Johannesbad“ spa kompleksu geoterminiame vandenyje, kuris gamtiniu gydomuoju veiksmu pripažintas pirmiausia dėl padidinto sulfatų kiekio.^{xxiii}

1.3.2.2. Peloidai

Kurortologinio veiksnio apibūdinimas: Po Kuršių nerija ir Kuršių mariomis slūgso dideli detritinio karbonatingo sapropelio, turinčio didesnę ar mažesnę mineralinių nuosėdų priemaišą, dar kitaip vadinamo marių gitija klodai. Šis panašus į molį peloidas, tipiška ežerų ir lagūnų nuosėda, susidarė Holoceno laikotarpiu (prieš 6-8 tūkst. metų).^{xxiv} Jo cheminėje sudėtyje, kaip sako pats pavadinimas, vyrauja karbonatai, tačiau svarbiausios chemiškai aktyvios medžiagos yra įvairūs organiniai junginiai. Detritinis karbonatingas sapropelis fiziniemis savybėmis ir tankiu yra panašus į molį; sudžiūvęs jis yra trapus, tačiau sumaišytas su vandeniu tampa tšsus ir tinkamas kūno aplikacijoms arba vonioms. Pašildyto sapropelio aplikacijos turi tiek fizinių, tiek ir cheminių teigiamą poveikį organizmui. Teigiamas fizinis poveikis pasireiškia per didelę sapropelio šiluminę talpą ir palaiptiną šilumos atidavimą paciento kūnui, o cheminis – per aktyviųjų medžiagų, visų pirma organinių junginių poveikį paviršiniams kūno audiniams. Tiriant Ukrainos pajūrio limanų analogiškų nuogulų terapines savybes, buvo nustatytas ryškus teigiamas tiesioginių sapropelio aplikacijų cheminis poveikis malšinant sąnarių artritą.^{xxv}

Sveikatinimo savybių pagrindimas sertifikavimu: Peloidų kaip kurortologinių veiksnių panaudojimas yra labai plačiai taikomas kurortinėje praktikoje. Pavyzdžiui, Vengrijoje valstybiniu lygiu gamtiniais gydomaisiais veiksniais pripažinti ir sertifikuoti keturi skirtingos kilmės peloidai,^{xxvi} o Vokietijoje perspektyviais sveikatinimui gamtiniais veiksniais laikoma net 17 įvairios kilmės peloidų.^{xxvii} Iškastinis detritinis organinės kilmės karbonatinis sapropelis palyginti retai naudojamas balneologijoje, nors jo išteklių pietų Baltijos lagūninėje pakrantėje yra gana dideli (tarp keleto žinomesnių kurortų paminėtinas Norden-Nordeichas Vokietijos Šiaurės jūros pakrantėje).^{xxviii} Todėl atsirado poreikis šios studijos rengimo rėmuose bent preliminariai iširti šios medžiagos kaip potencialaus kurortologinio veiksnio taikymo potencialą.

Nidos atodangos detritinio karbonatingo sapropelio fizinius ir cheminius tyrimus 2010 m. spalio mėn. atliko kurortologinių tyrimų laboratorija „Laborunion Prof. Höll & Co GmbH“ (Vokietija), kuri yra Vokietijos Federacinio vaistų ir medicinos produktų instituto akredituota atlikti peloidų biocheminius tyrimus pagal DIN EN ISO 17025 standartą. Pirminių tyrimų rezultatai rodo, kad Kuršių nerijos detritinis karbonatingas sapropelis pagal savo fizines savybes (ypatingai didelę šiluminę talpą) gali turėti didelį potencialą kurortiniam sveikatinimui. Tačiau šios medžiagos savybių ir terapinių indikacijų nustatymui ir patvirtinimui būtini tolesni išsamūs tyrimai.

Sveikatinimo poveikis: Vietinių purvo aplikacijų arba vonių kartu su mineraliniu vandeniu terapinis poveikis analogiškas mineralinio vandens^{xxxix}:

- 1) Reumatas ir sąnarių ligos.
- 2) Nervų sistemos ligos.
- 3) Ginekologinės ligos.
- 4) Kraujotakos sistemos ligos.
- 5) Odos ligos.

Kurortologinio veiksnio išteklių techniniai parametrai ir potencialus naudojimas Neringoje. Detritinio karbonatingo sapropelio klodai slūgso po visa Kuršių nerija ir mariomis. Kai kuriose Kuršių nerijos vietose slenkančios kopos yra išspaudusios sapropelio atodangas, tačiau daugelyje vietų sapropelis slūgso po vėlesnių laikotarpių marių dugno nuogulomis. Jo sluoksnis panyra iki 15-17 m žemiau jūros lygio, o storis svyruoja nuo keleto centimetrų iki 9 metrų. Taigi, nuo dabartinio jūros lygio sapropelio sluoksnio kraigas yra nuo 4–5 iki 8–9 m gylio.^{xxx} Sapropelio gavybai Neringos teritorijoje gali trukdyti Kuršių nerijos nacionalinio parko gamtosaugos apribojimai. Todėl, mūsų nuomone, perspektyviausios jo gavybos vietos būtų rytinėje marių pakrantėje, Kintų apylinkėse^{xxxii}.

1.3.2.3. Jūros terapijos (talasoterapijos) veiksniai

Kurortologinių veiksnių apibūdinimas: Svarbiausi teigiamą jūros terapijos poveikį turintys gamtiniai veiksniai yra jonizuotas, kalio, kalcio, jodo, bromo jonų ir druskų prisotintas ypatingai švarus pajūrio oras ir saulėtas pajūrio mikroklimatas, pasižymintis labai specifiniais temperatūros, slėgio, drėgmės, vėjuoto ir kontrastingumo ypatumais. Žmogaus organizmą pajūrio mikroklimatas veikia jau minėtu dirginimo terapijos principu – nespecifiškai ir kompleksiskai. Nustatyta, kad esminę įtaką organizmui turi kompleksinis oro temperatūros, drėgnumo ir vėjo poveikis.^{xxxiii} Teigiamą ir grūdinantį poveikį turi saulėto jonizuoto oro, vėjuotumo, mažo paros kontrastingumo ir maudymosi jūroje derinys.

Grūdinantį pajūrio mikroklimato ir maudymosi jūroje derinį taikant kaip kompleksinį jūros terapijos veiksnį, labai svarbiais tampa papildomi jūros terapijos veiksniai: vandens ir oro temperatūros kontrastingumas, paplūdimių ir atabrado švara ir litologija, bangavimas. Iš kitų jūros terapijos veiksnių pažymėtini jūros dumbliai, druskų prisotintos jūros priekrantės dumblo nuogulos, gintaras ir kt.

Sveikatinimo savybių pagrindimas sertifikavimu: Teigiamas pajūrio mikroklimato ir maudymosi jūroje poveikis žmogaus organizmui pripažintas jau prieš keletą šimtų metų. Jūros krantų oras veikia kaip milžiniškas inhaliatorius, papildo organizmą gyvybiškai svarbiais aerozoliais, elektrolitais ir mikroelementais^{xxxiiii}. Tam, kad šiuolaikiniai Vokietijos pajūrio kurortai gautų atitinkamos federacinės žemės vyriausybės oficialiai pripažintą pajūrio kurorto

statusą, būtini aukščiau paminėtų bioklimatinių veiksnių bent 10 metų trukmės stebėjimai vietovėje, pretenduojančioje į šitą statusą. Iš svarbiausių bioklimatinių veiksnių, turinčių poveikį žmogaus organizmui, kurių išskirtinių ypatumų patvirtinimas lemia pajūrio kurorto statuso pripažinimą, nurodoma Saulės (ypač, ultravioletinė) radiacija, oro švara, ypač, dulkių ir kitų alergenų atžvilgiu, oro temperatūra ir jos paros bei sezoninio svyravimo ypatumai.^{xxxiv}

Neringos bioklimatinių jūros terapijos veiksnių tolesnio naudojimo perspektyvų įvertinimui, mūsų nuomone, reikšmingesni yra artimesnės mūsų kaimynės Lenkijos Baltijos pajūrio kurortų pripažinimo bioklimatiniai kriterijai, nustatyti 2006 m. Lenkijos Sveikatos reikalų ministro įsakymu (1 lentelė). Iš lentelės matome, kad Nidos daugiamečiai klimato rodikliai atitinka Lenkijoje nustatytus svarbiausius bioklimatinius kriterijus, būtinus siekiant kurorto statuso.

1 lentelė. Svarbiausi bioklimatiniai kriterijai siekiant kurorto statuso Lenkijoje

Bioklimatiniai kriterijai	Kurorto statuso atitikimo kritinė reikšmė	Faktinės bioklimatinių rodiklių reikšmės pajūrio kurortuose		
		Ustka (Lenkija)	Svinoujscė (Lenkija)	Nida, (Lietuva)
Metinis saulėtų valandų skaičius	≥1500	1580	1580	1882
Metinis karštų dienų ($t_{\max} \geq 25^{\circ}\text{C}$) skaičius	Minimalus	18	14	7
Metinis šaltų dienų ($t_{\min} \leq -10^{\circ}\text{C}$) skaičius	Minimalus	4	5,5	14
Metinis tvankių dienų skaičius	Minimalus	21	12	13
Metinis audrų su perkūnija skaičius	Minimalus	7	16	23

Sveikatinimo poveikis:

Pajūrio mikroklimato terapinis efektas:

- nespecifiškai aktyvuoja fiziologinius ir psichologinius procesus,
- didina organizmo atsparumą ir adaptaciją alergijoms ir kvėpavimo takų ligoms^{xxxv},
- aktyvuoja cheminę termoreguliaciją,
- aktyvuoja metabolinius procesus,
- skatina simpatinę adrenalinę sistemą,
- didina leukocitų kiekį ir jų aktyvumą,
- skatina vitamino D susidarymą bei kalcio ir fosforo kaupimąsi organizme.

Jūros maudyklės tinka ne tik ligų prevencijai, bet ir pacientų sveikatinimui bei reabilitacijai: skatina hipotalamo, hipofizės, antinksčių žievės ir simpatinę adrenalinę sistemą, didina viso organizmo adaptaciją; treniruoja fizinę ir cheminę termoreguliaciją; stiprina organizmą, padaro jį atsparesnį aplinkos veiksniams.

Kurortologinių veiksnių išteklių techniniai parametrai ir potencialus naudojimas Neringoje. Svarbiausi bioklimatinių Neringos kaip jūros terapijos (*talasoterapijos*) kurorto veiksnių parametrai apibūdinti 1 lentelėje. Pažymėtina, kad Neringa, kaip ir kiti Baltijos jūros salose ir pakrantėse įsikūrę kurortai pasižymi didesniu saulėtų valandų ir dienų skaičiumi, negu toliau nuo jūros nutolusios vietovės. Nustatyta, kad Baltijos pajūryje vasarą esant saulėtam orui atmosferoje daug ultravioletinės radiacijos, organizmui naudingas neigiamų ir teigiamų jonų

santykis.^{xxxvi} Dar vienas svarbus jūros terapijos veiksnys – aktyviųjų cheminių elementų (jodo, bromo ir magnio) koncentracija ore. Pučiant vėjui nuo jūros į sausumą, ore padaugėja magnio (iki 6 $\mu\text{g/l}$)^{xxxvii} ir jodo. Organinio jodo svarbiausias šaltinis ore – jūros dumblių emisijos^{xxxviii}. Todėl Baltijos pajūryje jodo koncentracija ore ($\sim 3\text{-}10 \mu\text{g/m}^3$)^{xxxix} yra žymiai didesnė nei žemyne ($\sim 1 \mu\text{g/m}^3$). Neringoje jodo koncentracija ore yra mažesnė negu Palangoje, bet jos svyravimai labai priklauso nuo oro sąlygų (saulėtu oru dumbliai išskiria daugiau jodo).

Ypatingas jūros terapijos veiksnys, kurio ištekliai užtikrina Neringos kaip kurorto išskirtinumą ir konkurencinį pranašumą tiek Lietuvos, tiek ir tarptautiniu mastu, yra 45 km ilgio švariausia visame pietrytiniame Baltijos jūros regione pakrantė su 30-40 m pločio smėlio paplūdimiais, apdovanotais „Mėlynosios vėliavos“ žymeniu, tinkamais pasyviai ir aktyviai rekreacijai. Prie jūros terapijai naudingų kurortologinių išteklių priskirtinas ir apsauginis pajūrio kopagūbris, kuris daugelyje vietų yra pritaikytas kopų „soliariumams“.^{xl}

1.3.2.4. Augalijos buveinės ir vietovaizdžiai kaip kurortologiniai veiksniai

Kurortologinių veiksnių apibūdinimas: Daugelis augalijos buveinių ir vietovaizdžių (kalnai, brandūs pušynai, bukynai, ažuolynai, rekreaciniai parkai, vaistažolių ir aromatinių augalų pievos) turi didelį teigiamą poveikį žmogaus organizmui ir psichologinei būklei. Miško deguonis yra labai prisotintas neigiamo elektros krūvio – lengvųjų jonų, o tai didina jo biologinį aktyvumą. Miške lengvųjų jonų yra 5-10 kartų daugiau negu miesto ore ir 30-300 kartų daugiau negu uždaroje patalpoje.^{xli} Jaunuolynų oras labiau jonizuotas negu senų miškų. Augalai išskiria labai daug įvairios cheminės sudėties organinių medžiagų: terpenų, aldehydų, ketonų ir kitų junginių. Šios veikliosios medžiagos pasklinda gana toli^{xlii} Ypatingą reikšmę turi augalų išskiriami fitoncidai. Tai labai įvairios cheminės sudėties biologiškai aktyvių, dažniausiai organinių junginių kompleksai. Ypatingu fitoncidiniu aktyvumu pasižymi kadagiai, pušys ir ažuolai.

Eterinių aliejų garai, kuriuos išskiria lapai ir žiedai, taip pat veikia žmogaus organizmą. Sodų, laukų, pievų ir miškų aromatas vadinamas oro vitaminais.^{xliii}

Sveikatinimo savybių pagrindimas sertifikavimu: Augalijos buveinių ir vietovaizdžių, rekreacinių želdinių ir anksčiau populiariais buvusių terapinių parkų (vok. *Kurpark*) kaip kurortologinių veiksnių reikšmės kurorto statusui patvirtinti nereglamentuoja nei Vokietijos, nei Lenkijos normatyviniai aktai. Todėl, negalint pagrįsti augalijos buveinių ir vietovaizdžių kaip kurortologinių veiksnių reikšmės kurorto statuso patvirtinimui, tikslingiausia remtis išsamiausia prieinama augalijos kurortologinio terapinio poveikio tyrimų medžiaga, geriausiai atspindinčia Neringos sąlygas, būtent, Eksperimentinės ir klinikinės medicinos Kurortologijos mokslo tyrimo laboratorijos daugiamečių darbų rezultatais. Remiantis šiais rezultatais, augalijos buveinių, ypač miškų, o taip pat ir pajūrio miško parkų kaip kurortologinių veiksnių reikšmė pajūrio kurortų terapiniam vaidmeniui sustiprinti yra didelė.

Sveikatinimo poveikis: Ypač svarbios fitoncidų baktericidinės savybės. Jie sterilizuoja orą. Kai kurie fitoncidai naikina net vabzdžius.^{xliv} Net visai menkos koncentracijos spygliuočių sakų dervos, patekusios į plaučius, užmuša difterito bakterijas efektyviau negu penicilinas.^{xlv} Pušynas tinka sergantiems arterine hipotenzija ir hipertenzija, bronchine astma, chroniniu bronchitu. Jonizuoto miško oro poveikis taip pat reikšmingas, kai gydoma aterosklerozė, plaučių tuberkuliozė, neuroziniai sutrikimai: nemiga, pervargimas, astenija. Pušynų oras veikia kaip

gydantis kvėpavimo takų dirgiklis. Vaikščiojant tokia ore ir giliai kvėpuojant, aktyvėja organizmo medžiagų apykaita, oksidaciniai procesai.

Kurortologinių veiksnių išteklių techniniai parametrai ir potencialus naudojimas Neringoje. Neringoje vyraujančiuose pušynuose su kadagynais yra ypač daug fitoncidų. Per dieną 1 ha kadagyno išskiria net apie 30 kg šių lakiųjų medžiagų (6-10 kartų daugiau negu pušynai). Brandūs pušynai su kadagynais užima ~3000 ha Neringos ploto, iš jų, esantys rekreacinėse zonose, t.y., tinkami aktyviam poilsiui užima ~1000 ha. Kuršių nerijos atvira palvė turtinga augalų, turinčių lakiųjų junginių – gubojų, čiobrelių, kadagių, erškėčių ir kt.

1.3.2.5. Apibendrinimas

Įvertinus svarbiausius Neringos kurortologinius veiksnius, tikslinga Neringos kaip kompleksinio pajūrio kurorto plėtros programoje daugiausia dėmesio skirti keturiems sveikatinimo aspektams:

- 1) Nervų sistemos ligų profilaktikai ir reabilitacijai: cerebrinei aterosklerozei (taikomos vidutinės mineralizacijos karštos chloridinio sūrymo vonios), hipotalaminiam sindromui ir vertebriniam radikulitui (iškastinio sapropelio vietinės aplikacijos);
- 2) Plaučių ligų profilaktikai ir reabilitacijai: labai svarbu tai, kad jūros krantų oras veikia kaip milžiniškas inhaliatorius^{xlvi}, pušynai ir kadagynai – kaip fitoncidų šaltinis, o Neringos svarbiausi kurortologiniai veiksniai – jūra, pušynai ir kadagynai yra gausūs ir labai kokybiški.
- 3) Odos ligų ir alergijos profilaktikai ir reabilitacijai: pajūrio mikroklimatas čia vaidina esminį vaidmenį įsodrinamas odą gyvybiškai svarbiais aerozoliais ir mikroelementais. Būtina neužmiršti, jog reabilitacija dar vadinama tretine profilaktika, nes jos uždavinys yra kaip sutrikusių organizmo funkcijų norminimas, taip ir invalidumo progresavimo stabdymas^{xlvii}. Plačiąja prasme ir ir antirecidyvinius, ir chroninės stadijos odos ligų ir alergijos gydymas yra vientisa reabilitacija.
- 4) Kraujotakos sistemos ligų profilaktikai ir reabilitacijai: jūros terapija ypač veiksminga gydant arterinę hipertenziją ir tirotoksikozę^{xlviii}. Peloidoterapija taikant iškastinį sapropelį gali būti labai veiksminga stiprinant audinių ir organų kraujotaką.

Neringos kaip pajūrio kurorto plėtrai pats perspektyviausias, mūsų nuomone, yra mineralinių ir terminių Žemės gelmių vandenų kompleksinis naudojimas derinant juos su iškastinio sapropelio aplikacijomis, jūros terapija ir papildomomis sveikatinimo paslaugomis, pvz. gintaro (sucinoterapija), priekrantės dumblių – banguolio ir guveinio terapiniu naudojimu. Taigi, Neringa, stiprindama savo kurortinį išskirtinumą, grindžiamą gausiais ir konkurencingais vietiniais kurortologiniais veiksniais, galėtų puikiai atitikti UNESCO ekspertų pateiktas rekomendacijas, kad Kuršių nerijai reikia specializuotis kaip išskirtinei turistinei vietai, kuri gali pasiūlyti kažką visai unikalaus.^{xlix}

1.3.3. Neringos atitikimas Lietuvos Respublikos kurorto statuso reikalavimams ir jos kaip pajūrio kurorto ateities vizija

1.3.3.1. Neringos atitikimas kurorto statuso reikalavimams

Įvertinus Neringos gamtinius sveikatinimo veiksnius, būtina akcentuoti, kad Neringa pasižymi gausesniais ir įvairesniais kurortologiniais ištekliais, negu Druskininkai ar Birštonas, kadangi nei Birštone, nei Druskininkuose nėra karšto požeminio vandens išteklių ir, žinoma, pajūrio. Faktiškai, Neringa turi visus Lietuvos Respublikos Turizmo įstatyme išvardintus gydomuosius gamtinius išteklius (nors ir nepatvirtintus Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos), kurie būtini kurorto statusui užtikrinti.

Turėdama kurortiniam sveikatinimui tinkamo, net keturiuose sluoksniuose slūgsančio Žemės gelmių vandens giluminį gręžinį, ypatingą pajūrio mikroklimatą ir išskirtinius, tik Lietuvos Baltijos pajūriui būdingus jūros terapijos išteklius (iškastinis sapropelis, specifinis mikroklimatas, gintaras, priekrantės dumbliai ir pan.), Neringa gali ir privalo stiprinti savo kaip išskirtinio pajūrio kurorto konkurencingumą ne plėtodama apgyvendinimo bazę (kiekybinė plėtra), bet plėtodama didelę pridėtinę vertę teikiančias sveikatinimo paslaugas (kokybinė plėtra). Šiam teiginiui paremti tinka UNESCO ekspertų išvada, jog principinis Neringos kurortinės plėtros prioritetas yra *siūlyti išskirtinį poilsį mažesniams, bet didesnę vertę turinčių turistų skaičiui, pabrėžiant išskirtinę kultūrinę ir ekologinę objekto vertę*.¹

Kita vertus, Neringoje šiuo metu visiškai neišplėtotą speciali infrastruktūra naudoti kurortologinius veiksnius sveikatinimo reikmėms. Čia nėra nė vienos veikiančios sanatorijos, kuri galėtų teikti ligų profilaktikos ir ligonių reabilitacijos paslaugas. Pagal senesnę Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymo versiją (1998, 2002), *kurortų sanatorija* – apgyvendinimo paslaugoms teikti skirtas (pritaikytas) *pastatas ar jų grupė, kuriame taip pat teikiama gydymo, antirecidyvinių, sveikatą gražinančių, reabilitacinių, fizinės kultūros, dietinio maitinimo ir kitos paslaugos, tam tikslui naudojant gamtinius gydomuosius ir rekreacinius išteklius*.

Dabartinė situacija su „specialia infrastruktūra“ Neringoje kurortologinių veiksnių panaudojimo sveikatinimui atžvilgiu nėra labai optimistinė, kadangi nė vienas iš spa paslaugas teikiančių objektų nenaudoja vietinių veiksnių sveikatinimo tikslais:

- Poilsio namai „Ažuolynas“ atsisakė sanatorijos statuso ir šiuo metu negalvoja apie jo atgavimą. Nebent pasikeistų reikalavimai, nes dabar jie atrodo neįgyvendinami. „Ažuolynas“ siūlo tik paprastas spa paslaugas: sauna, turkiška pirtis, „jacuzzi“, vidaus ir lauko baseinai, masažas.
- Viešbučio „Nidus“ Ajuurvedos masažų centre „Shanti“ siūlomi: atpalaiduojantys masažai; kūno šveitimo, anticeliulitinės, lieknėjimo procedūros; organizmo valymo, sveikatos gerinimo programos; nėščiųjų masažai.
- Viešbučio „Palvė“ spa centras „Nida“ siūlo: abjngos, šiltų akmenų masažų technikos, šlakų valymo procedūras; spa terapijos naudojant auksą, perlus, šokoladą, gintarą; kūno ir veido puoselėjimo procedūras.
- Spa centras "Nidos Seklyčioje" siūlo: turkišką, infraraudonųjų spindulių ir suomišką pirtis, masažines sūkurines vonias, aromaterapinį, medaus, atpalaiduojantį masažą, kūno šveitimą, kūno įvyniojimą – šokolado, vyno; žolelių pagalvėlę turkiškoje pirtyje.

1.3.3.2. Neringos kaip pajūrio kurorto ateities vizija

Nuo 1993 m. tyrinėjami Kuršių nerijos, „Kuršskaja kosa“ nacionalinio parko ir kitų pasaulio pajūrio paveldo teritorijų konservacinės bei kurortinės paskirties sąveikos privalumus ir trūkumus, šiandien galime padaryti esminę išvadą, jog svarbiausia dilema slypi Kuršių nerijos kaip pajūrio kurorto ir kaip Pasaulio paveldo teritorijos ilgalaikio darnaus vystymosi vizijos apibrėžime. Tokia išvada visiškai atitinka tiek naujojo Bendrojo plano (2007)^{li} autorių, tiek ir UNESCO ekspertų (2009)^{lii} išvadas dėl Kuršių nerijos darnaus vystymosi ateities perspektyvų. Svarbiausia Neringos kaip tarptautiniu mastu išskirtinio pajūrio kurorto ir kaip saugomos Pasaulio paveldo teritorijos darnaus vystymosi prielaida – „kurorto“ sąvokos tikslus apibrėžimas ir vizija; UNESCO ekspertų žodžiais, kaip būtų galima pritraukti turistus ir tuo pačiu išsaugoti išskirtinius vietovės bruožus bei užtikrinti darnų vystymąsi. Neringa turėtų būti pozicijuojama kaip UNESCO Pasaulio paveldo kurortas, artimas Australijos, Italijos arba Švedijos pajūrio kurortinėms teritorijoms, kurie yra UNESCO Pasaulio paveldo objektai, siekiantys optimizuoti, o ne maksimaliai padidinti įplaukas (2 lentelė).

Siūlome tokį Neringos kaip kurorto darnaus vystymosi vizijos apibrėžimą: ***Neringa siekia įtvirtinti savo konkurencingumą tarptautinėje pietryčių Baltijos pajūrio sveikatinimo turizmo rinkoje. Neringos savivaldybė ir socialiniai partneriai derina aukščiausios kokybės sveikatinimo paslaugų teikimą su Kuršių nerijos kraštovaizdžio, kultūros ir gamtos paveldo puoselėjimu.***

Ši vizija turėtų būti įtvirtinta įstatymiškame lygmenyje, kad niekam nekiltų abejonių dėl Neringos kaip kurorto statuso suderinamumo su UNESCO Pasaulio paveldo objekto statusu. Pravartu Neringos tolesnei plėtrai taikyti šiuolaikinės kurortologijos „guru“ R.Ch. Mill'io (2007)^{liii} išsakytą kurortinio verslo sėkmės principą: *„Kurortinio verslo sėkmė labiausiai priklauso nuo to, kaip rūpestingai išnaudojama kurorto gamtinė aplinka. Tam, kad lankytojai pasirinktų būtent jūsų kurortą, reikia rūpintis jo gamtinio savitumo išsaugojimu. Geriausi kurortų vadybininkai iš esmės tik tuo ir teužiima...“*

2 lentelė. Būdingiausios UNESCO Pasaulio paveldo teritorijos, kuriose yra pajūrio kurortai

UNESCO Pasaulio paveldo vietovė	Paveldo tipas	Metinė lankytojų sklaida km ²	Svarbiausios saugotinos vertybės	Rekreacijos privalumai
Fraserio sala (Australija)	Gamtinis	300 / km ²	Didžiausia pasaulio smėlio sala su drėgnąja atogrąžų giria	Švarių ir erdvių pajūrio paplūdimių ir drėgnųjų atogrąžų girių kurortas
Kuršių nerija (Lietuva – Rusija)	Kultūrinis	4500 / km ²	Žmogaus ir gamtos sąveikos darnus tęstinumas kopų arealuose	Švarių ir erdvių pajūrio paplūdimių ir pušynų plantacijų kurortas
Costiera Amalfitana (Italija)	Kultūrinis	6700 / km ²	Tradicinis kurortinis Tirėnų jūros pakrantės krantovaizdis	Tirėnų jūros vaizdingos pakrantės ir kultūros paveldo derinys
Cinque Terra (Italija)	Kultūrinis	10600 / km ²	Tradicinis kurortinis Ligūrijos jūros pakrantės	Ligūrijos jūros pakrantės ir Poetų

			krantovaizdis	įlankos pajūrio ir paveldo turizmo derinys
Pietų Elandas (Švedija)	Kultūrinis	11000 / km ²	Tradicinės švedų pusiau-bendruomeninės pajūrio kaimo kalcingų pievų žemdirbystės arealas	Poilsio įvairovė derinant gamtos paveldo, kultūros paveldo turizmą, pajūrio ir aktyvų poilsį

1.4. NERINGOS LANKYTOJŲ SRAUTŲ TYRIMAS

Skyriaus uždaviniai:

- A) Įvertinti Neringos lankytojų srautus atskirais sezonais, nustatyti lankymosi tikslus, maršrutus ir trukmę.
- B) Išanalizuoti Neringos sezoninės lankytojų dinamikos, sveikatinimo rinkos bei įvairių jos segmentų lankytojų poreikių pasiskirstymo atskirais sezonais analizę.
- C) Atlikti sveikatinimo paslaugų potencialios pasiūlos analizę – pateikiant išvalgas apie kurortinių paslaugų teikėjų nuostatas bei iš jų kylančias stiprybes, silpnybes, galimybes ir potencialias grėsmes sveikatinimo paslaugų plėtrai Neringoje.
- D) Kompleksiškai įvertinti abu komponentus formuojančius kurortinių paslaugų vartojimą – vietinės bendruomenės pasirengimą teikti kurortines paslaugas ir jas plėtoti, bei turistų nuomones, vertinimus ir pageidavimus kurortinių paslaugų atžvilgiu, taip pat atlikti pagrindinių nuostatų ir vertinimų lyginamąją analizę.
- E) Įvertinti Neringos rekreacinę apkrovą ir palyginti ją su kurorto ir nacionalinio parko gyvenviečių, miško ir kopų parkų bei paplūdimių rekreacine, ekologine ir psichologine talpa, nustatyta kitose studijose ir planavimo darbuose.
- F) Pateikti lankytojų srauto augimo prognozes ir pasiūlyti priemones tolygiau išskirstyti bei diversifikuoti lankytojų srautus.

Metodika:

Nepaisant to, jog į Neringą absoliuti dauguma poilsiautojų patenka iš žemyno keltais ir didelė dalis jų, atvykstantys automobiliais, Alksnynės poste moka vietinę rinkliavą už įvažiavimą į Neringos savivaldybės administruojamą Kuršių nerijos nacionalinio parko teritoriją, deja, svarbiausi statistinių duomenų šaltiniai apie poilsiautojų atvykimą į Neringą yra netinkami gilesnei analizei: Alksnynės poste nefiksuojami nemotorizuoti lankytojai, automobilių ar autobusų keleiviai, nepakankamai tiksliai yra apskaičiuojami atgal keltais į Klaipėdą persikeliantys žmonės. Statistikos departamentui pateikiami duomenys apie poilsio vietų skaičių Neringoje ir jų užimtumą sudaro tik nedidelę dalį realios Neringos rekreacinės talpos ir apkrovimo, kadangi daug poilsiautojų ilsisi nuosavuose butuose, pas gimines ir pažįstamus ar nakvynei pritaikytose administracinės, mokslo ir kultūros paskirties patalpose.

Todėl vienintelis būdas nustatyti bent apytikslį realų poilsio vietų skaičių Neringoje vasaros sezono įkarštyje ir, tuo pačiu, rekreacinę Neringos talpą, yra ekspertiškai įvertinti, kokia dalis iš Registrų centre įregistruoto įvairios paskirties ploto Neringoje yra vasarą naudojama poilsiautojų nakvynei. Šį įvertinimą atliko Neringos savivaldybės administracijos, komunalinio ūkio bei studiją rengę ekspertai, gerai susipažinę su Neringos situacija, atsižvelgdami į skirtingų poilsiautojų tipų vidutinius rekreacinio ploto poreikius (lova, vonios patalpos, virtuvė ir pan.). Ekspertų vertinimai buvo sugretinti su 2010 m. vasaros sezono metu (birželio – rugpjūčio mėn.) atliktais lankytojų srautų tyrimais, kurių metu buvo padieniui fiksuotas Naujojoje perkėloje keltais perkeltų keleivių ir automobilių skaičius (skaičiuojant automobilius, neturinčius leidimų keltui), Alksnynės postą pravažiavusių neturinčių leidimų į Neringą automobilių bei jų keleivių skaičius ir iš Smiltynės į Nidą ir atgal autobusais pervežtas keleivių skaičius.

Siekiant įvertinti abu komponentus formuojančius kurortinių paslaugų vartojimą – vietinės bendruomenės pasirengimą teikti kurortines paslaugas ir jas plėtoti, bei turistų nuomones, vertinimus ir pageidavimus kurortinių paslaugų ir sveikatinimo veiklos atžvilgiu, taip

pat atlikti pagrindinių nuostatų ir vertinimų lyginamąją analizę buvo naudojama visa eilė kompleksinių socialinių tyrimų metodų:

- lyginamoji analizė;
- funkcinė analizė;
- ekspertiniai vertinimai;
- statistinė analizė;
- antrinių šaltinių analizė;
- giluminis pusiau struktūrizuotas interviu;
- standartizuota apklausa interviu metodu

Tyrimui naudoti informaciniai šaltiniai:

- LR įstatymai, nutarimai ir potvarkiai;
- LR Vyriausybės programos;
- Neringos kurorte atliktų tyrimų ataskaitos;
- statistiniai leidiniai;
- mokslinė literatūra;
- Interneto puslapiai;
- kiti šaltiniai.

Neringos kurorte lauko tyrimų etapas 2010 m. gegužės- rugpjūčio mėnesiais apėmė:

1. Lankytojų srautų stebėjimą ir skaičiavimą. Birželio-rugpjūčio mėnesiais srautai stebėti 11 dienų Alksnynės poste, rezultatai užfiksuoti 1031 stebėjimo lentelėje. Srautų stebėjimas buvo tęsiamas rugsėjo- lapkričio mėnesiais.
2. Turistų apklausą sveikatinimo paslaugų poreikiui nustatyti. Buvo apklausti 265 turistai Nidos, Juodkrantės ir Preilos gyvenvietėse.
3. Vietinių gyventojų, verslininkų ir vietinių administracijos darbuotojų apklausą požiūriui į turizmo plėtrą ir kurortines paslaugas nustatyti. Giluminio interviu būdu apklausta 31 asmuo, vieno interviu trukmė svyravo nuo 40 min iki 2 val.
4. Nidos paplūdimio ir kavinių lankytojų srautų stebėjimą.

Siūlant adekvatų turistų poreikių ir paslaugų modelį, esamos situacijos analizei buvo taikoma loginė analizės schema:

Kurorto tipas ==> Turistų poreikiai ir veiklos tipai ==> Vietinės bendruomenės požiūris į turizmą ir kurortines paslaugas

Taip pat buvo išanalizuota oficiali Neringos kurorto percepcija, kaip ji pateikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Turizmo Departamento prie Ūkio ministerijos ir kituose strateginiuose, poįstatyminiuose dokumentuose, normatyviniuose aktuose bei galimybių studijose. Išanalizuoti tie dokumentai, kuriuose tiesiogiai aptariami Neringos teritorijos ir kurorto plėtros aspektai. Tolesnė analizė gretinant vietinės bendruomenės pasirengimą teikti kurortines paslaugas ir jas plėtoti bei turistų nuomones, vertinimus ir pageidavimus kurortinių paslaugų ir sveikatinimo veiklos atžvilgiu buvo grindžiama esmine įžvalga, kad Neringos kurorto tipas nėra visuotinai ir aiškiai įvardintas, strateginės plėtros, bei turistinių ir kurortinių paslaugų kryptys dokumentuose varijuoja priklausomai nuo dokumentų rengusios ar užsakiusios organizacijos: kurorto klausimus analizuojančiuose ir reglamentuojančiuose dokumentuose Neringa vadinama „prestižiniu kurortu“, Aplinkos ministerijos inicijuotuose dokumentuose Neringai numatytos aktyvios gamtai nekenkiančios rekreacinės veiklos galimybės, bet apie kurortą neužsimenama.

Lankytojų srauto Neringoje tikėtino augimo prognozes apskaičiavome pagal kiekvienos dienos lankytojų buvimo Neringoje trukmę 2010 m. gegužės 1 d. iki rugpjūčio 31 d. (t.y., apimdami ne tik piko, bet ir ilgesnį, tuo pačiu ir patikimesnį laikotarpį). Remiantis šiais duomenimis buvo apskaičiuojama, koks tikėtinas poilsiautojų kiekis būtų Neringoje prie 5%, 10%, 20%, 30%, 50%, 80%, 90% ir 95% tikimybės, jiems išbūnant skirtingą vidutinį dienų skaičių. Pvz., jei Neringoje poilsiautojai išbūtų vidutiniškai 8 dienas, gauname, kad 95 atvejais iš 100 (p= 95%) Neringos poilsiautojų kiekis būtų ne mažesnis kaip 17629, tačiau tik 5 atvejais iš 100 poilsiautojų kiekis būtų nemažesnis nei 39400 (p= 5%). Tikimybė skaičiuota pagal formulę:

$$p = (m/n-1) * 100;$$

m – statistinės eilės nario numeris, n – duomenų skaičius statistinėje eilėje.

1.4.1. Neringos lankytojų srautu, lankymosi tikslu, sveikatinimo maršrutu ir trukmės įvertinimas

1.4.1.1. Neringos lankytojų srautai

Sugretinus įvairių ekspertų nepriklausomai atliktus vertinimus ir patikslinus juos pagal apgyvendinimo įstaigų inventorizacijos duomenis, galima teigti, jog dabartinis maksimalus apgyvendinimo vietų skaičius Neringoje vasaros sezono metu yra apie 14 tūkst.: ~6000 – viešbučiuose ir poilsio paskirties pastatuose, ~6000 – privačiame sektoriuje, ~2000 – kitose patalpose (3 lentelė). Ekspertų nuomone, net ir vasaros sezono įkarštyje privataus sektoriaus patalpose apie 1/3 (2000) apgyvendinimo vietų nėra naudojama, kadangi jos išsitytos dėl prestižo arba kaip ilgalaikė investicija į nekilnojamą turtą. Jei tarsime, kad realiai naudojamų poilsio vietų apkrovimas vasaros sezono įkarštyje, Neringoje yra 85-95%, tuomet laikytina, jog tuo metu kasdien Neringoje realiai ilsisi apie 10-11 tūkst. nakvojančių poilsiautojų.

3 lentelė. Neringos apgyvendinimo sektoriaus maksimali talpa

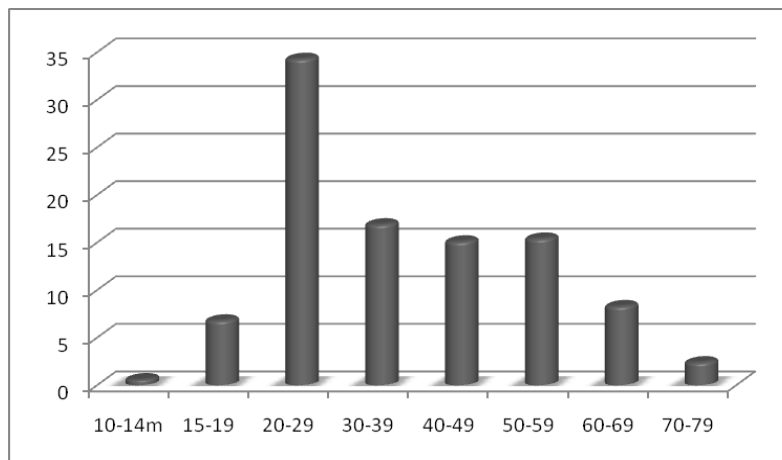
	Apgyvendinimo įstaigose	Privačiame sektoriuje	Kitose patalpose	
Bendras Registrų centre įregistruotas plotas, m ²	106620	98333	95780	Viso: 300733 m ²
Skirta apgyvendinimui % nuo bendro ploto	30-50%	30-50%	10-25%	Vidutiniškai: ~35%
Skirta 1 poilsiautojui m ²	5-10	5-10	5-10	Vidutiniškai: ~7,5
Potencialus vietų skaičius	~6000	~6000	~2000	Viso: ~14000

Sugretinus Smiltynės perkėlos pateiktus keltų duomenis, mūsų surinktus pro Alksnynės postą pravažiavusių automobilių ir keleivių skaičiavimo rezultatus, o taip pat ir Valstybės dienos ilgąjį savaitgalį (2010 m. liepos 2-6 d.) į Neringą maršrutiniais autobusais atvykusių poilsiautojų skaičiavimo rezultatus, be to, įvertinus vidutinę skirtingų lankytojų grupių lankymosi trukmę Neringoje, galime patikimai teigti, jog šį vasaros sezoną **maksimalus vienu metu Neringoje esančių lankytojų skaičius buvo 2010 m. liepos 5 d. popietę – 10,6 tūkst. žmonių.** Atmetus apie 600 vienadienių lankytojų, laikytina, kad **reali maksimali Neringos rekreacinė apkrova 2010 m. sezono piko metu buvo apie 10 tūkst. nakvojančių lankytojų.**

1.4.1.2. Neringos lankytojų lankymosi tikslai

Neringos savivaldybėje turistų tyrimai atliekami įvairių tyrėjų ir gana dažnai, šių apklausų tikslai panašūs – dažniausia jos skirtos išsiaiškinti turistų užsiėmimus Neringoje, teikiamų paslaugų vertinimus, bei poreikius tam, kad būtų galima teikti pasiūlymus paslaugų gerinimui ir plėtrai. Susumavus visas žinomas pastarųjų penkių metų apklausas susidarytų solidus apklaustų žmonių skaičius siekiantis beveik 2000 respondentų, kuris nebūtinai tokio dydžio kurortui kaip Neringa. Įvairiuose Neringos savivaldybės administracijos užsakymu, Klaipėdos universiteto Rekreacijos ir turizmo katedros, KNNP direkcijos užsakymu atliktuose poilsiautojų ir turistų tyrimuose turistai nurodo pagrindinį apsilankymo tikslą Neringos kurorte – pailsėti ir įvardija pagrindinės veiklos formas: deginimasis, maudymasis, pasivaikščiojimai, važinėjimas dviračiu, aplinkos pažinimas, muziejų lankymas, kelionės laivais, buriavimas, aktyvus sportas. Galima konstatuoti, kad tyrimuose nustatytos **pagrindinės turistų** (poilsiautojų) **veiklos** nesikeičia jau dvidešimt metų.

Pagrindinė tokio tipo apklausų problema – objektyviai atspindėti turistų struktūrą, o ne vien nuomonę. Žinant turistų struktūrą bei jos dinamiką galima tiksliau rekomenduoti kaip plėtoti paslaugų struktūrą ir apimtis. Tokiuose tyrimuose lieka neišspręstas respondentų atrankos reprezentatyvumo klausimas, nes praktikoje yra apklausiami tik tie respondantai, kurie yra atsiktiniai ir geranoriški bei sutinka būti apklausiami. Tačiau tokios apklausos neduoda pilno turistų srauto sudėties vaizdo. 2010 m. preliminarus turistų srauto Neringoje stebėjimas parodė, kad 2009 m. Neringos savivaldybės administracijos ir 2010 m. šio tyrimo metu nustatyti respondentų sociodemografiniai duomenys nevisai atitinka realią situaciją. Minėtų tyrimų duomenimis tik 7,9 % (2009m) ir 9% (2010 m.) respondentų yra asmenys ar šeimos su mažais vaikais. 2010 m. preliminarūs paplūdimių stebėjimai rodo, kad iš 10 paplūdimyje esančių suaugusiųjų asmenų – 5 asmenys yra jaunos šeimos arba asmuo su vaikais iki 14m., 3-4 asmenys – jaunimas, jaunos poros, 1-2 asmenys – vyresni kaip 45 m. Panašūs ir kavinių lankytojų stebėjimo duomenų vidurkiai. Ateityje vasaros poilsiautojų struktūros tyrimus reiktų tikslinti pasitelkiant ne apklausų, bet statistinius metodus, nes būtų galima gauti tikslesnį poreikių ir plėtotinų bei tobulintinų paslaugų vaizdą. 1 pav. pateikta apklausų metu nustatyta respondentų amžiaus struktūra (2009 m. 2010 m. respondentų amžiaus struktūra panaši, varijuoja – 1-3 % ribose).

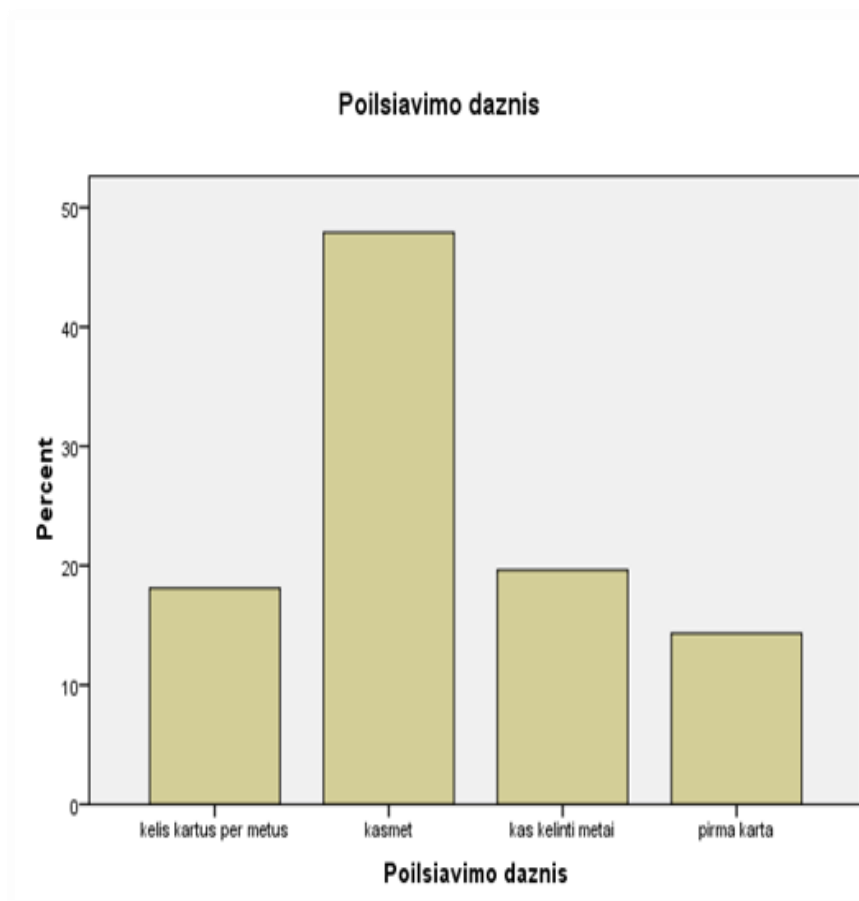

1 pav. 2010 m. apklaustų Neringos lankytojų amžiaus struktūra

Kadangi šios studijos techninėje užduotyje buvo numatyta išsiaiškinti turistų poreikius sveikatinimo veiklos atžvilgiu, tai 2010 birželio- rugpjūčio mėnesiais buvo apklausiami turistai standartizuoto interviu metodu teikiamų paslaugų įvertinimui bei sveikatinimo paslaugų poreikiui nustatyti. Tyrimas apėmė 265 turistus Nidos, Juodkrantės ir Preilos gyvenvietėse.

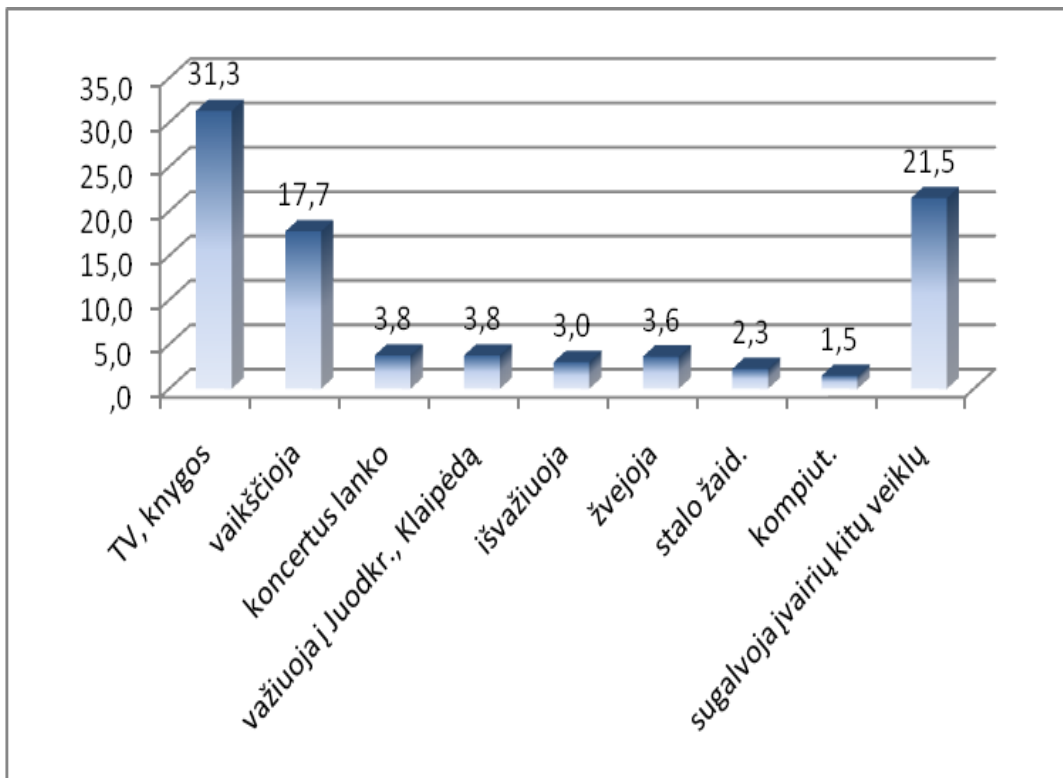
Pagrindiniai apklausos duomenys patvirtina daugiamečę statistiką apie tai, kad Neringos turistų sraute vyrauja nuolatiniai poilsiautojai: 18,1% mūsų apklaustųjų lankosi Neringoje keliskart per metus, 47,9 % kasmet, 19,6% kas kelinti metai, 14,3% lankosi pirmą kartą. Beveik 86% lankytojų yra pastovūs poilsiautojai Neringoje (2 pav.). Toks didelis nuolatinių lankytojų procentas leidžia daryti išvadą, kad turistai Neringoje randa tai, ko jie tikisi aplinkos ir veiklos požiūriu.

Svarbiausi respondentų užsiėmimai Neringoje: buvimas paplūdimyje, deginimasis, maudymasis jūroje – 74,7%, pasivaikščiojimai – 70,9%, važinėjimasis dviračiais, riedučiais – 40%, parodų, muziejų lankymas- 14,7%, lankymasis baruose ir kavinėse – 12,5%, gamtos stebėjimas, grožėjimasis kraštovaizdžiu – 10,9%. Kitomis veiklomis užsiima mažiau nei 10% lankytojų. Tai – knygų skaitymas, renginių lankymas, žvejyba, užsiėmimai joga, linksminimasis klubuose. Bendras veiklų pobūdis ir struktūra nesiskiria nuo daugiamečių stebėjimų, kiek naujesni, ankstesniuose tyrimuose neminėti, tačiau jau minimi 2009 m. tyrime užsiėmimai – joga ir lankymasis klubuose.

2 pav. 2010 m. apklaustų Neringos lankytojų poilsavimo dažnis

Patys aktualiausi klausimai paslaugų teikėjams – informacija apie tai, ką turistai veikia blogu oru– kokiems užsiėmimams ir įstaigoms atiduoda pirmenybę. Parengiamajame tyrimų etape buvo daromos prielaidos, kad prastu oru daugelis poilsiautojų išvyksta iš Neringos. Šis spėjimas pasitvirtino tik nedidele dalimi. 3 paveiksle pateiktas grafinis realių užsiėmimų blogu oru pasiskirstymas. 57% apklaustųjų patvirtino, kad jie atvyksta į Neringą ir blogu oru bei randa kuo joje užsiimti, kad orui pablogėjus iškart išvažiuoja iš Neringos patvirtino tik 3%. Kiti poilsiautojai užsiima tokia veikla: įvairūs užsiėmimai patalpose – TV žiūrėjimas, knygų skaitymas, stalo žaidimai, kompiuteris, eina pasivaikščioti, nepriklausomai nuo oro, važiuoja į kitas Neringos gyvenvietes arba į Klaipėdą, eina į renginius, žvejoja. Nebuvo paminėtos specifinės kurortinės paslaugos kaip alternatyva blogam orui.

3 pav. Turistų užsiėmimai Neringoje blogu oru (2010 m.)

Neringoje paprastai turistai perka tradicines paslaugas – daugiausia maitinimą (85,3%), apgyvendinimą (71,7%), nuomojasi dviračius (26,8%), nuomojasi valtis, laivus (12,8%), paslaugas vaikams (2,3%), įvairias kitas paslaugas (12%). Jokių paslaugų neperka 4,9% apklaustųjų. 65,7% respondentų įsigytų paslaugų kokybę vertina gerai.

1.4.1.3. Neringos lankytojų lankymosi maršrutai

Iš statistikos duomenų sunku nustatyti, kaip poilsiautojai vasaros sezono įkarštyje pasiskirsto tarp skirtingų Neringos gyvenviečių. Darome prielaidą, jog Neringos Bendrojo plano autorių nustatytas deklaruotas apgyvendinimo vietų geografinis pasiskirstymas yra artimas realybei, nors ir yra apie 20% mažesnis negu oficialiai nurodomas ataskaitose Statistikos

departamentui. Taigi laikome, kad vasaros sezono piko metu (07.06-08.15 d.) Nidoje ilsisi 60% arba 6 tūkst. nakvojančių poilsiautojų, Juodkrantėje – 20% arba 2 tūkst., Pervalkoje – 15% arba 1,5 tūkst. Preiloje – 5% arba 0,5 tūkst. nakvojančių poilsiautojų.

Analizuodami Neringos paplūdimių apkrovą, darome prielaidą, jog vasaros sezono piko metu poilsiautojų pasiskirstymas Neringos gyvenviečių paplūdimiuose atitinka Akevičiūtės ir kt. (2004) nustatytas Neringos paplūdimių 2002.07.15–18 apkrovos tarp 12 ir 13 val. santykinės proporcijas. Šių autorių teigimu, tomis dienomis ir valandomis I Smiltynės paplūdimyje ilsėjosi – 1198, II Smiltynės – 312, Alksnynės – 21, Juodkrantės – 586, Pervalkos – 449, Preilos – 439, Nidos – 1231 poilsiautojas^{liv}. Taigi, Neringos paplūdimių lankytojų pasiskirstymas būtų toks: Juodkrantė – 22%, Pervalka – 17%, Preila – 16%, Nida – 45%. Gretindami šiuos skaičius su apgyvendinimo vietų oficialiai deklaruotu pasiskirstymu (Nida – 60%; Juodkrantė – 20%, Pervalka – 15%, Preila – 5%), galime daryti prielaidą, kad Preiloje santykinai daugiausiai poilsiautojų renkasi poilsį pajūryje, o Nidoje – santykinai mažiausiai, kadangi ten didesnė kitų poilsio paslaugų pasiūla.

1.4.1.4. Neringos lankytojų lankymosi trukmė

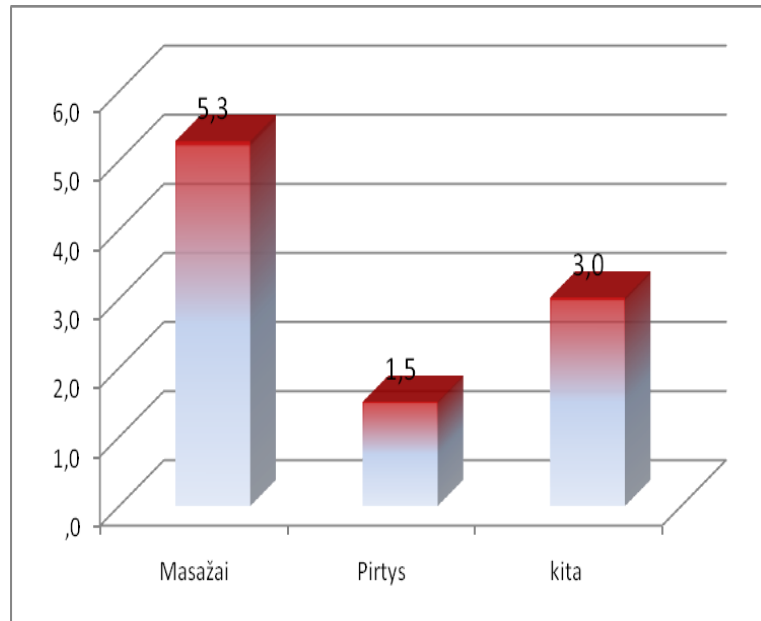
Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės oficialiais 2010 m. statistiniais duomenimis, vasaros sezono piko metu (liepos-rugpjūčio mėn.) poilsiautojų buvimo Neringos viešbučiuose ir poilsio įstaigose trukmė sudaro apie 3 naktis, o privačiame sektoriuje – 4,7 nakties. Vidutinė Neringoje nakvojančių poilsiautojų iš Lietuvos nakvynių trukmė – 4 naktys, į Neringą maršrutiniais autobusais atvykę poilsiautojai 2010 m. liepos 2-6 d. Valstybės dienos švenčių laikotarpiu išbuvo vidutiniškai vos 1,5 d. Žymiai trumpiau Neringoje būna į ją maršrutiniais autobusais atvykstantys poilsiautojai. Valstybės dienos ilgąjį savaitgalį (2010 m. liepos 2-6 d.) į Neringą maršrutiniais autobusais atvykę poilsiautojai joje išbuvo vidutiniškai vos 1,5 d., kadangi autobusais atvyksta dauguma vienadienių lankytojų.

Pažymėtina, kad tik 14% lankytojų atvyko maršrutiniais autobusais arba mikroautobusais (taksi), dar 11% – dviračiais, o net 75% (t.y., $\frac{3}{4}$) jų atvyko lengvaisiais automobiliais. Tokie tyrimų rezultatai patvirtina UNESCO ekspertų ir naujojo Neringos Bendrojo plano (2007) rengėjų teiginį, kad automobilių skaičius, o ne nakvojančių žmonių skaičius gyvenvietėse šiuo metu kelia didžiausią grėsmę viršyti rekreacinę talpą. Lankytojai, atvykstantys maršrutiniais autobusais, maršrutiniais taksi ir dviračiais sudaro didžiąją dalį vienadienių lankytojų, tačiau tarp atvykstančių autobusais didelė dalis yra ir tokių poilsiautojų, kurie sveikatinimo tikslais atvyko į Neringą ilgesniam laikui ir išbuvo čia ilgiau nei 2 savaites.

1.4.2. Sveikatinimo paslaugų poreikio analizė

Pats svarbiausias mūsų atliktos apklausos klausimas – ar respondentai naudojami sveikatinimo ir kosmetikos paslaugomis? Į šį klausimą respondentai atsakinėjo labai sunkiai. Pirmoji ir dažniausia reakcija – klausimas ar tokios paslaugos Neringoje išvis teikiamos. Paaiškinus plačiau, kad turimos mintyje pirtys, masažai ir pan., apklaustųjų tarpe atsirado išbandžiusių šias paslaugas. Tokių nesusidarė nė dešimtadalis – tik 7,2%. Akivaizdu, kad specialiųjų sveikatinimo ir kosmetikos paslaugų Neringoje nėra daug, tačiau ir su teikiamų paslaugų rinkodara yra problemų, daugelis žmonių nė nebuvo girdėję, kad tokios paslaugos apskritai teikiamos Neringoje, buvo klausiančiųjų, kur galima rasti apie jas informaciją, kai

kuriems buvo parodytas leidinys „Neringa siūlo“ (leidimo metai nežinomi), visi susidomėjo kur būtų galima tokių leidinių rasti ar įsigyti. Įsigytų paslaugų rūšys pateiktos 4 paveiksle.

4 pav. Turistų įsigytos sveikatinimo ir grožio paslaugos (2010 m.)

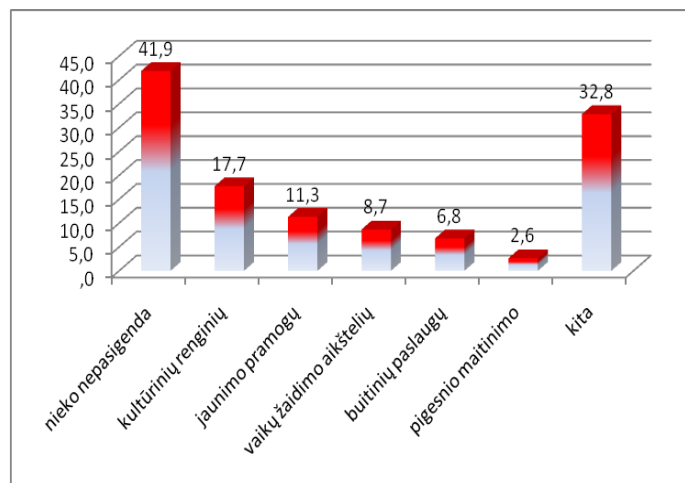
Apklausų metu iškilus paslaugų komunikacijos klausimams atkreiptas dėmesys į tai, kad Neringos komunikacijos stiprybės dažniausia reiškiasi išorės vektoriumi: Informacija apie Neringos kurortą yra gana dažna Lietuvos žiniasklaidoje („Lietuvos ryto“ publikacijos, Lietuvos radijo ir TV pranešimai). Aktyviai informacija platinama regiono žiniasklaidoje – „Vakarų ekspreso“ ir „Klaipėdos“ laikraščiuose. Tačiau lyginant išorės ir vidaus informacijos pateikimą, informacijos stoka Neringoje pabrėžiama beveik visuose dokumentuose, pradedant vietinių studijų autoriais ir baigiant užsienio ekspertais: „Reikėtų daug daugiau informacinių priemonių, keliančių lankytojams ir turistams norą pasivaikščioti po šias vietas, padedančių perprasti ypatingas šio gamtos ir žmogaus suformuoto peizažo ypatybes bei suvokti Kuršių nerijos trapumą.“^{lv} Deja, ši problema nėra sėkmingai sprendžiama. Lauko tyrimų metu taip pat buvo nustatyta, kad apie daugelį sveikatinimo paslaugų turistai mažai girdėję arba išvis negirdėję. 4 lentelėje išvardintos leidinyje „Neringa siūlo“ reklamuojamos paslaugos ir jų paminėjimas apklausos metu.

Atkreiptinas dėmesys į turizmo paslaugų reklamos pateikimą Neringos turizmo informacijos centre. Ant stalų išdėliota gausi informacija apie Kauną, Latvijos nekilnojamąjį turtą ir galimybes jį įsigyti, Jurbarką, Kybyn Lar, šūsnys lankstinukų apie jogą. Tačiau nepavyko rasti jokios reklaminės medžiagos Neringos kurorte teikiamų sveikatinimo paslaugų (išskyrus jogą) tema. Neringos viešbučių reklama skurdoka – nepateikiama informacija apie papildomas paslaugas ir galimybes – nakvynės sąlygas, maitinimo, spa ir kt. Apklausos metu paaiškėjo, kad turistams aktuali informacija apie šias paslaugas ir jie naudotųsi leidiniu „Neringa siūlo“, jeigu jis būtų prieinamas.

4 lentelė. Neringos kurorto turizmo ir sveikatinimo paslaugų žinomumas, remiantis turistų apklausos duomenimis

Paslaugos pavadinimas	Žinomos paslaugos, paminėtos <10% respondentų	Mažai žinomos paslaugos, paminėtos >10% respondentų	Nežinomos paslaugos
Apgyvendinimas	V		
Maitinimas	V		
Kelionės laivu	V		
Buriavimas, irklavimas		V	
Žvejyba		V	
Joga		V	
Dviračių nuoma	V		
Jėgos aitvarai			V
Pirtis		V	
Masažai		V	
Grožio, kosmetikos procedūros		V	
Šiaurietiškas vaikščiojimas			V
Renginiai, koncertai		V	
Ekskursijos			V

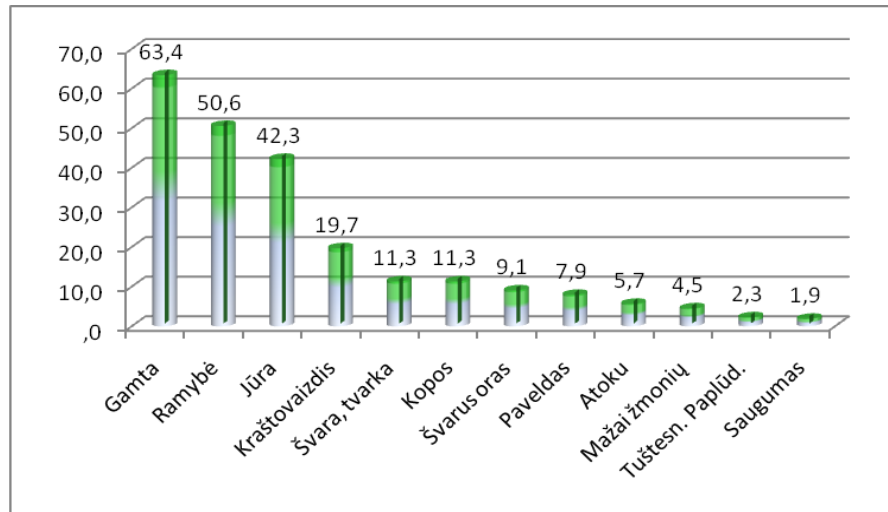
Tie respondentai, kurie naudojami sveikatinimo ir grožio paslaugomis buvo paprašyti įvertinti paslaugų įsigijimo dažnį (subjektyvusis vertinimas): dažnai paslaugas įsigijo 1,9%, retai-3,0% ir pirmą kartą išbandė 2,3%. Suteiktas paslaugas respondentai įvertino teigiamai – 5,3%, vidutiniškai - 1,1,%, blogai - 0,8%. Statistiškai tai yra nereikšmingi dydžiai, todėl neinterpretuoti. Klausimas apie trūkstamas paslaugas atkartoja praėjusių metų turistų tyrimo rezultatus – reikšminga dalis respondentų (41,9%) tvirtina, kad jiems jokių paslaugų netrūksta, kitos pageidaujamos paslaugos – kultūriniai renginiai (17,7%), jaunimo pramogos (11,3%) vaikų žaidimų aikštelės (8,7%), buitinės paslaugos (6,8%), pigesnis maitinimas (2,6%), kita (5 pav.).

5 pav. Paslaugos, kurių trūksta poilsiautojams (2010 m.)

Labai įdomi situacija išryškėja atsakymuose į klausimą su kokiomis kurortinėmis paslaugomis respondentai sieja Neringos kurortą. Atsakymuose nebuvo paminėta nė viena paslauga, tačiau išvardinti visi Neringos gamtinės aplinkos privalumai.

Pažymėtina, kad apklausos metu kategorijos nebuvo pasiūlytos, klausimas buvo užduodamas laisva forma ir respondentai patys vardijo, tai, kas jiems aktualiausia.

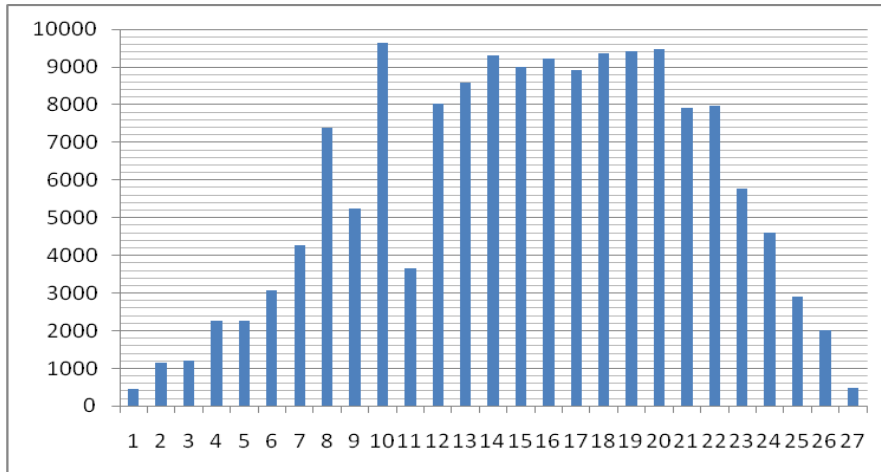
6 pav. Kurortinės paslaugos, su kuriomis siejamas Neringos kurortas

Apibendrinus visus atsakymus gauname gana įdomų „portretą“: į Neringą važiuoja nuolatiniai turistai, kurie ieško tylos, ramybės, erdvės ir kartu mankštinimosi gamtoje, turistinių ir kurortinių paslaugų šiam kontingentui netrūksta, pasigendama tik jaunimui ir vaikams skirtų paslaugų. „Prestižinio kurorto“ ypatumai atsakymuose neminimi, nors tikėtina, kad „prestižiniu kurortu“ galima vadinti atokų kurortą, kuriame ribotas asmenų skaičius natūralioje ir didelės estetinės vertės gamtinėje ir kultūrinėje aplinkoje gauna jų specifinius poreikius atitinkančias kokybiškas rekreacines paslaugas.

1.4.3. Sezoninės lankytojų dinamikos ypatumų ištyrimas

1.4.3.1. Vasaros sezono metu

UNESCO ekspertų nuomone^{lvi}, svarbu numatyti, kaip pritraukti lankytojus tam tikru laiku ir į tam tikras vietas, atsižvelgiant į Kuršių nerijos talpumo pajėgumus, tai yra apgyvendinti galimų lankytojų skaičių, kad nebūtų pažeistas kraštovaizdis. Racionaliau išskirstyti turistus Neringoje laike ir erdvėje, ypač gretutiniais laikotarpiais (balandžio – gegužės ir rugsėjo – spalio mėn.) gali padėti geresnis sezoniškumo pažinimas ne tik vasaros sezono mėnesiais, bet ir atskirais darbo dienų ir savaitgalių intervalais (7 pav.). Neringos lankytojų srautai pasižymi nepaprastai dideliu netolygumu netgi vasaros sezono metu, jau nekalbant apie gretutinius laikotarpius. Pirmojoje vasaros pusėje ilgujų savaitgalių (Joninių ir Valstybės dienos) pikus keičia dramatiški lankytojų srautų nuosmukiai. Nors antrojoje vasaros pusėje – nuo liepos 16 d. iki Žolinės (rugsėjo 15 d.) lankytojų skaičius Neringoje žymiai stabilus, nėra ryškių skirtumų tarp darbo dienų ir savaitgalių, tačiau toks laikotarpis trunka tik mėnesį. Pažymėtina, kad tuo laikotarpiu 10 tūkst. nakvojančių turistų riba buvo pasiekta keletą dienų savaitgaliais: 07.31 d., 08.05-06 d.

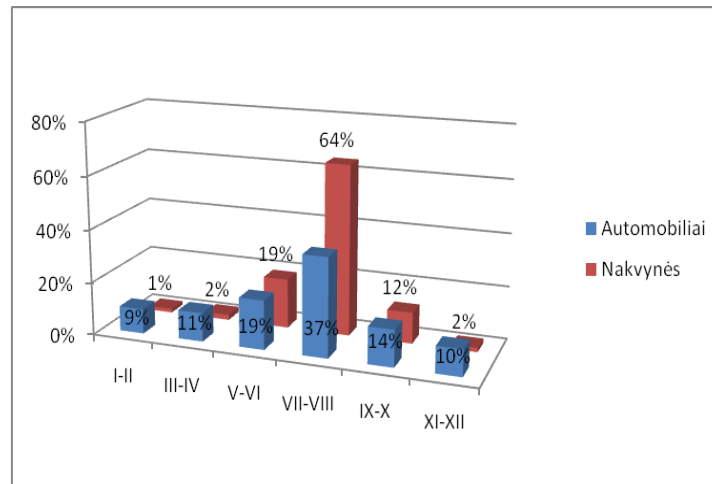

7 pav. Neringos lankytojų skaičiaus dinamika vasaros sezono eigoje 2010 m. birželio–rugpjūčio mėn. (apskaičiuota pagal AB „Smiltynės perkėlos“ ir KU atliktos lankytojų srautų stebėsenos Alksnynės poste bei Smiltynėje duomenis).

Skaičiais pažymėta: **8** – Joninės (06.24-27); **10** – Valstybės dienos ilgasis savaitgalis (07.02-07.06); **14, 16, 18, 20** – „auksiniai savaitgaliai“ (07.16-18, 07.23-25, 07.30-08.01, 08.06-08); **22** – Žolinė (08.13-15). **Kitais skaičiais pažymėti stulpeliai:** birželio – rugpjūčio darbadienių (pirmadienis–ketvirtadienis – **1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27**) ir kitų savaitgalių (penktadienis – sekmadienis – **2, 4, 6, 12, 24, 26**) intervalai (stebėti laikotarpiai).

1.4.3.2. Gretutinių sezonų ir ne sezono metu

Neringos lankytojų srautai pasižymi nepaprastai dideliu netolygumu ir metų eigoje (8 pav.). Toks netolygumas labai kenkia Neringos kaip kurorto ir kaip Pasaulio paveldo teritorijos sambūviui, kadangi tiek kurorto infrastruktūra, tiek ir gamtinė aplinka patiria didelį stresą vasarą ir yra nepilnai išnaudojama pasezoniais.

8 pav. Smiltynės perkėloje perkeltų automobilių ir Neringoje turistams suteiktų nakvynių santykinis pasiskirstymas 2009 m. eigoje (Šaltiniai: AB „Smiltynės perkėla“ ir Lietuvos statistikos departamentas)

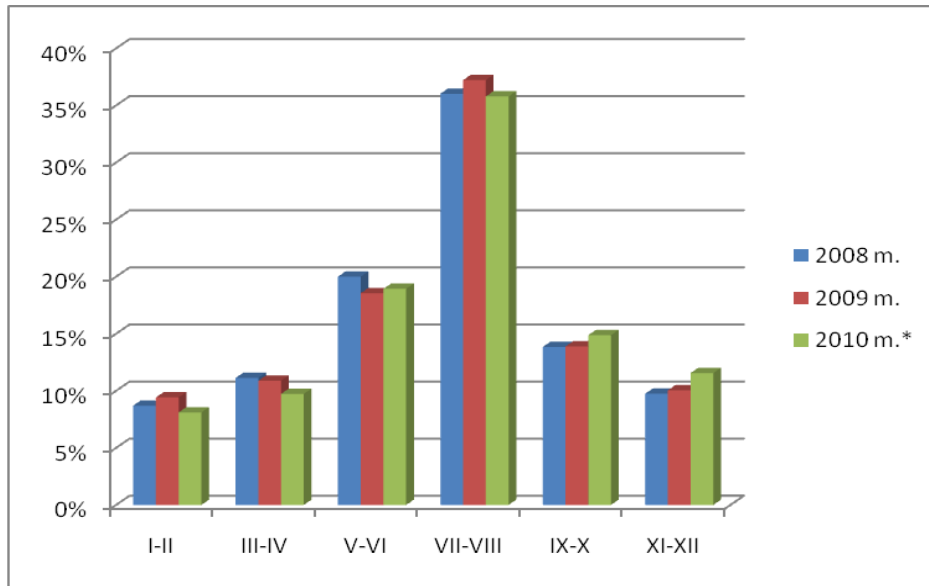
Faktiškai, kaip jau minėta, Neringoje turistinio sezono pikas apima tik du mėnesius – liepą ir rugpjūtį, o gretutiniai sezonai (pasezonai) yra labai trumpi. Jie apima tik du mėnesius – gegužę ir birželį pirmojoje metų pusėje ir rugsėjį – antrojoje. Visas likęs laikotarpis nuo spalio iki gegužės pradžios Neringoje yra ne sezono metas. Sezoninis turistų srautų netolygumas itin akivaizdus palyginus Smiltynės perkėloje perkeltų automobilių ir Neringoje turistams suteiktų nakvynių santykinę pasiskirstymą 2009 m. eigoje, suskirsčius metus po du mėnesius. Liepos-rugpjūčio mėnesiams tenka beveik du trečdaliai visų suteiktų nakvynių, o likusiems metų mėnesiams – vos trečdalis. Automobilių skaičius 2009 m. eigoje pasiskirstė žymiai tolygiau, kadangi pasezoniu ir ne sezono metu lankytojai į Kuršių neriją važiuoja tik savaitgaliais ir nakvoja žymiai mažiau naktų.

Būtina siekti, kad didesniu lankytojų skaičiumi išsiskiriantys pasezonai (sutraukiantys bent po 25% nakvojančių turistų) apimtų ilgesnius laikotarpius: bent tris mėnesius pirmojoje metų pusėje (balandžio–birželio mėn.) ir du mėnesius antrojoje metų pusėje (rugsėjo–spalio mėn.). Šiuo atžvilgiu, Smiltynės perkėloje perkeltų automobilių skaičius atspindi siektiną metų eigoje geriau subalansuotą Neringos lankytojų srautą. Svarbu pasiekti, kad pasezoniu ir nesezonu metu automobiliais į Neringą vykstantys lankytojai čia išbūtų ilgiau ir turėtų daugiau ką veikti. Būtent ta linkme turi būti nukreiptos kryptingos rinkodaros ir teritorijos tvarkymo pastangos bei rekreacinės infrastruktūros plėtra Neringoje.^{lvii}

Šiuo atžvilgiu įdomu paanalizuoti, kaip ekonominės krizės sąlygomis keitėsi Neringos lankytojų srautų pasiskirstymas metų eigoje per pastaruosius trejetą metų (2008-2010). Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija teigia, kad didžiausia po Antrojo pasaulinio karo 2008-2009 m. ekonominė krizė privertė turistus pasaulyje pakeisti savo įpročius. Ar Neringos lankytojų srautų pasiskirstyme metų eigoje taip pat įvyko kokie nors žymesni pokyčiai? Jei taip, tai kokie ir ar sutampa Neringos lankytojų srautų pokyčių tendencijos su ekonominės krizės nulemtomis ir JT PTO pastebėtomis pasaulinėmis turizmo, visų pirma kurortinio, tendencijomis?

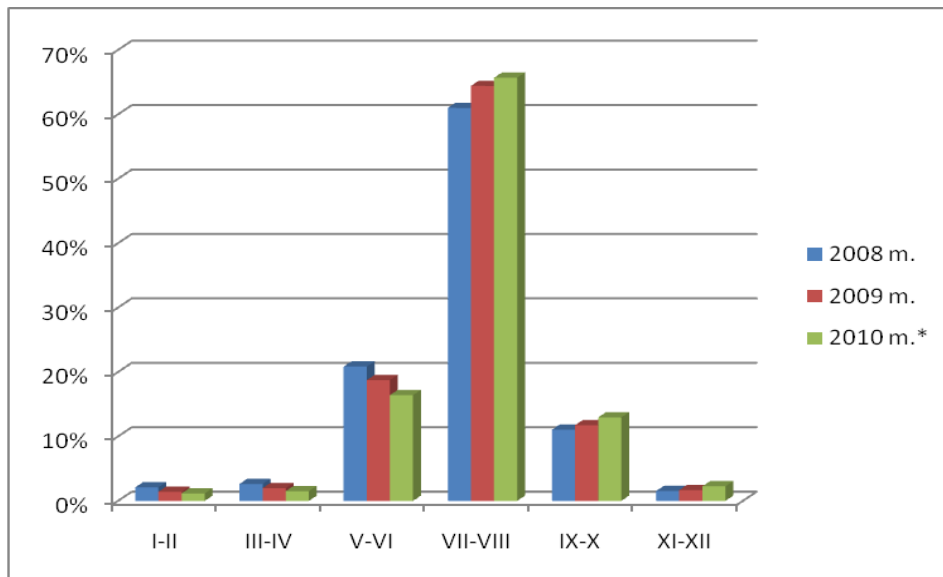
Lygindami duomenis apie Smiltynės perkėloje perkeltų automobilių (9 pav.) ir Neringoje turistams suteiktų nakvynių (10 pav.) santykinę pasiskirstymą 2008 m., 2009 m. ir 2010 m. eigoje, suskirsčius metus po du mėnesius, galime pastebėti, kad kokių nors esminių pokyčių per praėjusius tris metus neįvyko nei automobilių srautų, nei nakvynių metiniame pasiskirstyme. Tačiau tam tikrus nedidelius pokyčius galime išvelgti. Daugėjo kelionių pavasarį kai mažesnės kelionės ir pragyvenimo išlaidos, bet pavasarį mažėjo nakvynių skaičius. Tuo tarpu dar daugiau ilgalaikių lankytojų poilsiui su daugiau nakvynių Neringoje rinkosi vien tik vasaros sezoną.

Nors didesne dalimi šie pokyčiai galbūt atspindi ekonominės krizės ir kuro kainų eigą 2008-2010 m., tačiau spėtina, kad ir Neringos turizmo atveju galioja Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos pastebėta tendencija, jog krizės sąlygomis turistai nekeičia kelionių maršrutų ir keliavimo įpročių, tačiau keičia išlaidavimo įpročius. Kitais žodžiais, ekonominės krizės sąlygomis didėja kurortinių paslaugų paklausos kreivės elastingumas, t.y. vartotojai tampa dar labiau jautresni rekreacinių paslaugų kainai, dar aktyviau ieško optimalių kelionės ir paslaugų kainos santykio su pasitenkinimu poilsiu variantų. Svarbiausia tokios lankytojų srautų pasiskirstymo metų eigoje analizės išvada – **Neringoje reikia** ne gausinti pramogą, skirtą tenkinti sezono piko lankytojų poreikius ir skatinti jų buvimą Neringoje trukmę (kaip dažnai klaidingai manoma), bet **plėtoti kokybiškas ir žemesnėmis nei didmiesčių kainomis, tačiau patrauklias sveikatinimo, visų pirma jūros terapijos paslaugas, skirtas didinti kurorto patrauklumą gretutiniais sezonais ir ilginti poilsiautojų lankymosi trukmę būtent tais laikotarpiais.**

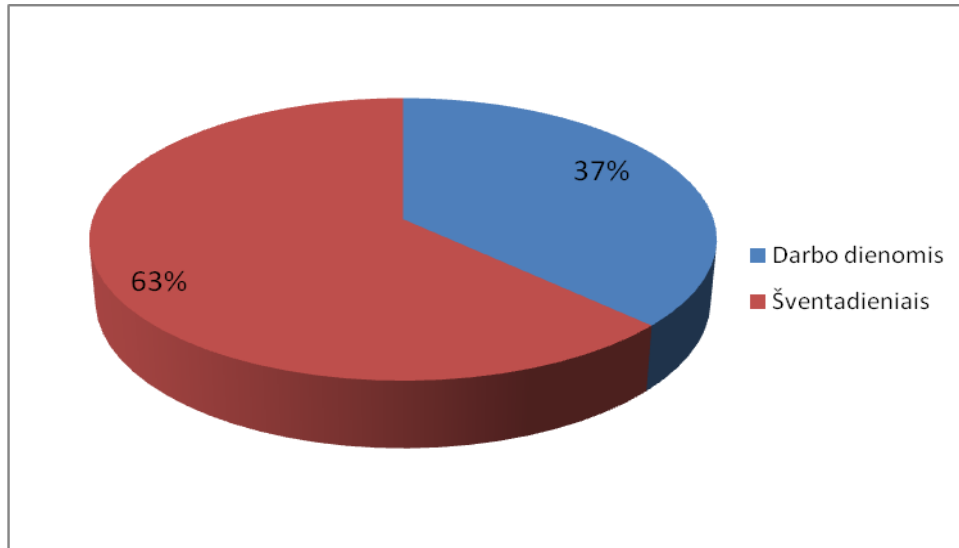
9 pav. Smiltynės perkėloje perkeltų automobilių santykinis pasiskirstymas metų eigoje (Šaltinis: AB „Smiltynės perkėla“. 2010 m. – I-XI mėn. faktiniai duomenys, XII mėn. – prognozė)

Remiantis mūsų surinktais labai išsamiais Neringos lankytojų duomenimis 2010 m. pasezoniu, t.y., gegužės – birželio bei rugsėjo mėnesiais, tikslinga paanalizuoti, kaip skiriasi lankytojų srautai pasezonio šventadieniais ir darbadieniais? Iš 11 pav. matome, kad pasezonio šventadieniais Neringoje apsilanko $\frac{2}{3}$ visų pasezonio lankytojų, o darbo dienomis – tik $\frac{1}{3}$. Paskaičiavus lankytojus, atvykstančius per vieną dieną, tas skirtumas yra dar didesnis.

10 pav. Neringoje turistams suteiktų nakvynių santykinis pasiskirstymas metų eigoje (Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas. 2010 m. I-IX mėn. – faktiniai duomenys, X-XII mėn. – prognozė)

Ypač didelis lankytojų skirtumas tarp šventadienių ir darbo dienų yra ne sezono metu. Šv. Kalėdų ar Šv. Valentino dienos (artimiausio jai ilgojo savaitgalio, dažniausiai susijusio su Vasario 16-ąja) proga Neringos apgyvendinimo sektoriaus užimtumas gali siekti net ir 100% net ir ekonominės krizės sąlygomis, tuo tarpu paprastą ne sezono darbo dieną Neringoje labiausiai tikėtina sulaukti vos keleto žvejų mėgėjų arba moksleivių ekskursijų. Nei tie, nei tie lankytojai nėra linkę daug išlaidauti ir nepasigenda Neringoje jokių kurortinių paslaugų.

11 pav. 2010 m. pasezono (gegužės – birželio ir rugsėjo mėn.) Neringos lankytojų pasiskirstymas tarp darbo dienų ir šventadienių

1.4.4. Rinkos ir poreikių pasiskirstymo atskirais sezonais analizė

1.4.4.1. Neringos turistų tipai ir jų poreikiai vasaros sezonu

Neringos turistų apklausos duomenų pagrindu išskirti turistų tipai įvertinant keturis požymius:

- Amžių
- Lytį
- Kelionės kompaniją
- Veiklos Neringoje pobūdį

Turistai, keliaujantys į Neringą vieni. Respondentų apklausos duomenimis tokių asmenų yra 5,4 %, apylygiai vyrų ir moterų, 21-29 m., 39-40m. ir 50-55 m. amžiaus. Kadangi ši grupė nedidelė, tai statistiškai patikimos koreliacijos su veikla nėra, tačiau formuojasi trys būdingos veiklų grupės: pirmoji -paplūdimys ir dviračiai, riedučiai, antroji veiklų grupė – lankymasis kultūrinės krypties įstaigose ir renginiuose, lankytinose vietose. Trečioji grupė – specifinių užsiėmimų, sveikatinimo paslaugų, taipogi šioje grupėje didžiausias santykinis procentas stebinčiųjų paukščius, gyvūnus, gamtą.

Turistai keliaujantys į Neringą su žmona/vyru/partneriu/partnere. Ši grupė didžiausia respondentų tarpe ir sudaro 52,1 %. Didžiausia keliaujančiųjų su vyru/žmona/partneriu/partnere dalį sudaro 23-35m amžiaus grupės asmenys, tačiau šitaip yra todėl, kad šio amžiaus tarpsnio asmenų daugiausia pateko į apklausą; santykinai šio tipo turistai yra tolygiai išsidėstę visose amžiaus grupėse. Kaip ir kitų tipų turistai jie užsiima paplūdimio veiklomis: saulės voniomis ir

maudymusi, tačiau šiam tipui būdingos visos vaikščiojimo veiklos – pasivaikščiojimais, lankymasis lankytinose vietose, lankymasis muziejuose, lankymasis kavinėse, nors dviračiais važinėja tik pusė šio tipo turistų. Išskirtinis bruožas – pirčių, masažų ir sveikatinimo paslaugų pirkimas: beveik visi asmenys įsigiję sveikatinimo paslaugas, priklausė būtent šiai kategorijai. Pramogos laivais ir jachtomis, žvejyba taip pat būdingos.

Turistai keliaujantys į Neringą su vaikais iki 14 m. sudaro 11,2 % . Tai turistai, kurių amžiaus intervalas 25-47m. Dominuojančios veiklos – paplūdimys, vaikščiojimas, dviračiai, kavinių lankymas. Būdingos veiklos – lankytinų vietų, muziejų lankymas, iškylos pramoginiams laivais. Šio tipo turistų veiklos pasirinkimas siauriausias, lyginant su kitais tipais.

Turistai keliaujantys į Neringą su jaunuoliais 15-29 m. sudaro 15% turistų kontingento, tai viena didesnių grupių. Daugiausia tokių turistų iki 30m amžiaus grupėje ir 34-45 m amžiaus grupėje. Šio turistų tipo dominuojančios veiklos – paplūdimys, vaikščiojimas, dviračiai, riedučiai, lankytinų vietų lankymas, kavinių lankymas. Kita šiam tipui būdinga kryptis – muziejų, galerijų, koncertų lankymas. Šiam tipui mažiausiai būdingos veiklos - bėgiojimas, žvejyba, sveikatinimo paslaugos.

Turistai atvykstantys į Neringą su suaugusiųjų kompanija sudaro 15,2% viso turistų kontingento. Šio tyrimo apimtyje tai antra didžiausia grupė. Šio tipo turistai išsibarstę visuose amžiaus tarpsniuose, mažiausiai jų 38-48 m ir virš 60 m amžiaus grupėse. Būdingiausi užsiėmimai – paplūdimiai, pasivaikščiojimais, lankytinų vietų lankymas ir kavinės restoranai. Trečdalis iš jų važinėja dviračiais, tarp jų pasitaiko mėgstančių žvejoti. Nepopuliariausias jų tarpe veiklos – bėgiojimas ir sveikatinimo paslaugos.

Turistai organizuoti su grupe keliaujantys į Neringą sudarė pačią mažiausią respondentų grupę – tik 1,1%. Tokių pasitaikė 19-22 m. ir virš 60m amžiaus grupėse. Pagrindinės veiklos – paplūdimys, dviračiai, lankytinų vietų, muziejų lankymas.

Apibendrinimas. Iš išskirtų šešių turistų tipų statistiškai patikimas yra vienas – keliaujančių su žmona/vyru/partneriu/partnere tipas, kuriam kurortinės paslaugos yra aktualiausias, lyginant su kitais tipais. Rekomenduotina statistiškai išskirti Neringai būdingus turistų tipus pagal specialias metodikas.

1.4.4.2. Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu

2007 m. rudenį ir žiemą KU Rekreacijos ir turizmo katedroje atlikto mokslo tiriamojo darbo^{lviii} rezultatų pagrindu išskirti tokie esminiai Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu, be kurių neišsivaizduojamas poreikis važiuoti į Neringą:

- Tinkamos techninės sąlygos nedidelių konferencijų organizavimui.
- Geras maitinimas.

Kaip konkurencingumo sąlygos, t.y., tokios Neringos lankytojams teikiamos paslaugos, kurių plėtra ir rinkodara gali esmingai sustiprinti potencialių lankytojų norą pasezonio ir ne sezono metu rinktis būtent Neringą, respondentų buvo nurodomos:

- Sportavimo galimybės.
- Sveikatinimo ir spa paslaugos.
- Gamta ir aplinka.

Pagaliau, kaip „jėgos“ veiksniai, t.y., netikėti teigiami dalykai, galintys ateityje esmingai nulėmti potencialių turistų sprendimą sezonio ir ne sezono metu rinktis būtent Neringą, ypač paslaugų plėtros perspektyvoje, yra išvardinami:

- Lankytini objektai.
- Kultūriniai renginiai.
- Barai, klubai, kavinės.
- Apgyvandinimo paslaugos.

Tyrimo rezultatai rodo, kad esminiai Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu iš esmės skiriasi nuo lankytojų poreikių vasaros sezono metu. Nesant galimybės maudytis jūroje ir degintis saulėje, Neringos lankytojų poreikiai gretutinių sezonų ir ne sezono metu suskyla į dvi dideles grupes: esminiai jų poreikiai yra susiję su jų profesine veikla, tačiau konkurencingumo sąlygos ir pagrindiniai veiksniai atspindi jų laisvalaikio poreikius, kurie nesiejami su Neringos geografinė padėtimi (gamta ir aplinka figūruoja, bet yra tik vienas ir ne lemiamas veiksnys).

Derinant visus šiuos poreikius, būtinas kokybiškai naujų rekreaciją ir turizmą skatinančių objektų kūrimas, naujų turistinių rinkinių kūrimas ir siūlymas potencialiems organizuotiems ir individualiems lankytojams tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje, o taip pat ir konferencinio - dalykinio turizmo tinklo kūrimas. Kol kas Neringoje dar palyginti nedaug patirties teikiant didelės pridėtinės vertės rekreacijos paslaugas sezoniu ir ne sezono metu ir neišplėtotas tokių paslaugų tinklas. Svarbiausia Neringos lankytojų poreikių gretutinių sezonų ir ne sezono metu tyrimo išvada yra ta, jog, siekiant patenkinti gretutinių sezonų ir ne sezono lankytojų lūkesčius, sėkmingai konkuruoti Lietuvos ir užsienio rinkose, reikia kurti kompleksinius, patrauklius ir konkurencingus paslaugų rinkinius maksimaliai suderinant dalykinio (konferencinio) turizmo paslaugas, kurios yra esminės sezonio ir ne sezono metu su aktyvaus poilsio, sveikatinimo, kultūrinio-pažintinio ir ekologinio turizmo paslaugomis.^{lix}

1.4.5. Sveikatinimo paslaugų Neringoje socioekonominių ypatumų analizė

1.4.5.1. Neringos paslaugų plėtros interpretacija oficialiuose dokumentuose

Šiuolaikiniai masiniai kurortai turizmo paslaugas tradiciškai plėtoja keliomis kryptimis:^{lix}

- a. spa ir sveikatinimo, kai naudojamos kūno lepinimo, užsiėmimų ir veiklos mokymo paslaugos. Ši kryptis reikalauja kvalifikuoto personalo;
- b. lengvų pramogų, kai kombinuojami lengvi nuotyčiai ir fantazija, pvz., plukdymai, dviračių žygiai ir pan. Pagrindinis reikalavimas – dalyvių saugumo užtikrinimas;
- c. lošimo paslaugų, kurias siūlo palyginti nedaug kurortų. R.C.Mill'io nuomone, kuo daugiau kurortų siūlys lošimo paslaugas, tuo mažiau patrauklios jos bus;^{lxii}
- d. ekoturizmo paslaugos, kai siūlomos kelionės ir ekskursijos į saugomas gamtines teritorijas stebėti augalų ir gyvūnų bei studijuoti gamtą. Jos rekomenduojamos mažiems prabangiems kurortams. Europoje šios turizmo paslaugos apima ir vietinės bendruomenės ekologiškų produktų pasiūlą.

Lietuvos kurortai – Palanga, Druskininkai, Birštonas – derina kelias turizmo paslaugų plėtros kryptis: sveikatinimo, sveikatingumo (ligų profilaktikos) ir lengvų pramogų. Ekoturizmo

paslaugos kol kas nedeklaruojamos ir nereklamuojamos nė viename Lietuvos kurorte, tačiau Neringos kurortas yra bene tinkamiausias šios rūšies paslaugoms plėtoti.

Pasaulinė praktika rodo, kad kurortų galimybę konkuruoti rinkose lemia kompleksiniai faktoriai: valstybės turizmo įvaizdis, paties kurorto įvaizdis ir aukštos kokybės įvairiausių kurortinio sveikatinimo, turizmo paslaugų bei pramogų pasiūla, bei gerai išvystyta infrastruktūra. Kompleksinis ir kartu subalansuotas kurortinių paslaugų paketas ir jo masteliai turi būti pritaikyti tos kurortinės vietovės specifikai. Neringos kurortas išsiskiria nedidele paslaugų amplitude, kurią būtina saikingai praplėsti kurortinėmis paslaugomis, tačiau rekomenduotina išvengti gigantomaniškų projektų, kurie šiai bendruomenei yra būdingi, greičiausia, dėl teritorinio spaudimo kompensavimo.

Kaip ir kiti kurortai, Neringa susiduria su didžiulėmis socioekonominėmis problemomis:

Neringos, kaip patrauklios turistinės ir kurortinės vietovės vertė auga, todėl čia gana sparčiai vyksta procesai, būdingi visiems pasaulio kurortams – žemės, statinių ir gyvenamojo ploto kaina kyla, nevietinio kapitalo investuojamo į žemę ir pastatus kiekis vis didėja, kartu vyksta kapitalo nutekėjimas iš teritorijos, nes didžioji pelno dalis nėra panaudojama vietoje, vietiniai gyventojai, ypač jaunimas neturi finansinių galimybių įsigyti būsto, vietiniai gyventojai po truputį išmiršta arba persikelia kitur, reprodukcinės gyvenviečių galimybės mažėja, teritorija tampa vasarnamių ar vasarbučių turistine vietoje, aptarnaujantis personalas atvyksta iš kitur. Dramatiškiausia pasaulio kurortų praktika, kuomet vietiniai gyventojai visiškai išstumiami iš teritorijos ir grįžta į kurortą tik aptarnaujančio personalo vaidmenyje. Visi šie procesai yra stebimi ir Neringoje, todėl vietinio teritorijos gyvybingumo palaikymas tampa svarbiausiu Neringos kaip kurorto darnios plėtros tikslų. Vietinės bendruomenės nuostatos turizmo ir kurortinių paslaugų atžvilgiu, pasirengimas plėtrai, inovacijoms, bei kokybės gerinimui yra esminiai komponentai siekiant, kad vietinė bendruomenė gyventų kokybiškai, kad teritorijoje nedominuotų svetimas kapitalas, būtų išvengta kapitalo nutekėjimo svetur, ir, patrauklaus kurorto atveju, kad vietiniai gyventojai nebūtų išstumiami iš gyvenamosios teritorijos.

Oficiali Neringos kurorto samprata pateikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Turizmo Departamento prie Ūkio ministerijos ir kituose strateginiuose poįstatyminiuose dokumentuose, bei galimybių studijose. Šioje studijoje išanalizuoti tie dokumentai, kuriuose tiesiogiai aptariami Neringos teritorijos ir kurorto tvarkymo aspektai. Trijuose iš 10 analizuotų dokumentų Neringa įvardijama „prestižiniu pajūrio kurortu“, viename vadinama ne kurortu, bet „ilgalaikio poilsio zona“, keturiuose dokumentuose kurorto tipo identifikavimo išvengiama ir dviejuose apskritai neminimas kurorto pavadinimas ir kurortinės paslaugos, nors aptariami Neringos klausimai. Pastarieji dokumentai reglamentuoja Kuršių nerijos nacionalinio parko veiklą bei turistų veiklą jame.

Oficialių dokumentų analizė rodo, jog Neringos kurorto tipas nėra visuotinai ir aiškiai įvardintas, strateginės plėtros bei turistinių ir kurortinių paslaugų kryptys dokumentuose varijuoja priklausomai nuo dokumentą rengusios ar užsakiusios organizacijos: kurorto klausimus analizuojančiuose ir reglamentuojančiuose dokumentuose Neringa vadinama „prestižiniu kurortu“, Aplinkos ministerijos inicijuotuose dokumentuose Neringai numatytos aktyvios gamtai nekenkiančios rekreacinės veiklos galimybės, tačiau apie kurortą neužsimenama.

6 lentelė. Neringos kurorto ir kurortinių paslaugų tipas oficialiuose dokumentuose

Nr.	Dokumentas	Vizija ir strateginės plėtros kryptys
1.	Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas. Nr IX-299 redakcija. 2001m. balandžio 26d.	Kurorto statusą turi Birštonas, Druskininkai, Neringa, Palanga. (2005 m redakcija Nr. X-307 , 2005-07-05) Gyvenamosios vietovės, kuriose yra mokslškai ištirtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenų, gydomojo purvo, sveikatai palankus mikroklimatas, rekreacinių želdinių, vandens telkinių) ir išplėta speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnius gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms, gali turėti kurorto statusą
2.	Lietuvos respublikos kurortų raidos koncepcija (pritarta Vyriausybės 2002 m. spalio mėn. 29 d. nutarimu Nr. 1713)	Neringa – prestižinis pajūrio kurortas ir Nacionalinis parkas su išvystytu verslo ir kultūriniu pažintiniu turizmu, racionaliai panaudojantis unikalius gamtinius, etnokultūrinius išteklius, juos ypač tausojant pagal UNESCO reikalavimus . Kryptys: 1. Aukšto lygio paslaugų infrastruktūros vystymas. 2. Verslo turizmo vystymas. 3. Originalių turizmo formų vystymas. 4. priemonių plėtra kultūros ir gamtos vertybių apsaugai (pagal UNESCO ir Nacionalinio parko statusų reikalavimus)
3.	Nacionalinė turizmo plėtros 2007–2010 m. programa. Galimybių studija. 2006	Visi Lietuvos kurortai turi po kelis gydomuosius veiksnius, todėl jie įvardinami kaip klimatopeloidobalneologiniai. Neringa išsiskiria pakrante ir gamta, įtraukta į pasaulio paveldo objektų sąrašą. Neringa – prestižinis tarptautinis pajūrio kurortas, esantis Kuršių nerijos nacionaliniame parke. Jame plėtojamas kurortinis ir pažintinis turizmas, racionaliai naudojami gamtiniai ir kultūros ištekliai. Kurortas plėtojamas, jame esantys gamtiniai gydomieji ištekliai naudojami pagal Kuršių nerijos nacionalinio parko planavimo schemos sprendinius ir UNESCO rekomendacijas.
4.	Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija. 2003	Neringa nuošalus, gana uždaras, prestižinis kurortas, orientuotas ramiam poilsiui. Šio kurorto ypatingus bruožus formuoja savita gamtinė aplinka. Šį dešimtmetį vyravo tendencija, kad Neringa yra labiausiai lankoma didesnes pajamas turinčių Lietuvos gyventojų ir Vokietijos turistų.
5.	Lietuvos pajūrio regiono turizmo plėtros studija. 2007	Neidentifikuojamas Neringos kurorto tipas, ji nevadinama kurortu, bet „ilgalaikio poilsio zona“. Pagrindinės turizmo plėtros kryptys: Neringos miesto kaip ilgalaikio poilsio zonos formavimas čia ir toliau plėtojant atitinkamas svetingumo paslaugas. Neringos

		miesto, kaip vandens pramogų (nardymo, pliažo pramogos, plaukimo jūroje ir mariose paslaugų plėtra), dalykinio (konferencijų) turizmo centro formavimas, taip pat kaip ekologinio–pažintinio bei poilsio gamtoje turistų centro formavimas, čia ir toliau plėtojant turizmo informacijos paslaugas. Turizmo plėtrą planuoti siekiant ne tik pritraukti kuo daugiau turistų, bet ir kuo ilgiau juos išlaikyti, t.y. spręsti sezoniškumo problemą.
6.	Valstybės ilgalaikės raidos strategija , patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX–1187	Kurortų tipai nenumatyti. Atgaivinti ir plėtoti kurortinį turizmą Birštono, Druskininkų, Neringos, Palangos kurortuose, Likėnuose ir kitose kurortinėse vietovėse.
7.	Lietuvos kurortų plėtos įgyvendinimo 2005–2008 metų priemonės (patvirtinta 2004 m. gruodžio 6 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1588)	Neidentifikuojamas Neringos kurorto tipas. Pateiktos bendro pobūdžio kryptys ir priemonės: Pažintinis turizmas, poilsis gamtoje, sveikatinimasis. Priemonės: sukurti Palangos ir Neringos kurortų visų paplūdimių viešąją infrastruktūrą, atitinkančią Mėlynosios vėliavos reikalavimus; atnaujinti ir išplėsti Neringos savivaldybės rekreacinių teritorijų ir gyvenviečių viešąją infrastruktūrą; plėtoti kurortuose ir jų apylinkėse kempingų tinklą; išnagrinėti Nidos aerodromo rekonstravimo projekto užbaigimo galimybę ir pateikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei
8.	Kuršių nerijos nacionalinio parko planavimo schema (generalinis planas) (patvirtinta 1994 m. gruodžio 19 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1269)	Kurortas neminimas. Nurodoma plėtoti pažintinę rekreaciją, vandens turizmą ir sportą.
9.	Kuršių nerijos nacionalinio parko apsaugos reglamentas (patvirtintas Aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 439)	Kurortas neminimas. Pažintinio turizmo organizavimas, prioritetą teikiant dviračių, pėsčiųjų ir vandens turizmui. Žiemos sezono metu pažintinius takus bei jų įrangą panaudoti slidžių turizmui; rekreacinės infrastruktūros kūrimas rekreacinio prioriteto zonose, mokomųjų, pažintinių bei sveikatingumo takų projektavimas ir įrengimas; etnokultūros, tradicinės vietinės gyvenamosios puoselėjimas pažintinio turizmo, rekreacinio verslo plėtra nustatytose vietose, patalpų Kuršių nerijos nacionalinio parko lankytojams apgyvendinti nuoma; turizmo mažais pramoginiais laivais organizavimas.
10.	Neringos savivaldybės teritorijos ir jos dalių bendrasis planas. 2007	Neidentifikuojamas Neringos kurorto tipas. Kurortas ir paslaugos minimos įvairiose dalyse. Konstatuotas kurortinių paslaugų poreikis.

1.4.5.2. Vietinės bendruomenės požiūris į turizmą ir kurortines paslaugas

Būtent vietinė bendruomenė yra kultūrinių vertybių ir autentikos bei teritorijos gyvybingumo tikroji saugotoja. Pasaulio praktika rodo, kad darnaus turizmo plėtrą gali užtikrinti tik bendruomenė, pati gyvenanti darnos principais. Šiuolaikinėje turizmo teorijoje keliamas kardinaliai priešingas nei buvo įprasta, klausimas apie sėkmingą turizmo plėtrą turistinėje teritorijoje: ***kokiu būdu turizmas gali padėti kurti darnią bendruomenę, o ne kaip įgyvendinti darnų turizmą teritorijoje, kaip buvo klausama iki šiol.***^{lxii}

Daugelis žmonių supranta turizmo naudą ir kad reikia jį vystyti, tačiau didžioji dalis šalių neprotingai investuoja į turizmą.^{lxiii} Turizmo plėtra perspektyvi tik tuo atveju, jei ji tenkina ne tik turistų, bet ir vietinių gyventojų poreikius. Kurortuose dažnai susiduriama su situacija, kai gyventojų ir turistų supratimas ir poreikiai skiriasi. Žinant ir įvertinus vietinių gyventojų požiūrį, galima numatyti geresnę vietinių ir turistų sąveiką, nuo kurios priklauso lankytojų pasitenkinimas vietoje, maršrutų ir vietinių gyventojų kokybiškų paslaugų turistams užtikrinimas.

Neringos vietinių gyventojų, verslininkų ir administracijos darbuotojų požiūris ir nuostatos buvo tiriamos taikant kokybinį tyrimo metodą - pusiau struktūrizuotą interviu. Jo metu buvo tiriamas:

1. Vietinių verslininkų, vietinių gyventojų ir administracijos darbuotojų požiūris į Neringos identiteto elementus, stengiantis atsakyti į klausimą, kokio tipo kurortu Neringą suvokia vietiniai gyventojai, ar vietinių gyventojų požiūris į kurortą atitinka oficialiuose dokumentuose dažnai deklaruojamą „prestižinio kurorto“ tipą, o jei ne, tai kokio tipo kurortą mato ir yra pasiryžę plėtoti vietiniai gyventojai.
2. Neringos turizmo ir sveikatinimo paslaugų vertinimas, apimant ir pačių gyventojų teikiamas privačias apgyvendinimo paslaugas bei turizmo paslaugų teikimo plėtos planus. Šis parametras leidžia įvertinti, kokios teikiamos paslaugos tobulintinos, kokią planuojamų sveikatinimo paslaugų struktūrą galima siūlyti, koks turėtų būti esamų paslaugų optimizavimas, kurios paslaugos galimos vietinėmis pajėgomis, kokie konkurenciniai elementai veikia ir veiks ateityje kurortinių paslaugų teikimą.
3. Požiūris į Neringos kurorto statusą, bei jo svarbos suvokimas, leidžiantis atsakyti į klausimą koks yra vietinių gyventojų sąmoningumas gyvenamosios teritorijos atžvilgiu. Šie duomenys padės apibrėžti priemones kurorto silpnėms įveikti.

Vietinės bendruomenės apklausa parodė, kad šioje iš esmės kaimiškoje bendruomenėje yra susiklosčiusi tradicinė bendruomenės struktūra, kuomet pozityviai nusiteikusių vietinių gyventojų grupė teigiamai vertina įvairius bendruomenės, turizmo ir kurortinių paslaugų plėtos klausimus, generuoja idėjas ir mato Neringos ateitį pozityviai. Simptomiška, kad šioje nedidelyje bendruomenėje neteko susidurti su abejinga nuostata, visi interviuotieji asmenys demonstravo aktyvią – pozityvią arba negatyvią –poziciją aptariamų klausimų atžvilgiu.

Pastebėta, kad Neringos bendruomenėje vyrauja didelė dezintegracija – savivaldybė, KNNP, gyventojai, politikai, verslininkai – daugeliu esminių turizmo klausimų masto skirtingai, yra akivaizdus bendros strategijos ir veiksmų plano nebuvimas. Situaciją apsukina ir tai, kad Neringos bendruomenė sulaukia nemažai išorės konfliktų kėlėjų, bei jų manipuliacijų gyventojų nuomonėmis ir nuoskaudomis.

Dalinai dezintegraciją galima paaiškinti kurortui būdingu mikroklimatu, bei dominuojančiomis finansinėmis vertybėmis, tačiau kaimo mastelis šią situaciją dar labiau sutirština. Didžiosios daugumos interviuotų asmenų buvo pabrėžiama, kad Neringos gyventojai

yra išskirtiniai, ne tokie kaip visi kiti Lietuvos gyventojai, nes šiose „vasarų pardavinėjimo“ sąlygose ne kiekvienas sugeba gyventi ir pritaipyti“. Pateikus pavyzdį, kad visų Lietuvos ir ne tik Lietuvos kurortų gyventojai gyvena panašiai, bandoma atsakyti, kad jie vis tiek „ne tokie“. Interviu parodė, kad daug problemų suvokiamos hipertrofuotai: pageidaujamo stogo, architektūrinių niuansų klausimai pateikiami kaip labai reikšmingi, nuo kurių priklauso viso gyvenimo kokybė.

Tai galima paaiškinti gana uždaru pagrindiniu bendravimo ratu, kompaktišku kaimišku gyvenimo būdu, didesniu nei vidutinis Lietuvoje pajamų srautu, kuris, kaip rodo užsienio šalių tyrimai, sukuria didesnio pretenzingumo, didesnės laisvės iliuziją ir jautresnę požiūrį į savęs ribojimą. Akivaizdu, kad bendruomenės gyvenime pasitaikė nemažai socialinės neteisybės faktų, kurie dažniausia siejami su KNNP reglamentu ir draudimais, centrinės ir apskrities valdžios atstovais, todėl ne visada šių organizacijų atžvilgiu buvo išsakoma pozityvi nuomonė.

Neringos bendrosios plėtros, turistinių ir kurortinių paslaugų plėtros požiūriu susidurta su dviem kraštutinumais – arba deklaruojama, kad interviuojamasis viską žino ir dažnai visais klausimais, arba pradeda apeliuoti į autoritetus. Neringoje vis dar ypač pageidautini ir gerbiami užsienio konsultantai, kaip galintys pasiūlyti geriausius kurorto plėtros sprendimus, arba tokius sprendimus gali pasiūlyti tik vietiniai gyventojai.

Neringos identiteto elementai. Vienintelis aspektas, kuriuo sutapo bet kokios kategorijos apklaustųjų – tiek vietinių, tiek verslininkų, tiek ir turistų, nuomonė – tai teigiamas gamtinės aplinkos vertinimas: miškas, vanduo, oras vertinami visų vietinių gyventojų. Vietiniai vieningai tapatinasi pirmiausia su Neringos gamtine aplinka, o tai vertintina teigiamai. Nė vienas gyventojas nepaminėjo, kad jeigu gamta išskirtinė, tai privalu, jog ji yra išskirtinai saugotina. Beje, šį faktą pastebėjo ne tik tyrėjai, bet ir Vilniaus turizmo verslininkai interviu apie Neringos kurortines paslaugas metu: „...vietiniai naudojami gamtos teikiamais privalumais, tačiau nesupranta, kad ją reikia saugoti, t.y. investuoti ne tik pinigus, bet ir prisiimti dalinius nepatogumus ir apribojimus...“ Tarp vietinių gyventojų dominuoja supratimas, kad plėtra ir gamtosauga yra tarpusavyje nesuderinami elementai, nors pirmiausia mini, kad būtent gamta daro Neringą išskirtine.

7 lentelė. Bendras Neringos kurorto vertinimas vietinių gyventojų požiūriu

Nr.	Neringos kurorto išteklių ir paslaugos	Vertinimas
1.	Bendras Neringos teigiamas vertinimas	Tinkama vieta pabėgti iš miesto; gamta plius procedūros, taip pat infrastruktūra; vietiniai žmonės pinigų turi; poilsiautojai čia nuo pušų oro apsivaigę, tai jiems viskas tinka; pušynas yra ir kaime, bet ką ten veikti?; Daug galimybių aktyviam poilsiui – būti gamtoje; išskirtinė architektūra, ramybė, tvarka, estetiška visur; miestelio švara ir tvarka (palangiškiai patys sako, kad pas juos nujota visa tvarka), švara tokia, kad vaikas sako, jog Klaipėdoje nešvaru, ten šiukšliadėžės netvarkingos, saugumas – niekada nebijojau eiti maudytis naktį į jūrą; mes nepavydime vilniečiams, nes nuo pirmadienio iki penktadienio gyvename kaip poilsiaudami, visur

		švaru, važinėjame dviračiais; Neringa – gamtos ir žmogaus rankų rezultatas, tai įvertino ir UNESCO, dėl to šios vietovės vertė padidėjo, kitąkart pats žmogus nežino kokį turtą turi, kai pradėjome po pasaulį keliauti, pamatėme, kad esame ypatingi.; stipriausia Neringoje – gamta; Neringa išskirtinė – marios, kopos, mirusios ir gyvos, gamta pagrindinė.
2.	Bendras Neringos neigiamas vertinimas	Gyvename čia kaip prūde, niekas nesikeičia- tie patys vokiečiai, tie patys „Švyturio“ skėčiai, idėjų prisiūlyta daug, tačiau niekas nejudą; čia reikia labai daug leidimų, jei nori nors ką nors daryti; jei tenka kažką organizuoti, susiduri su begale problemų – nėra didesniame skaičiui žmonių vienoje vietoje geros salės ir gero apgyvendinimo; nėra ko veikti uždaroje erdvėje ir ypač nesezono metu; nėra betarpiško kontakto tarp vietinių ir atvykstančiųjų, nes vietiniai žiūri į turistus grynai pragmatiškai, tik kaip paimti pinigus, o ne kaip turistui geriau laiką praleisti; žiemą trūksta pramogų, ypač organizuotų, trūksta baseinų ir ne tik turistams, bet ir mūsų vaikų sveikatai.
3.	Neringa - kurortas	Neringą kurortu daro pirmiausia jūra, miškas, oras, Neringa yra šiek tiek kurortas, nes yra maitinimo įstaigos, patalpų nuoma, kultūros įstaigos, renginiai; trūksta sveikatinimo paslaugų, bet joms reikėtų specialistų; kol kas neturime tų paslaugų, kurias reikia sertifikuoti, vien geras oras čia jau yra paslaugos, vandens procedūros.
4.	Palyginimas su kitais kurortais	Nėra su kuo lyginti: niekas neturi marių, kopų ir jūros vienoje vietoje; čia mes pykstame, kad nieko neleidžia, bet kai viską leidžia ir neriboja – iškart negražu, pažiūrėkime Palangą ar Šventają, ten negražu, o pas mus gražu; iš kitų kurortų išsiskiriame ramybe, jaukumu, saugumu, kamertine aplinka, ribotomis vietomis; Neringa daug ramesnis kurortas už kitus, čia yra atskiros gyvenvietės, Palanga neturi tokių kopų, marių, į Birštoną važiuojama procedūrų, mineralinio vandens baseinų, o pas mus kažkas „tam uždėjo veto“.
5.	Gamta	Išskirtinė, ne veltui čia nacionalinis parkas; išskirtinė; gamta išskirtinė- miškas, jūra; Neringa išskirtinė – marios, kopos, mirusios ir gyvos, gamta pagrindinė
6.	Vietiniai žmonės	Charakteriai keisti ir keičiasi kaip oras, prisižiūri visokių turtuolių ir veidmainiauja paskui vienas prieš kitą; žmonės čia išskirtiniai, kitokie, nes mūsų gyvenimas vasarą pasikeičia, o žiemą būna štilis, gyvena čia tik tie, kurie yra šio krašto patriotai, tie kurie myli šį kraštą, kodėl savivaldybėje dirba klaipėdiečiai – tai negerai;
7.	Architektūrinė aplinka	Miesteliai išskirtiniai savo architektūra, akiai malonu, estetiška

Neringos, kaip turistinės vietovės išskirtinę vertę kuria ne tik estetinę vertę turintis kraštovaizdis, bei gamtinis kompleksas, kultūriniai relikvai, bet ir dalinė izoliacija, tačiau šiuo klausimu apklaustųjų nuomonės poliarizuojasi. Daugiausia kraštutinių nuomonių buvo pateikiama dėl tilto į Neringą: nors pagrindinės diskusijos jau nurimusios, tačiau šis klausimas

kelia dar daug aistrų vietiniams gyventojams. Turistai gi teigia: didelę dalį Neringos patrauklumo sudaro neįprastas būdas ją pasiekti. Kaip pastebėjo turistė apklausos metu: „kai įvažiuoju į keltą, iškart žinau, kad prasidėjo mano atostogos... Būtent keltas yra pirmasis mano atostogų simbolis“. Šiame ir kituose kurortuose vietiniams gyventojams dažnai tenka rinktis tarp savo komforto ir turistinio patrauklumo palaikymo, tačiau tokiu atveju būtina įvertinti *ilgalaikes subalansuotos plėtros* perspektyvas. Stebėjimo metu buvo atkreiptas dėmesys į akivaizdžią Nidos ir kt. kaimų unifikaciją – namukai ne tik identiškos architektūros, bet ir sienos bei langinės nudažytos vienodomis spalvomis sukuria dirbtinumo įvaizdį, kurio, greičiausia, kaip tik ir buvo norėta išvengti kuriant reikalavimus gyvenamųjų namų paveldo architektūrai išsaugoti.

Neringos turizmo ir sveikatinimo paslaugų vertinimas. Vietinės bendruomenės nuomonė apie turistines ir kurortines paslaugas svyruoja teigiamos–neigiamos amplitudės rėmuose. Vietiniai gyventojai vienareikšmiškai teigiamai vertina savo teikiamas apgyvendinimo paslaugas, pagrįsdami, kad kasmet stengiasi remontuoti ir atnaujinti turistams suteikiamą būstą, visada pasirengę turistams padėti, paaiškinti ir rūpinasi, kad pas juos apsilankantys žmonės liktų patenkinti. Interviu metu ypač buvo akcentuojama, kad privačiame sektoriuje dažniausia apsisotija nuolatiniai klientai. Kartu, aptardami paslaugas, vietiniai mini, kad konkurencija nėra didelė ir privataus apgyvendinimo sektoriaus užpildymas klientais vasaros sezono metu yra didelis: „vienai nakčiai niekas Neringoje nepriima, netgi trims nepriima. Neapsimoka...“

8 lentelė. Turizmo sveikatinimo paslaugų vertinimas

Turistų nuostatų Neringos atžvilgiu supratimas	Čia visi susiranda kas ko nori, atvažiuoja iš miesto ir sako, mes norime tris dienas miegoti, nereikia mums klubų ir nieko, o jaunimui reikia pramogų; pas mus atvyksta pastovūs turistai; turistai anksčiau teiraudavosi vandens pramogų, šviežios žuvis nusipirkti.
Turistų struktūra	Vasaros pabaigoje labai daug jaunų šeimų su mažais vaikais; dažni svečiai latviai, baltarusiai, per paskutiniuosius du metus ypač padaugėjo turistų iš Rusijos, čia atvyksta visai kitoks jaunimas nei į Palangą, dabar važiuoja tie, kurie vaikystę leido Neringoje, dabartiniai vokiečiai nebeišsiskiria iš kitų turistų tarpo, kaip buvo Nepriklausomybės pradžioje, be to, jų mažėja.
Turizmo plėtros situacija	Mes niekada negyvenome taip blogai, kad į Neringą niekas neatvyktų; mes visada liksime vasaros kurortu, nes žiemą reiktų stebuklo, kad čia žmonės važiuotų.
Turistinės ir kurortinės paslaugos	Žmonės prisipirko rogių ir „buranų“, tikėdamiesi, kad žiemą galės paslaugas siūlyti; mes niekada nesukursime stintų žvejybos industrijos, nes kitur nėra tokių tradicijų – skandinavams bjaurus stintų kvapas; iš „kaitų“ nepadarysi tokių apimčių industrijos kaip slidinėjimo kurortuose; Neringoje trūksta ką veikti

9 lentelė. Esamų paslaugų ir infrastruktūros vertinimas

Esamų paslaugų ir infrastruktūros privalumai	Daug galimybių aktyviam poilsiui – būti gamtoje, maudytis, važinėti dviračiais, plukdytis, buriuoti, buriuoti vėjaračiais, buriuoti vėjaračiais ant ledo, plaukti kanojomis, „piknikai“ organizuojami, pirtelė ant ratų, aktyvių užsiėmimų mėgėjams yra ką
--	--

		<p>veikti ištisus metus; Takai ir keliai gerai sutvarkyti; išvystyta viešoji infrastruktūra, apgyvendinimo paslaugos; atsiranda vis daugiau paslaugų aktyviems – jėgos aitvarai; daug paslaugų – baidarės, dviračių takai, maitinimas, yra ypatingų maitinimo vietų su gražiais vaizdais – Urbo kalne, „Audronaša“, Preiloj ir Pervalkoj yra, vasarą naktinis kinas lauke yra kai šiltas oras, kažkada džiazas grojo naktį pie švyturio, naktį galima dviračiu važinėti; pas mus paslaugų įvairovė – nuo paprastų iki išskirtinių, viešbučiai tarptautinės klasės; yra maitinimo vietų kur skanu – „Senas žvejas“, gintaro prekyba yra, savivaldybė pardavė stalus per aukcioną ir sudarė nuomos sutartis su gintaro prekeiviais, ir išsprendė problemas; labai gerai, kad Neringoje „Maksima“ atsirado, kompensuoja blogo maisto problemą; labai gerai, kad paslaugos plečiasi, bet pirtelių turi būti ribotai, labai gerai, kad atsirado laivai, ekskursijos, pramogos, kad naudoja vandenį, turime gerų grožio procedūrų meistrų, turime lauko teniso aikštynus; maitinimo kokybė nėra prasta, nemažai patrauklių maitinimo įstaigų: „In Vino“, „Nidus“ restoranai, „Kuršis“ (privalumas, kad dirba ištisus metus), Preiloje „Lyra“ ant marių kranto</p>
Esamų paslaugų, infrastruktūros ir kt. trūkumai		<p>Trūksta tokio centro, kaip sanatorija ar sveikatinimo paslaugų centras, kuris teiktų paslaugas po stogu, juk kurortui tokį centrą turėti privalu; Nėra tikros kuršiškos virtuvės. Pliusų nėra jokių, nėra šiuolaikinio meno akcentų, viskas per etnopaveldą; yra marketingo trūkumų; apgyvendinimas nėra stiprioji Neringos pusė – daug fragmentacijos, pavieniams tinka, o grupėms, konferencijoms nėra kur viskas būtų vienoje vietoje – ir salė gera, ir apgyvendinimas geras; ne vasaros metu sunkus susisiekimas – paskutinis autobusas išvyksta 18 ar 20 val.; kai kurios Smiltynė-Nida kelio atkarpos prastos; žiemą trūksta tokių paslaugų kaip baseinai, konferencijų salė, vandens pramogų, gal slidinėjimo reikėtų; maitinimo paslaugas vertinu blogai, centre valgiaraštis pastovus ir nusibodęs, yra vietų kur skanu – „Senas žvejas“, bet ir ten trūksta įvairovės, yra maitinimo įstaigų, kur bulvių košę iš miltelių gamina; atsirado „Maxima“, naikina smulkų verslą; trūksta žiedinių dviračių takų, trūksta patalpų teikti paslaugoms, ypač tokioms kaip grožio procedūros, nėra sanatorijų, specialių procedūrų, spalio, lapkričio mėnesį irgi galima pasivaikščioti, bet reikėtų procedūrų ir kitų laisvalaikio užsiėmimų.</p>

10 lentelė. Socialinės problemos

Socialinės problemos ir konfliktai		<p>Vietinių žmonių ir vietinės valdžios nesutarimas su centrine valdžia, kuri mato Neringą kitokią nei mes ją čia matome; kitais metais vaikų Juodkrantėje nebebus, neleidžia statyti namų, nėra kur gyventi jaunoms šeimoms, bus vasarviečių miestelis ir tiek, nebėra gyvybės šaltinio – prasidėjo nuo Juodkrantės: nėra vaikų, nėra</p>
------------------------------------	--	--

		mokyklų, nereikia mokytojų ir t.t., apie 50 žmonių dingsta iš Neringos kasmet, bendras gyventojų skaičius auga, o iš tikro Pervalkoje beliko 9 šeimos, laisvam kapitalui buvo galimybės – visas poilsines privatizavo, bet viską pavertė butais, o dabar jau laisvalaikio centro nori; savivaldybė turto pastatais neturi, čia verslą sunku plėtoti – „Kuršio“ savininkė buvo vietinė, bet kadangi jai neleido verslo plėsti, tai pardavė butą ir verslą ir išsikraustė iš Neringos.
	Savo teikiamų paslaugų vertinimas	Žmonės būna patenkinti, aš investuoju, kiek galiu į savo butą, tas mūsų paslaugų teikimas turi ir kitą pusę – mes patys gyvename kam kur pavyksta; švara ir tvarka nuomojamame bute, praduodame paslaugą už 300 litų, tačiau Vilniuje už tokią kainą buto išsinuomoti negaučiau, turiu nuolatinius klientus.
	Sveikata ir sveikatinimas	Neringoje mes visi sveiki, čia viskas dėl oro, žaidžiame tinklinį, šokame, kiekvienas gali judėti kaip nori, sako, kad čia „vėžiai“ prasidėjo, bet visoje Lietuvoje jų padaugėjo, cukraligės dar yra, „stuburai“, bet vietinių ligų nėra, mokykloje nėra neįgalių vaikų, mūsų nepalyginsi su miesto žmonėmis – mes užsigrūdinę, maudomės jūroje iki pat rugsėjo, mano dukra balandžio mėnesį išsimaudė, čia žmonės mažai soliariumais naudojasi (kai jų nori, važiuoja į Klaipėdą), dviračių sportas atsigauja, ir vyresnės moteriškės jau lipa ant dviračių, nors anksčiau buvo galvojama, kad tai prasta priemonė.

Turistines paslaugas vietiniai gyventojai dažnai vertina iš asmeninių rekreacinės veiklos pozicijų ir, lyginant su turistais, jų vertinimas kur kas skeptiškesnis, nei turistų: jie nepritaria turistų teiginiui „Neringa yra gera tuo, kad čia beveik nieko nėra...“

Požiūris į Neringos kurorto statusą bei jo svarbos suvokimas. Kurorto statuso suvokimas tiesiogiai priklauso nuo vietinių gyventojų socialinio statuso ir užimamų pareigų. Beveik visi savivaldybės darbuotojai, su pavienėmis išimtimis, suvokia, kad netekus kurorto statuso, miestas neteks valstybės finansavimo tokio, kokį gauna dabar, menkesnės galimybės bus ir kreiptis ES finansavimo. Taip pat buvo pastebėta, kad netekus kurorto statuso atsiras identiteto problemų: „tai kas tada Neringa bus? Miesto statuso nebeturi, tai liks visišku kaimu...“ Nemažai buvo išsakyta priešingų nuomonių, kad statusas visai nesvarbus ir jis nieko neduoda, kokį statusą Neringa beturėtų, ką čia bedarytum su gamta, tiltais ar paslaugomis, čia vis tiek turistai besąlygiškai važiuos.

11 lentelė. Kurorto statuso suvokimas

	Kurorto statuso netekimas	Nežinau, jeigu ilgai „pumpuotų“ žmonėms tokią žinią, tai gal ir sumažėtų važiavimas, bet juk važiuoja ne dėl žodžio „kurortas“, gal tarptautiniu lygiu ir būtų kokių problemų, bet jeigu statusas suteikia lėšų, tada būtų negerai; žmonių sąmonėje išbraukus žodį „kurortas“ tai niekas nepasikeistų, bet jei statusas, pvz. kaimo, netrukdyt žmonėms plėtoti verslą, teikti apgyvendinimo ar sveikatinimo paslaugas, tai gerai ir kaimas; manau, kad teigiama būti kurortu, nes tai yra atostogavimo kokybės lygmuo; blogai būtų – pasikeistų
--	---------------------------	---

		miesto finansavimas, miestas iškart nebeatrodytų taip, mes dabar gauname daugiau nei kiti, todėl kad esame kurortas, atėmus statusą nebebūtų kaip skirti tokių lėšų tvarkymui – būtų nebegražu, nemalonu; netekus kurorto statuso sumažėtų biudžetas, nors labai daug kas nepasikeistų, bet jau apie kurotines paslaugas nebegalėtume kalbėti; pasikeitus statusui valstybės finansavimas būtų kitas, mes jau miesto statuso nebeturime, tai jei netektume kurorto statuso, tai liktume kaimu.
	Pasiūlymai	Siūlau purvo zoną – įkurti Purvynėje, bus smagu taškytis, slidinėjimo žiemą reiktų, sudaryti sąlygas ant užšalusių marių pačiūžomis; kalnelius paruošti, trasą slidinėjimui, ledą čiuožimui ir naktinį apšvietimą, man patinka Birštone „Undinė“, galėtų ir pas mus restoranas su prieinama kaina buvusios valgyklos vietoje būti; galėtų atsirasti slidinėjimo trasos

Neringoje, kaip ir daugumoje pasaulio kurortų, tarp vietinių gyventojų gajūs įvairūs kurortinių aspektų mitai, kurie nėra patvirtinti faktais:

1. Vietinių gyventojų išskirtinumo mitas.
2. Besąlygiško Neringos patrauklumo mitas („žmonės važiuos čia, netgi jei viskas pasikeis...“).

Apibendrinant vietinių gyventojų nuomones, išvelgiame paradoksalią situaciją – nors vietiniai gyventojai priešinasi ir dažniausiai neigiamai atsiliepia apie nacionalinio parko reglamentą bei kitas KNNP „blogybes“, tačiau jų nuomonė apie Neringą ir turistines paslaugas atspindi būtent Kuršių nerijos nacionalinio parko reglamente nustatytus turizmo plėtros tikslus ir kryptis, o ne kituose oficialiuose dokumentuose užfiksuotą Neringos kurorto ir ypač „prestižinio kurorto“ plėtros kryptį.

1.4.5.3. Apibendrinimas

1. Situacijos analizė rodo, kad Neringos savivaldybės administracija turėtų labai aktyviai propaguoti pasirinktą kurorto tipą ir Neringos kurortologinių paslaugų ypatumus žiniasklaidoje, kad galėtų išvengti įvairių spekuliacijų Neringos, kaip kurorto atžvilgiu.
2. Turistus į Neringą traukia gamtinė ir kultūrinė aplinka, sąlyginai mažas turistų srautas. Didžiausią patrauklumą kuria gamtos, kraštovaizdžio, erdvės ir ramumos kompleksas.
3. Būtina atlikti turistų srauto struktūros statistinius tyrimus ir nustatyti tikslus Neringos turistų tipus.
4. Turistų poreikiai kurortinėms paslaugoms yra riboti, nes tokios paslaugos Neringoje teikiamos minimaliai. Pagrindinis turistų, pageidaujančių tokių paslaugų tipas – turistai, atvykę su žmona/vyru/partneriu/partnere.
5. Vietinių gyventojų ir turistų nuomonė turistinių ir kurortinių paslaugų atžvilgiu skiriasi.
6. Vietinių gyventojų sąmoningumas kai kuriais klausimais sudaro prielaidas kelti sumaištį bendruomenėje dėl Neringos ateities, kurorto statuso ir pan. Įvertinus Neringos specifiką turėtų būti aktyviau dirbamas aiškinamasis darbas bendruomenėje,

siekiant išaiškinti įvairius darnios ilgalaikės plėtros ir kurorto statuso būtinybės klausimus.

1.4.6. Neringos rekreacinės, ekologinės ir psichologinės talpos bei rekreacinės digresijos mastų įvertinimas

Ar turistinio sezono piko laikotarpiu vienu metu nakvojančių 10 tūkst. Neringos lankytojų atitinka leistinos rekreacinės apkrovos rodiklių reikalavimus Neringos kurortinėse gyvenvietėse, miško ir kopų parkuose bei paplūdimiuose? Neringos Bendrojo plano (2007)^{lxiv} rengėjų teigimu, Neringos planavimo praktikoje nusistovėjo trys pagrindinės rekreacinės apkrovos nustatymo kryptys:

- a) talpumo skaičiavimas pagal paplūdimiams ir kopų parkams (užkopė) skirtos pakrantės plotą arba ilgį,
- b) talpumo skaičiavimas pagal išskirtų miško parkų plotą bei pobūdį ir
- c) talpumo skaičiavimas pagal apgyvendinimo įstaigų bei gyventojų disponuojamą fondą ir tikėtiną maksimalų vienadienių lankytojų kontingentą.

Bendrojo plano rengėjų teigimu, visuose paplūdimiuose naudojant apatinę pakrančių rekreacinio naudojimo technologinio normatyvo ribą fiziškai tilptų iki 45 tūkst. lankytojų. Įvertinus tokio intensyvaus rekreacinio naudojimo ideologinį bei psichologinį nepriimtinumą nacionalinio parko teritorijoje ir Bendrojo plano rengėjams pritaikius nuo 0,2 (Preila) iki 0,5 (Nida) dydžio korekcijos koeficientą, taip pat įvertinus paplūdimių-kopų parkų lankytojų galimą maksimalią dalį nuo viso poilsiautojų kontingento (iki 80%), bendras priimtinas Neringos rekreacinis talpumas pagal pakrantės potencialą galėtų siekti iki 26 tūkstančių lankytojų (Nidoje – 10'000, Preiloje – 2'000, Pervalkoje – 4'000, Juodkrantėje – 7'000, Alksnynėje – 3'000 lankytojų) vienu metu.

Mūsų atlikta analizė rodo, kad šis parametras yra toli gražu nepasiektas (2 ir 3 lentelės). Patikslinta Neringos gyvenviečių ir paplūdimių rekreacinė apkrova leidžia sugretinti šiuos teiginius su tarptautiniais paplūdimių talpos reikalavimais (12 lentelė). Laikant teisingu Bendrojo plano rengėjų nustatytą paplūdimių ir kopų parkų galimą maksimalų vasaros dienos piko valandų apkrovimą (maksimalaus 100% Neringos gyvenviečių rekreacinio apkrovimo atvejais, kuomet paplūdimiuose susitelkia 80% visų Neringos gyvenvietėse besiilsinčių poilsiautojų), gauname rezultatus, jog nė vienas Neringos paplūdimys, netgi labiausiai apkrauti centriniai gyvenviečių paplūdimiai, netgi sezono įkarštyje, nepatiria didesnio už tarptautinėje klasifikacijoje nustatytą labai mažą viešojo paplūdimio apkrovimą (12 ir 13 lentelės). Tai ir yra viena iš svarbiausių Neringos kaip išskirtinio pajūrio kurorto patrauklumo ir konkurencingumo priežasčių.

12 lentelė. Tarptautiniai paplūdimių talpos reikalavimai^{lxv}

Paplūdimio talpos standartas	1 žmogui tenkantis plotas m ²	Žmonių skaičius, tenkantis 1 m kranto		
		Paplūdimio plotis m		
		20	35	50
Perpildytas viešasis paplūdimys	3	6,7	11,7	16,7
Viešasis paplūdimys	5	4	7	10
Kempingo viešasis paplūdimys	10	2	3.5	5

Viešbučio privatus paplūdimys	15	1,3	2,3	3,3
Pirmos klasės privatus paplūdimys	20	1	1,7	2,5
Aukščiausios klasės privatus paplūdimys	30	0,7	1,2	1,7

13 lentelė. Neringos gyvenviečių centrinių paplūdimių maksimali rekreacinė apkrova

	Nida	Preila	Pervalka	Juodkrantė
Centrinio paplūdimio ilgis, m	1770	700	700	1340
Centrinio paplūdimio plotis, m	25-35	30-35	30-35	30-40
Centrinio paplūdimio plotas, kv.m	44250-62000	21000-24500	21000-24500	40200-53600
Dalis poilsiautojų, besirenkančių šį paplūdimį ^{lxvi}	87 %	75 %	95,5 %	64,5 %
Maksimalus paplūdimio lankytojų skaičius ^{lxvii}	~3450	~1050	~1050	~1250
Minimalus plotas, kv. m 1 žmogui	12,8-18,0	20,0-23,3	20,0-23,3	32,2-42,9
Apkrovos įvertinimas ^{lxviii}	Labai mažas	Minimalus	Minimalus	Minimalus

Neringos Bendrojo plano autoriai, įvertinę miško parkų lankytojų galimą maksimalią dalį, teigia, jog bet kuriuo atveju miško parkų lankytojai neturėtų viršyti 18 tūkstančių lankytojų vienu metu vasaros sezono piko atvejais.^{lxix} Atrodo, kad ši riba dar toli gražu nėra pasiekta ir kol kas negresia, jog ji būtų pasiekta artimiausioje ateityje, kadangi svarbiausias akstinas poilsiautojams lankytis Neringos miškuose kol kas yra ne klimatoterapija, bet perėjimas nuo gyvenvietės iki paplūdimio vasaros sezono metu ir grybų rinkimas rudens pradžioje.

Naujajame Neringos Bendrajame plane^{lxx} numatant orientacinę didžiausią (sezono piko metu) bendrąją rekreacinę apkrovą, pagrindiniais gyvenviečių rekreacinės apkrovos dėmenimis yra laikomi:

- 1) lankytojų apgyvendinimo galimybės bei
- 2) tikėtinas vienadienių lankytojų skaičius.

Bendrojo plano autorių nuomone, numatoma, kad daugės (nuo 10 % Nidoje iki 60 % Pervalkoje) nuomojamų vietų poilsiautojams ir turistams butuose, išorės veiksniams skatinant butų rekonstrukciją į mažus viešbutėlius – pensionus.^{lxxi} Taigi, ir Bendrojo plano, ir šios studijos autorių nuomone, pagal Neringos kaip pajūrio kurorto darnaus vystymosi koncepciją, nakvojančių poilsiautojų skaičius (10-11 tūkstančių,) dar turi 3-5 tūkst. vietų rezervą iki 13-15 tūkstančių 10 metų augimo perspektyvai (kalbame apie vasaros sezono piko apkrovą).

Tiek Bendrojo plano, tiek šios studijos autoriai laiko 13-15 tūkst. Neringos lankytojų skaičių vasaros sezono piko metu priimtinu ir atitinkančiu leistinos rekreacinės apkrovos rodiklių reikalavimus bei Kuršių nerijos darnaus tvarkymo principus. Toks nakvojančių lankytojų skaičius toli gražu negrėstų nei paplūdimių, nei miško parkų rekreacinei talpai.

Būtina ieškoti priemonių tolygiau išskirstyti poilsiautojus p sezoniu, ypač gegužės ir rugsėjo mėnesiais, sušvelninti vasaros pirmosios pusės švenčių rekreacinį spaudimą. Tuo tikslu būtina siekti pratęsti poilsiautojų buvimo trukmę Neringoje plėtojant paslaugų įvairovę, taikant lankstesnę kainų, mokesčių ir vietinės rinkliavos politiką ir, kartu, nesumažinant Neringos kaip išskirtinio pajūrio kurorto ir Pasaulio paveldo kultūrinio kraštovaizdžio patrauklumo.

Dėl Lietuvą tebekamuojančios socio-ekonominės krizės, 2010-ieji nėra patys geriausi ar būdingiausi metai Neringos turizmui. Geresniais metais vasaros piko dienomis vienu metu čia gali būti 11-12 tūkst. ir net dar daugiau lankytojų. Jei ilgėtų poilsiautojų lankymosi trukmė (dabar ji yra 2,5-3,5 dienos), vienu metu Neringoje būtų dar daugiau lankytojų. Kaip jau minėjome, Neringos savivaldybėje esančių įvairaus pobūdžio patalpų dabartinė bendra apgyvendinimo talpa yra 14 tūkst. nakvynės vietų, o maksimali Bendrojo plano ir šios studijos autorių nustatyta leistina vienu metu atvykstančių lankytojų riba yra 15 tūkst.

Didėjant apgyvendinimo vietų poreikiui, natūraliai iškiltų rimta grėsmė Neringos kaip kurorto ir Kuršių nerijos kaip pasaulio paveldo teritorijos darniam sambūviui. Siekiant prognozuoti galimus vasaros lankytojų srautus ir numatyti tinkamą jų valdymo strategiją, atitinkančią kurorto ir Pasaulio paveldo teritorijos darnaus tvarkymo reikalavimus, buvo paskaičiuoti tikėtini Neringos lankytojų srautai prie įvairių galimų lankymosi trukmių ir įvairių rekreacinės apkrovos tikimybių.

Mūsų atliktų prognostinių skaičiavimų rezultatai rodo, kad esant dabartinei 3 dienų lankymosi trukmei, dabartinė maksimali 10-11 tūkst lankytojų apkrova ilgalaikėje perspektyvoje tikėtina apie trečdalį visų vasaros piko dienų ($p = 30-40\%$). Esant 3 dienų lankymosi trukmei, tik penkiais procentais atvejų ($p = 5\%$) galėtų būti viršijama maksimali 15 tūkst. vienu metu atvykstančių lankytojų riba.

Tačiau mūsų skaičiavimų rezultatai rodo, kad pagerėjus ekonominei situacijai, būtų labai pavojinga siekti ilginti lankymosi Neringoje trukmę iki keturių ir daugiau dienų vasaros sezono įkarštyje ($p = 5-30\%$), nes sezono piko metu padidėjus lankymosi Neringoje trukmei iki 4-5 d., nakvynės vietų poreikis išaugtų iki 16-19 tūkst. ir labai tikėtina, jog lankytojų srautai viršytų Kuršių nerijos leistiną maksimalią rekreacinę talpą, tuo pačiu kiltų dar didesni konfliktai tarp kurorto plėtros, gamtosaugos ir vietinės bendruomenės ilgalaikių interesų.

Skaičiavimų rezultatai įtikinamai pagrindžia teiginį, kad siekiant užtikrinti Neringos savivaldybės kaip išskirtinio pajūrio kurorto ir Kuršių nerijos nacionalinio parko kaip ypatingo Pasaulio paveldo kultūrinio kraštovaizdžio teritorijos darnų sambūvį, būtina ieškoti priemonių ilginti lankymosi Neringoje trukmę būtent tais ir tik tais laikotarpiais, kuomet rekreacinė apkrova dažniausiai yra mažesnė kaip 40-60%, t.y., pasezoniais – balandžio – birželio ir rugsėjo – spalio mėnesiais. Būtina ieškoti priemonių, kaip išplėsti pasezonų trukmę su vidutiniškai turistų lankymosi mastais (5-7 tūkstančiai nakvojančių turistų kasdien) nuo dabartinių trijų bent iki penkių mėnesių.

1.5. TINKAMIAUSI IR PERSPEKTYVIAUSI KURORTOLOGINIŲ IŠTEKLIŲ PANAUDOJIMO BŪDAI NERINGOJE.

Skyriaus uždaviniai:

- A) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių praktinio panaudojimo sveikatinimo paslaugų plėtrai perspektyvas bei prielaidas.
- B) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo sveikatinimo paslaugų plėtrai infrastruktūrinių galimybių atsiradimą, bei su jomis susijusias stiprybes, silpnybes, galimybes ir potencialias grėsmes.
- C) Išanalizuoti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo sveikatinimo paslaugų plėtrai infrastruktūros sukūrimo ir valdymo aspektus.

Metodika:

Šiame skyriuje apibendrinami aukščiau atliktų tyrimų rezultatai ir išryškinamos svarbiausios Neringos kurortologinių išteklių praktinio panaudojimo tolesnės plėtros perspektyvos bei prielaidos. Šiame skyriuje taikoma Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos patvirtinta strateginio planavimo metodika, jos rezultatai sudaro pagrindą parengti pilnos apimties investicinį projektą kurortologinių išteklių panaudojimui Neringoje. Strateginis planavimas – plėtros ir valdymo problemų kompleksinių sprendimų paieškos metodika, kurios esmė – įvertinti alternatyvias veiklos strategijas pagal daugelį kriterijų ir pasiūlyti tinkamiausią. Ji dažniausiai taikoma neapibrėžtomis ir sparčiai kintančiomis sąlygomis derinant ilgalaikius turizmo verslo vystymo ir darnios plėtros interesus.

Turizmo strateginiame planavime pereinama nuo ilgalaikių ir bendrų planavimo dokumentų link lankstesnių, interaktyvesnių, lengviau keičiamų veiklos planų, grindžiamų *menu principu*. Todėl žemiau pateikiami pasiūlymai Neringos kurortologinių išteklių efektyviam panaudojimui turi būti vertinami kaip plataus masto programinis pagrindas konkreitiems veiksams, priklausomai nuo turimų finansinių ir žmogiškųjų išteklių, o ne išbaigta pilnos apimties investicinė programa. Optimalu laikyti žemiau pateikiamus pasiūlymus 7 metų trukmės strateginio plano metmenimis (angl. *Blueprint plan*), į kuriuos tilptų dveji 3-4 m. trukmės konkrečios veiklos (rinkodaros ir pan.) planai. Turizmo sektorius yra ypač imlus nekvalifikuotai darbo jėgai, turistinė vietovė yra labai jautri darbo jėgos migracijai ir kitoms ekonominės aplinkos sąlygų nulemtoms išorės grėsmėms. Kita svarbi problema yra menka vertikalios karjeros galimybė turizmo sektoriuje, o tuo pačiu, ir personalo tobulėjimo bei lojalumo motyvacijos stygius. Ši problema yra ypač aktuali izoliuotoms turistinėms vietovėms, esančioms labai patraukloje gamtinėje aplinkoje. Todėl žemiau pateikiami pasiūlymai Neringos kurortologinių išteklių efektyviam panaudojimui taip pat skirti padėti spręsti ir šią sudėtingą Neringos socioekonominę problemą.

Išeinant iš aukščiau apibūdintų strateginio planavimo metodologinių principų, svarbiausias metodas, taikytas šiame skyriuje – SSGG analizė, t.y. suklasifikuojant Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo infrastruktūros plėtrą lemiančius veiksnius į keturias grupes: stiprybes, silpnybes (vidines vietovės savybes) ir galimybes bei grėsmes (išorines situacijas aplinkybes), toliau jas išanalizuojant skirtingais teminiais aspektais: 1. Aplinkos aspektas. 2. Gamtinis aspektas. 3. Socialinis aspektas. 4. Žmogiškieji ištekliai. 5. Finansinis aspektas. 6. Rinkos aspektas. 7. Inovacinis aspektas. 8. Teisinis aspektas. 9. Informacinis aspektas. Įvairiais aspektais apibūdintos galimybės bei grėsmės sudaro pagrindą optimistiniam (išsipildžiusios galimybės) ir pesimistiniam (išsipildžiusios grėsmės) situacijos raidos scenarijams įvertinti.

Labiausiai tikėtinas abiejų scenarijų derinys sudaro realistinį scenarijų, arba „0“ strategiją, t.y., tokią situaciją, kuri apibūdina, kaip toliau plėtotųsi Neringa, jei nebūtų imtasi jokių aktyvių veiksmų plėtoti Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo infrastruktūrą.

1.5.1. Kurortologinių išteklių praktinis panaudojimas

Neringos kurortologiniai ištekliai yra tikrai išskirtiniai Lietuvos mastu. Ypač reikia išskirti geoterminį sūrį, iškastinį sapropelį, o taip pat jūrinio klimato, brandžių pušynų, kadagynų mikroklimato bei ramaus poilsio derinį. Deja, kol kas kurorte nėra jokios specialios infrastruktūros šiems ištekliams panaudoti sveikatinimo tikslais, todėl ir Bendrajame plane, ir šioje studijoje pabrėžiamas akivaizdus poreikis kurti specialią infrastruktūrą, skirtą būtent sveikatinimo paslaugų plėtrai ir, kartu, spręsti labai opią sezoniškumo problemą.

Neringos naujojo Bendrojo plano (2007)^{lxxii} autorių nuomone, Neringoje turėtų būti įrengtos dvi bendrasomatinio profilio sanatorijos – Nidoje ir Juodkrantėje. Akivaizdžių struktūrinių keblumų kyla dėl sanatorijos Juodkrantėje. Kaip jau minėjome, poilsio namai „Ažuolynas“ atsisakė sanatorijos statuso ir šiuo metu negalvoja apie jo atgavimą. Numatytas UAB „Olimpinių rinktinių centras“ valdomų svečių namų „Užmaris“ pavertimas sanatorija gali būti apsunkintas finansinių problemų ir teisinių ginčų^{lxxiii}. Todėl, mūsų nuomone, yra akivaizdi būtinybė kuo skubiau kurti bendrasomatinio pobūdžio sanatorinio tipo sveikatinimo įstaigą Nidoje, kad Neringa pilnai galėtų atitikti Lietuvos Respublikos Turizmo įstatyme numatytus reikalavimus kurorto statusui.

Mūsų atliktos vietinių verslininkų apklausos ir lankytojų poreikių tyrimai parodė, kad esant dabartinei Lietuvos vietinio ir įvažiuojamojo turizmo situacijai ir prognozuojamomis tolesnės jos plėtros perspektyvomis, nebūtų įmanoma pasiekti, kad būtų sukurta bendrasomatinio pobūdžio sanatorinio tipo sveikatinimo įstaiga Nidoje vien privačių investuotojų lėšomis ir jėgomis. Ligšiolinė Neringos patirtis (pvz. „Ažuolyno“ buvusios sanatorijos Juodkrantėje) rodo, kad tokios įstaigos neišvengiamai pakeičia paskirtį. Todėl siūlytume tokią bendrasomatinio pobūdžio sanatorinio tipo sveikatinimo įstaigą Nidoje kurti viešosios ir privačiosios partnerystės pagrindu, parengiant atitinkamą investicinį projektą ir pritraukiant projekto įgyvendinimui ES Struktūrinių fondų lėšas, skirtas Lietuvos kurortų viešosios infrastruktūros plėtrai.

Dabartinės situacijos su sveikatinimo paslaugomis, kvalifikaciniais reikalavimais joms ir jų plėtros perspektyvomis Neringoje išsami analizė rodo, kad egzistuoja bent keturios skirtingos galimybės, kaip geriausia būtų praktiškai panaudoti Kuršių nerijos išskirtinius kurortologinius išteklius Neringos kaip išskirtinio pietryčių Baltijos regiono pajūrio kurorto statuso įtvirtinimui:

1. Įrengti specialią sveikatinimo įstaigą Nidoje, sukuriant ir išplėtojant Nidos jūros terapijos centrą palvėje prie Nidos centrinio paplūdimio.
2. Pritaikyti bendrasomatinio pobūdžio sanatorinio tipo sveikatinimo įstaigos reikmėms kurią nors bankrutuojančią privačią apgyvendinimo įstaigą Nidoje, taikant viešosios ir privačiosios investavimo ir valdymo partnerystės principus.
3. Panaudoti geoterminį sūrį ir gydomąjį sapropelį sveikatinimo reikmėms jau veikiančiose apgyvendinimo įstaigose.
4. Sukurti svetingumo ir sveikatinimo įstaigų klasterį, kuris, be Nidos jūros terapijos centro, apimtų jau veikiančias apgyvendinimo įstaigas, ajurvedos masažo centrą, spa centrą, jogos ir judėjimo gryname ore, bei kitas pavienes kurorto sveikatinimo paslaugas, gamtinių sveikatinimo išteklių gavybą, bei natūralios sveikatinimo ir spa produkcijos gamybą.

Mūsų studijos rengimo rėmuose atliktų tyrimų rezultatais, kuriuos tiesiogiai patvirtina ir Neringos savivaldybės Bendrojo plano aprašas, tinkamiausia ir perspektyviausia galimybė naujai sveikatinimo įstaigai sukurti yra Nidos jūros terapijos centro plėtra, kurio veikla būtų grindžiama ypatingu pajūrio mikroklimatu ir išskirtiniais, tik Lietuvos Baltijos pajūriui būdingais jūros terapijai tinkamais kurortologiniais ištekliais. Tokį centrą rekomenduotina įkurti rekonstruojant ir pritaikant jūros terapijos reikmėms šalia Nidos centrinio paplūdimio esančią nepabaigtą statyti valgyklą ir gretimą jai priklausantį sklypą.

Šiame centre po vienu stogu ir gretimame sklype turėtų būti įrengta infrastruktūra naudoti Žemės gelmių geoterminį sūrį, iškastinį sapropelį, pajūrio mikroklimatą ir kitus kurortologinius išteklius sveikatinimo, profilaktikos ir reabilitacijos, o taip ir rekreacijos bei kosmetikos reikmėms. Centras turėtų atitikti aukščiausius reikalavimus ir paslaugų kokybės kriterijus jūros terapijos centrams, kuriuos 2010 m. patvirtino Europos kurortų asociacija ir siekti EuropeSpa-med“ kokybės sertifikato.

Tolesniame Neringos kurortologinių išteklių plėtros etape galima būtų imtis aktyvių veiksmų (remiant ES Struktūriniais fondams) sukurti svetingumo ir sveikatinimo įstaigų klasterį, klasterį, kuriame aktyviausią vaidmenį atliktų šiame skyrelyje išvardintos svetingumo paslaugų teikimo įstaigos, esančios Nidoje.

1.5.2. Infrastruktūrinių galimybių atsiradimo įvertinimas (SSGG analizė)

14 lentelė. SSGG analizė: Aplinkos aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Vietovė su labai ryškiu teigiamu įvaizdžiu, mylima ir pačių neringiškių, ir daugumos lietuvių, turinti ypatingą simbolinę vertę	Išskirtinis pajūrio kurortas, tarp kurio gyventojų vyrauja provincialus mentalitetas
Labai ryškus kultūrinis-istorinis Neringos kaip išskirtinio pajūrio gamtos ir kultūros derinio identitetas	Skirtingai interpretuojamas Kuršių nerijos paveldas ir jo saugotinos vertybės – nesutariama, kokia plėtra leistina ir kokia – ne
Išskirtinis „perlas“ pietų Baltijos pajūrio Vokietijos imperinio kurortų paveldo „vėrinyje“	Nidos jūros terapijos centras sunkiai komponuojasi į dabartinę visuotinai priimtą Neringos kaip gamtinio pajūrio kurorto sampratą
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
Kuriasi Lietuvos „Termenlando“ klasteris, kuriame Nidos jūros terapijos centro konkurencingumas grindžiamas ryškiu Neringos kurorto įvaizdžiu	Dėl nepalankios geografinės padėties Nidos jūros terapijos centras pralaimi konkurencinę kovą su kitais klasterio objektais, ypač pasezoniu
ES Pietų Baltijos bendradarbiavimo programa skatina Pietų Baltijos pajūrio „perlų“ suartėjimą ir glaudesnę bendradarbiavimą	ES Pietų Baltijos bendradarbiavimo programa nebepratešiama 2014-2020 m. laikotarpiui arba pakeičia savo prioritetus
UNESCO skatina Neringos kaip kurorto darnios sampratos įsitvirtinimą, joje Nidos jūros terapijos centras tampa naujai gamtos ir kultūros paveldą vienijantis objektas	Primetami ir įtvirtinami neteisingi vienpusiai (iš bet kurios pusės) Neringos ekonominės plėtros prioritetai

15 lentelė. SSGG analizė: Gamtinis aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Gausūs ir palyginti lengvai pasiekiami karšto sūrymo ištekliai Nidoje	Sudėtingi ir dažnai priešaringi gamtosaugos reikalavimai apsunkina geoterminio vandens ir, ypač, sapropelio išgavimą ir panaudojimą
Nidos jūros terapijos centro vieta yra arti jūros, patrauklioje gamtinėje aplinkoje	Ilgas darganotas laikotarpis sumažina centro patrauklumą ilgalaikiam poilsiui pasezonio ir nesezono laikotarpiu
Šalia Nidos jūros terapijos centro yra iškastinio sapropelio ištekliai, kuriuos galima derinti su atvežtinių, specialiai paruoštų peloidų, naudojimu	Kai kurie gamtiniai ištekliai, pvz. joduotas oras gali kenkti pelningoms klientų grupėms, pvz. vidutinio amžiaus moterims arba šeimoms su mažais vaikais
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
ES kompleksinės krantotvarkos principai skatina kranto, apsauginio kopagūbrio ir užkopio kompleksinį planavimą ir tvarkymą	Didėjantis niokojančių uraganų ir krantų ardos poveikis gresia krantų atsitraukimu ir neigiamu poveikiu geoterminio sūrymo nuotėkų išleistuvams
Neringos gamtinius išteklius autoritetingos užsienio institucijos pripažįsta gydomaisiais veiksniais, tinkamais sveikatinimo procedūroms	Lietuvoje ir užsienyje įsivyrėja tendencija nebelaikyti kurortologinių veiksnių papildomosios medicinos ir reabilitacijos priemone
Atsirandančios naujos idėjos, koncepcijos ir praktikos, skirtos efektyviau panaudoti pajūrio gamtinius išteklius sveikatinimui	Farmacininkų lobizmas lemia, kad SvAM panaikina sveikatinimo įstaigų statusą gydykloms ir spa, kurių sveikatinimo veikla remiasi gamtiniais iškaisiais

16 lentelė. SSGG analizė: Socialinis aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Vietiniai stipriai identifikuoja su gamtine aplinka. Vyrauja teigiamas gamtinės aplinkos vertinimas: visi vietiniai vertina mišką, pajūrio vandenį ir orą	Neringos bendruomenėje vyrauja didelė dezintegracija, skirtingos interesų grupės daugeliu esminių turizmo klausimų masto skirtingai
Geografinis ir socialinis izoliuotumas ir neįprastas būdas ją pasiekti sudaro didelę dalį Neringos turistinio patrauklumo	Dėl izoliuoto gyvenimo būdo daugelis socio-ekonominių ir turizmo plėtros problemų bendruomenėje suvokiamos hipertrofuotai
Išskirtinės konkurencingumą lemiančios socialinės aplinkos savybės: vietinių gyventojų rūpinimasis aplinkos estetika, švara, saugumu	Nėra betarpiško kontakto tarp vietinių ir turistų, vietiniai žiūri į turistus pragmatiškai, tik kaip paimti pinigus, o ne kaip padėti geriau praleisti laiką
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
ES parama skatina vietinės bendruomenės sanglaudą ir „šviesinimą“, Nidos jūros	ES parama panaudojama vietinių valdančių klanų poreikių arba „Vilniaus interesų“

terapijos centro efektyvų tarnavinimą Neringos bendruomenės interesams	Neringoje užtikrinimui, bet ne Nidos jūros terapijos centro darniai plėtrai
Nidos jūros terapijos centro plėtra tampa didesnio Neringos bendruomenės socialinio atgimimo ir stiprėjimo proceso esmine dalimi	Daugelį vertingų konkursinių darbo vietų dėl didesnės profesinės kompetencijos užima klaipėdiečiai, kurie nieko neduoda Neringai
Vyriausybė ir ES skatina socialinio būsto statybą siekiant aprūpinti būstu ir išlaikyti Neringoje specialistus, t.t. ir Nidos jūros terapijos centro personalą	Neringos visiškai pavirtimas į vasarnamių zoną, galutinai sunykstant gyvybingai bendruomenei ir jos socialiniams ryšiams bei tradicijoms

17 lentelė. SSGG analizė: Žmogiškieji ištekliai

Stiprybės	Silpnybės
Yra Neringos patriotų, kurie pasiryžę dirbti motyvuotai Nidos jūros terapijos centre ar su jo funkcionavimu susijusiame sektoriuje	Blogas darbo jėgos kainos ir gebėjimų / motyvacijos santykis. Kvalifikuotos darbo jėgos kaštai santykinai dideli lyginant su noru dirbti
Darbas tarptautinio lygio išskirtinėje įstaigoje būtų prestižinis ir stiprinantis motyvaciją	Bendruomenės senėjimas ir profesinių gebėjimų menkėjimas
Arti nėra kitų tokių įstaigų, galinčių pervilioti kvalifikuotą personalą	Nėra kvalifikuotos darbo jėgos kurortologinėms paslaugoms teikti, nes vietiniams gyventojams šios paslaugos nėra finansiškai apsimokančios.
Galimybės	Grėsmės
Vyriausybė ir ES Struktūriniai fondai remia darbuotojų kvalifikacijos kėlimo ir įdarbinimo programas	Darbingos ir kvalifikuotos darbo jėgos pilnutinė emigracija iš Neringos, ypač psezono ir nesezono metu
KU SvMF ir TSI, o taip pat Klaipėdos kolegijose yra galimybė įsigyti kvalifikaciją, reikalingą darbui Nidos jūros terapijos centre	Atsiranda daugiau terminės balneologijos paslaugas teikiančių įstaigų, galinčių pervilioti kvalifikuotą personalą
Pietų Baltijos regione yra daug partneriškų pajūrio gydyklų ir jūros terapijos centrų, kuriuose galima tobulintis ir pasisemti naujovių, idėjų ir pan.	„Griūtis efektas“: Nidos jūros terapijos centrui negaunant pakankamai pajamų, mažėja personalo motyvacija, specialistus pervilioja kitos įstaigos, gydykla toliau smunka

18 lentelė. SSGG analizė: Finansinis aspektas

Stiprybės	Silpnybės
Savivaldybė neprasiskolinusi, pasiryžusi skirti maksimaliai įmanomą lėšų kiekį, jei Nidos jūros terapijos centras padės išspręsti kurorto statuso ir sezoniškumo problemas	Objektas priklauso dviems savininkams – savivaldybei ir privačiam verslininkui su skirtingais interesais ir skirtingais finansavimo šaltiniais
Suderinta rodiklių sistema rodo, kad Nidos jūros terapijos centras pajėgus išsilaikyti ir netgi būti pelningas, esant tinkamai vadybai ir rinkodarai	Kelto bilietas ir įvažiavimo į Neringą rinkliava pabrangina potencialių klientų naudojimosi Nidos jūros terapijos centro paslaugomis kaštus, mažina patrauklumą
Savivaldybės administracija ir taryba gali lemti lengvatų skyrimą arba ne	Socio-ekonominė bendruomenės fragmentacija ir konkurencija trukdo sukurti vertės auginimo

	grandinę, kurios viršūnė būtų Nidos jūros terapijos centras
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
Nors ir labiau ribota, bet ir toliau išliks galimybė kurortinėms savivaldybėms gauti ES Struktūrinių fondų paramą kurortų infrastruktūros plėtrai	ES Struktūriniai fondai 2014-2020 m. laikotarpiu neberemia kurortinės infrastruktūros objektų plėtos
Vyriausybė sumažina mokesčių našą HORECA verslui arba padidina savivaldybėms paliekamą fizinių asmenų mokesčio dalį	Neatsigaunant ekonomikai, Vyriausybė didina mokesčių našą, ypač Sodros
Atsiranda turtingas Lietuvos arba užsienio investuotojas (privatus asmuo, arba investavimo fondas), investuojantis į Nidos jūros terapijos centro plėtrą	Bankai nesuteikia Neringos savivaldybei arba bendrasavininkui paskolos Nidos jūros terapijos centro statyboms kofinansuoti

19 lentelė. SSGG analizė: Rinkos aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Neringos pozicionavimas prestižiniame segmente daro gydyklos rinkodarą žymiai lengvesnę	Labai ryškus Neringos lankytojų sezoniškumas
Neringa – šeimų kurortas, todėl vaikai gali sustiprinti klientų poreikį Nidos jūros terapijos centro teikiamoms vandens pramogoms ir jų lojalumą atostogų metu	Neringa – šeimų kurortas, todėl labai sunku privilioti jaunas šeimas su vaikais ne vaikų atostogų metu
Neringa sparčiai populiarėja kaip trumpalaikio poilsio tarptautinė kurortinė vietovė pasezoniu	Pasezoniais Neringoje dažniausiai lankosi pensininkai, neturintys daug pinigų Nidos jūros terapijos centro procedūroms
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
Naujai atrastos arba įrodytos terapinės NaCl tipo geoterminio sūrymo savybės	Mirkimas karštame sūryme pasirodo nepopuliarus tarp Neringos lankytojų, ypač iš Lietuvos
Kurortinio ir alternatyvaus sveikatinimo tarptautiniai „guru“ atranda Nidos jūros terapijos centrą kaip idealią vietą savo kursams rengti	Nidos jūros terapijos centro paslaugos ir naudojami gamtiniai išteklių turi plataus masto neigiamų šalutinių efektų
Augantis Lietuvos gyventojų susidomėjimas jūros terapija	Pasezoniais arba nesezono metu pasirodo neįmanoma pritraukti į Nidos jūros terapijos centrą pakankamą lankytojų srautą

20 lentelė. SSGG analizė: Technologinis - inovacinis aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Giluminio geoterminio vandens išgavimo ir tiekimo technologija palyginti nesudėtinga ir išbandyta	Geoterminio sūrymo nuotėkų desalinizacija reikalauja daug energijos sąnaudų, o druskos panaudojimas – išradingumo, žinių ir technologijų
Glaudūs Neringos savivaldybės ryšiai su KU	Nidos jūros terapijos centro aptarnaujantis

leidžia sparčiai diegti terminės balneologijos ir biomechatronikos inovacijas	personalas neimlus naujovėms jūros terapijos ir kurortinio sveikatinimo srityje
Neringos savivaldybės sveikatinimo entuziastai yra pasirengę naujovėms jūros terapijos ir kurortinio sveikatinimo srityje	Didžioji dalis Neringoje sprendimus priimančių ir reguliuojančių pareigūnų nepasirengę naujovėms jūros terapijos ir kurortinio sveikatinimo srityje
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
Atsirandančios inovatyvios energiją taupančios NaCl sūrymo desalinizacijos technologijos	Geoterminio sūrymo nuotėkų desalinizacija gydyklos teritorijoje pasirodo neįmanoma dėl vietos stygiaus arba pernelyg didelių kaštų
„Gintaro olos“ lietuviškas patentas leidžia tikėtis glaudaus bendradarbiavimo kuriant ir diegiant gintaro panaudojimo sveikatinimui inovacijas	Jūros terapijos inovacijų, tinkamų diegti praktikoje ir turinčių teigiamą sveikatinimo arba rinkodaros poveikį, stygius
ES Struktūriniai fondai 2014-2020 m. dar labiau rems ir skatins inovacijų plėtrą ir diegimą	Inovatyvios jūros terapijos paslaugos pasirodo nepopuliarios tarp lankytojų arba turi plataus masto neigiamų šalutinių efektų

21 lentelė. SSGG analizė: Teisinis aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Didelis dėmesys Neringos statusui ir kraštovarkai skatina išsamų teisės aktų, reglamentuojančių jos tvarkymą ir plėtrą, nagrinėjimą visuose lygiuose	Prieštaringi užkopio zonos tvarkymą Neringoje reglamentuojantys dokumentai ir jų interpretavimas skirtingose institucijose
Valstybinė žemės nuosavybė leidžia išvengti teisinių problemų, susijusių su žemės nuosavybe	Neringos pareigūnams ir teisininkams trūksta teisinio „atkaklumo“ apginti kurorto darnios plėtros teisinius interesus Vilniuje
Nidos gydyklos statyba numatyta visuose galiojančiuose normatyviniuose dokumentuose	Neringos gyventojų dauguma teisiniu atžvilgiu yra „neraštinga“
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
Naujasis Neringos Bendrasis planas skatina darnią Nidos jūros terapijos centro plėtrą užkopio zonoje	Seimo Aplinkos komitetas ir „žalieji“ sujaukia ir sutrikdo Neringos kraštovarkos reglamentavimą, užkirsdami kelią Nidos jūros terapijos centro statybai
Neringos turizmo plėtrai skiriamas visokeriopas dėmesys Lietuvos turizmo politikoje ir užtikrinamas teisinis-dokumentinis pagrindas	Vyriausybė ir Seimas uždraudžia bet kokias rekonstrukcijas Neringos užkopio zonoje
Seimo Aplinkos komitetas tampa nuosaikesnis Nidos jūros terapijos centro statybos ir darnios plėtros atžvilgiu	Po pralaimėtų Seimo rinkimų į pareigas grįžusi buvusi KNNP direktorė imasi Nidos jūros terapijos centro atžvilgiu teisinės obstrukcijos

22 lentelė. SSGG analizė: Informacinis aspektas

<u>Stiprybės</u>	<u>Silpnybės</u>
Nidoje mobilus ryšio skvarbos užtikrinimui	Neringoje kol kas yra tik plačiajuostis interneto

skiriama santykinai daug dėmesio, lyginant pagal gyvenvietės dydį	ryšys, kuris sparta atsilieka nuo kitur Lietuvos Pajūryje prieinamo šviesolaidinio ryšio
Nidoje stovi didelis TV bokštas, suteikiantis koriniam ryšiui didelę aprėptį ir galimybę diegti naujausias mobilaus ryšio interneto technologijas	Neringoje trūksta specialistų, kurie galėtų reguliariai prižiūrėti svetainę ir profesionaliai teikti pasiūlymus jos technologiniam atnaujinimui
Neringoje yra daug svetingumo sektorių pristatančių interneto svetainių ir yra sukaupta patirtis kaip jas prižiūrėti ir tobulinti	Neringos svetingumo sektorius neturi vieningos interneto platformos, kurioje būtų pristatomos visos svetingumo ir sveikatinimo paslaugos
<u>Galimybės</u>	<u>Grėsmės</u>
Neringoje atsiranda galimybės turėti šviesolaidinį interneto ryšį	Neringa atsilieka nuo sparčios interneto ryšio plėtros ES ir Lietuvoje ir su ja susijusių naujų interaktyvumo reikalavimų virtualiai aplinkai
Besivystant mobilaus interneto ryšio technologijoms stacionarūs interneto tinklai tampa nebereikalingais ir nesvarbiais	Programišių įsilaužimas sujaukia virtualios aplinkos funkcionavimą
Lietuvoje nuolat pinga hostingo paslaugos ir tobulėja jo galimybės	Pasaulinių interneto super-serverių pernelyg didelė apkrova gresia pasauliniu interneto ryšio sulėtėjimu

1.5.3. „0“ strategija (be aktyvių veiksnių labiausiai tikėtinas raidos scenarijus)

1. 15-20 m. laikotarpiu Nidos jūros terapijos centro plėtrai uraganai ir krantų arda lemiamos reikšmės neturės, o ES propaguojami kompleksinės krantotvarkos principai skatins kranto, apsauginio kopagūbrio ir užkopio kompleksinio tvarkymo principų diegimą.
2. Neringos turizmo plėtrai bus skiriamas visokeriopas dėmesys Lietuvos turizmo politikoje ir užtikrinamas teisinis-dokumentinis pagrindas, tačiau Nidos jūros terapijos centro plėtrą galėtų apsunkinti aštrėjanti kova dėl kultūrinių-ideologinių Neringos tvarkymo prioritetų. Be aktyvių Neringos savivaldybės administracijos pastangų, „žalieji“ sutrikdytų Nidos jūros terapijos centro plėtrą ir atbaidytų investuotojus, norinčius investuoti į šią plėtrą.
3. Įrodomos NaCl tipo geoterminio sūrymo, sapropelio, kitų jūros terapinių išteklių ir paslaugų terapinės savybės, o šie ištekliai ir paslaugos neturi didelių neigiamų šalutinių efektų, tačiau, nesant investicijų ir nepastačius Nidos jūros terapijos centro, tai nelabai teprisidėtų prie Neringos kurortinio patrauklumo didėjimo, nes Neringa liktų šiuolaikinės jūros terapijos plėtros užribyje.
4. Neringos jūros terapiniai gamtiniai veiksniai ir jų panaudojimas, ypač karšto sūrymo vonios, peloidų aplikacijos ir joduotas oras išsaugos savo kaip sveikatinimo veiksnių pripažinimą, bet socialinio draudimo fondai Lietuvoje ir ES (tiek valstybiniai, tiek ir privatūs) nebekompensuos jų terapinio taikymo. Socialinio draudimo fondų krizė Europoje lems mažėjančią kurortinio sveikatinimo įstaigų reikšmę sveikatinimui ir reabilitacijai, tačiau vis labiau didės jūros terapijos reikšmė kosmetikai ir relaksacijai, augs poreikis naujoms jūros terapijos idėjoms ir praktikoms.
5. Lietuvos gyventojų susidomėjimas jūros terapija augs, bet neįgyvendinus Nidos jūros terapijos centro projekto, nebūtų ir jūros terapijos inovacijų poreikio, psezoniais nebūtų įmanoma pritraukti į Neringą didesnių lankytojų srautų.

6. Nepradėjus aktyviai rūpintis Nidos jūros terapijos centro statyba, šis projektas dėl Neringos nepalankios geografinės padėties prarastų savo pradinį iniciatyvos pranašumą.
7. Neringos savivaldybės administracijai nesiimant aktyvių ir kryptingų veiksmų, ES Struktūriniai fondai neremtų Nidos jūros terapijos centro statybos, o ES parama ir toliau būtų panaudota tik skatinti vietinės bendruomenės sanglaudą ir lavinimą.
8. Nesant Nidos jūros terapijos centro, liktų neįgyvendinta kryptinga Neringos gyventojų perkvalifikavimo programa, siekiant geriau atitikti sveikatinimo ir svetingumo sektorių profesiniams reikalavimams, o esantis kvalifikuotas personalas įsidarbintų kitose Pajūrio regiono sveikatinimo ir svetingumo sektorių įstaigose.
9. Nesant Nidos jūros terapijos centro, Neringa toliau gyventų savo dabartinį gyvenimą, virsdama į vasarnamių zoną, nykstant gyvybingai bendruomenei ir jos socialiniams ryšiams bei tradicijoms. Tačiau net ir neįgyvendinus Nidos jūros terapijos centro projekto, vis tiek, nors ir lėčiau, kurtųsi Pietų Baltijos regiono pajūrio kurortų tinklas, kuriame dalyvaudami neringiškiei vis labiau įsisąmontų Nidos jūros terapijos centro poreikį ir reikšmę kurorto plėtrai.
10. Besivystant mobilaus interneto ryšio technologijoms stacionarūs interneto tinklai taps mažiau svarbiais ir Neringa neatsiliks nuo sparčios interneto ryšio plėtros bei su šia plėtra susijusių informacinių technologijų plėtros teikiamų naujų galimybių. Tačiau, nesant Nidos jūros terapijos centro, ši galimybė liktų efektyviai nepanaudota rinkodarai.

1.6. PASIŪLYMAI INVESTICIJOMS Į KURORTOLOGINIŲ IŠTEKLIŲ PANAUDOJIMĄ PAGRINDŽIANT BŪTINYBĘ, INVESTICIJŲ KAŠTUS, POTENCIALIUS LANKYTOJŲ SRAUTUS

Skyriaus uždaviniai:

- A) Pateikti pasiūlymus investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą sveikatinimo paslaugų plėtrai, pagrindžiant būtinybę, investicijų kaštus ir potencialius lankytojų srautus įvairiais sezonais.
- B) Parengti Nidos jūros terapijos (*talasoterapijos*) centro kūrimo prioritetinių veiksmų programą.

Metodika:

Kuriant ir pagrindžiant pasiūlymus investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą, toliau buvo taikoma Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos patvirtinta strateginio planavimo metodika. Pasiūlymai Neringos kurortologinių išteklių panaudojimo infrastruktūros plėtrai buvo kuriami kaip strateginiai sprendiniai, t.y., kaip konkretūs veiksmai ir sprendimai, kurių reikia imtis, siekiant užsibrėžtų tikslų skirtingomis išorės sąlygomis. Strateginiai sprendiniai kuriami pagal SSGG analizės metu nustatytus situacijos ypatumus, „kryžminant“ vidines savybes ir išorės aplinkybes:

- Kaip panaudoti *stiprybes galimybėms* įgyvendinti?
- Kaip įveikti *silpnybes* pasinaudojant *galimybes*?
- Kaip panaudoti *stiprybes grėsmėms* įveikti?
- Kaip išvengti *silpnybių* ir *grėsmių* sutapimo?

Atskirai kiekvienu teminiu aspektu buvo „kryžminamos“ visos trys SSGG analizėje nustatytos vidinės savybės ir išorės aplinkybės.

Kitas strateginio planavimo veiksmas – buvo atlikta TUV sintezė – bendrųjų strateginių tikslų, taktinių uždavinių ir konkrečių veiksmų sugrupavimas pagal skirtingas temas, nurodant, kokios lėšos būtinos kiekvieno sprendinio įgyvendinimui.

Sukurtas sprendinių masyvas buvo grupuojamas į 9 temines veiksmų programas, kurios sudarytos pagal keturis kertinius (FORTI) teminius aspektus:

1. Finansinis.
2. Organizacinis.
3. Rinkodaros.
4. Technologinis – Inovacinis.

Visos šios keturios teminės veiksmų programos, jų tikslai, uždaviniai, sprendiniai ir jų įgyvendinimui reikalingos lėšos ir sudaro kompleksinę prioritetinių plėtros veiksmų strategiją.

1.6.1. Pasiūlymai investicijoms į kurortologinių išteklių panaudojimą sveikatinimo paslaugų plėtrai

1.6.1.1. Investicijų į kurortologinių išteklių panaudojimą, kuriant Nidos jūros terapijos centrą, būtinybės pagrindimas

Nidos jūros terapijos centro sukūrimas ir plėtra galėtų labai efektyviai padėti įgyvendinti visus tris Neringos kaip kurorto ir Kuršių nerijos kaip pasaulio paveldo objekto sambūvio

principus, atitinkančius XXI a. kurortologijos ir paveldosaugos reikalavimus ir į dėmesio centrą iškeliančius tiek kurortų lankytojų, tiek gamtosaugos, tiek ir vietinės bendruomenės ilgalaikius interesus. Tai būtų pasiekta per kokybiškai naujų, tarptautiniu mastu patrauklių ir konkurencingų kurortinių paslaugų sukūrimą, poreikio lankyti Kuršių nerijoje tolygesnį pasikirstymą metų eigoje ir gerai apmokamų didelę pridėtinę vertę kuriančių darbo vietų sukūrimą Nidos jūros terapijos centre.

Teisingai suprojektuotas ir įrengtas, Nidos jūros terapijos centras galėtų tapti būtent tokiu objektu, kuris taptų tarptautiniu mastu reikšmingas Kuršių nerijos gamtos ir kultūros ypatumų, kurortologinių išteklių panaudojimo ir gamtosaugos principų harmoningo suderinimo ir išryškavimo pavyzdinis objektas. Technologiniu atžvilgiu rekomenduotini, remiantis tokio tipo objektų pavyzdžiais Vakarų Europos ir Rytų Azijos šalyse, tokie infrastruktūros elementai: I blokas 4 karšto sūrymo baseinai, 4 gėlo pašildyto vandens baseinai, 3 pirtys, „Gintaro ola“, „Druskų ola“ ir „Saulės ola“^{dxxiv}; II (individualių procedūrų) blokas; III (individualių jūros terapijos paslaugų) blokas – 8 patalpos; IV blokas – 2 VIP kompleksai (dviviečiai apartamentai su geoterminio sūrymo baseinėliais 2 žmonėms, kurio nors vieno tipo pirtimi ir „ola“; V – aeroterapijos terasa; VI – pagalbinių paslaugų patalpos (odontologo kabinetas, poilsio kambariai, kavinė); VII – geoterminis gręžinys ir sūrymo tiekimo sistema; VIII – gėlo vandens gręžinys ir vandens tiekimo sistema; IX – sūrymo nuotėkų desalinizacijos įrenginiai; X – sūrymo nuotėkų išleistuvai į jūrą, kurio parametrai, tiesimo trasa ir nuotėkų išleidimo gylis atsižvelgtų į dugno ekologiją ir kranto zonos dinamiką.

Investicijų ir valdymo atžvilgiu Nidos jūros terapijos centras turėtų būti tinkamas *viešosios ir privačiosios partnerystės* pavyzdys. Neringos savivaldybės administracija, bendradarbiaudama su bendrasavininkiu ir kitais privačiais investuotojais, turėtų išlaikyti centro valdymo ir finansų kontrolę dėl keleto labai svarbių socioekonominių ir ekologinių priežasčių:

- a) toks objektas, veikdamas didžiąją metų dalį, gali būti nenešantis pelno (nors ir nenuostolingas), todėl savivaldybės kontrolė būtų apsauga nuo grėsmės centrą uždaryti, o pastatą paversti vasarbučių kompleksu;
- b) Nidos jūros terapijos veiklos svarbiausias tikslas nėra ekonominis (gauti maksimalų pelną), bet visų pirma socialinis (didinti patrauklių ir gerai apmokamų darbo vietų skaičių Neringoje), o taip pat ekologinis (mažinti neigiamą turizmo sezoniškumo poveikį Kuršių nerijos aplinkai) bei rinkodarinis įvaizdis;
- c) Dėl aukščiau išvardintų priežasčių Nidos jūros terapijos centro vasarą uždirbtos lėšos turėtų būti naudojamos išlaikyti centrą atvirą, o jo kvalifikuotą personalą pilnai įdarbinti pasezoniais (balandžio – spalio mėn.) ir (rugsėjo – spalio mėn.), o taip pat ir ne sezono šventadieniais;
- d) Nidos jūros terapijos centro valdymo ir finansavimo modelis turėtų būti tinkamas siekti ir gauti ES Struktūrinių fondų paramai, skirtai Lietuvos kurortų viešosios infrastruktūros plėtrai;
- e) Nidos jūros terapijos centras, bendradarbiaujant su Klaipėdos universiteto Sveikatos mokslų fakultetu, turėtų aktyviai dalyvauti Jūrinių mokslų kūrimo ir plėtros veikloje, tarptautiniuose bendradarbiavimo projektuose plėtojant tarptautinio mokslinio - praktinio bendradarbiavimo programą, kurios pagrindu Klaipėdos universiteto miestelyje būtų kuriamas tarptautinis akademinis jūros terapijos inovacijų demonstracinis centras (angl. „showcase“), o Nidos jūros terapijos centro bazėje – praktinio apmokymo stotis (angl. „field station“). Toks bendradarbiavimas yra ypač

skatinamas nacionalinių ir ES programų ir tai galėtų būti nuolatinis papildomas Nidos jūros terapijos centro veiklos finansavimo šaltinis.

Tuo tikslu, be Nidos jūros terapijos centro technologinio projekto, vienas iš svarbiausių dokumentų, kurį būtina tinkamai parengti ir patvirtinti Neringos savivaldybės Taryboje, yra investicinis projektas, kuriame, be kitų priemonių, būtų numatyti būdai kaip Neringos savivaldybė galėtų (be nuostolio sau) padėti Nidos jūros terapijos centrui išlaikyti užsitęsusių sunkmetį, o taip pat išanalizuotos visos savivaldybės dispozicijoje esančios galimybės skatinti privačias investicijas į Nidos jūros terapijos centro plėtrą. Druskininkų „Snoras Snow Arenos“ pavyzdžiu investiciniame projekte turėtų būti numatytos optimalios galimybės privatiems investuotojams kartu su savivaldybe, objekto bendrasavininkiu, bankais ir investiciniais fondais dalyvauti objekto plėtroje, derinant privačias investicijas su ES Struktūrinių fondų parama.

1.6.1.2. Potencialus Nidos jūros terapijos lankytojų skaičius

Tikėtina, kad nepaisant net ir pačių aktyviausių rinkodaros pastangų, nepavyks greitai pakeisti Lietuvos gyventojų, sudarančių pagrindinę Neringos lankytojų dalį p sezoniu, poilsio įpročių. Todėl neišvengiamai labai ryškiai skirsis Nidos jūros terapijos centro lankytojų skaičius sezono įkarštyje, p sezonių ir ne sezono šventadieniais ir darbadieniais, svarbu tik kad būtų imtasi aktyvių energingų veiksmų pritraukti kuo daugiau lankytojų į Nidos jūros terapijos centrą šventadieniais (ypač, „ilgaisiais“ savaitgaliais) balandžio–birželio mėn. ir rugsėjo–spalio mėn. Siektina optimali Nidos jūros terapijos centro lankytojų srautų struktūra metų eigoje pateikta 32-ojoje lentelėje. Tokią struktūrą galima pasiekti tik plėtojant paslaugų įvairovę p sezonu ir derinant agresyvią rinkodarą bei informacijos sklaidą su lanksčia kainodara.

23 lentelė. Optimalus Nidos jūros terapijos centro lankytojų skaičiaus pasiskirstymas įvairiais metų laikotarpiais

	Sezono pikas (VII-VIII mėn.)	Pasezono (IV-VI ir IX-X mėn.) šventadieniai	Pasezono (IV-VI ir IX-X mėn.) darbadieniai	Ne sezono (XI-III mėn.) šventadieniai	Ne sezono (XI-III mėn.) darbadieniai	Viso per metus
Lankytojų skaičius per dieną	400	300	100	200	Nedirba, nes neapsimoka išlaikyti	225
Apkrova %	100%	75%	25%	50%	--	56,4%
Viso dienų tuo laiku	62	46	102	53	--	263
Visas lankytojų skaičius	24800	13800	10200	10600	--	59400

1.6.1.3. Investicijų kaštai

Mūsų išanalizuotos trys Nidos jūros terapijos centro plėtros strategijos labiausiai skiriasi savo įgyvendinimo kaštais. „0+“ strategijos įgyvendinimo visa kaina yra 590'000 Lt, nuosaikios plėtros – 5'930'000 Lt, o pilnos apimties plėtros – 7'430'000 Lt. Kaštų ir naudos santykio, o taip pat investicijų didžiausio tikėtimumo ir atsiperkamumo atžvilgiu artimiausiu laiku pati perspektyviausia yra nuosaiki Nidos jūros terapijos centro plėtros strategija.

Lėšos apskaičiuotos pilnutiniam kiekvieno veiksmo įgyvendinimui, siekiant sukurti palankiausias sąlygas sukurti Nidos jūros terapijos centrą. Jų panaudojimo trukmė – nuo projekto patvirtinimo pirmaeilium Neringos savivaldybės Taryboje iki Nidos jūros terapijos centro statybos architektūrinio projekto ir techninės dokumentacijos suderinama atsakingose institucijose ir patvirtinimo Neringos savivaldybės Taryboje. Į lėšas įskaičiuotos sąnaudos konsultaciniams užsakomiesiems darbams, kelionėms ir administraciniams kaštams.

1.6.2. Nidos jūros terapijos centro kūrimo prioritetinių veiksmų programa

24 lentelė. Finansinis aspektas.

Tikslas: Sukurti sąlygas Nidos jūros terapijos centro statybos ir funkcionavimo finansavimui	
Uždaviniai: 1. Nidos jūros terapijos centras įtraukiamas į pirmaeilį investicijų savivaldybėje sąrašą. 2. Parengiamas ir patvirtinamas investicinis projektas Nidos jūros terapijos centro plėtrai.	
Veiksmai:	Kaina, Lt
1. Neringos savivaldybės Tarybos sprendimu Nidos jūros terapijos centras įtraukiamas į pirmaeilį valstybės ir ES Struktūrinių fondų investicijų savivaldybėje sąrašą.	
2. Parengiamas išsamus investicinis projektas Nidos jūros terapijos centro plėtrai, kuriame: <ul style="list-style-type: none"> išanalizuojamos visos savivaldybės dispozicijoje esančios galimybės skatinti privačias investicijas į Nidos jūros terapijos centro plėtrą; numatomos optimalios galimybės privatiems investuotojams kartu su savivaldybe, objekto bendrasavininkiu, bankais ir investiciniais fondais dalyvauti objekto plėtroje, derinant privačias investicijas su daline ES Struktūrinių fondų parama. 	30'000
3. Nidos jūros terapijos centro investicinis projektas patvirtinamas Neringos savivaldybės Taryboje	
4. Parengiamas įplaukų valdymo modelis, užtikrinantis ilgalaikį finansinį jūros terapijos centro funkcionavimą ir subalansuotus lankytojų srautus sezono metu ir pasezoniais (04-06 ir 09-10 mėn.)	10'000
VISO FINANSINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	40'000

25 lentelė. Organizacinis aspektas

Tikslas: Sukurti stiprų socialinį tinklą, užtikrinantį sąlygas sėkmingai ilgalaikiai Nidos jūros terapijos centro veiklai	
Uždaviniai: 1. Suburiamas stiprus vietinių jūros terapinio sveikatinimo entuziastų ir profesionalų aljansas turintis svarbų patariamąjį vaidmenį. 2. Sukuriamas Pietų Baltijos pajūrio kurortų administracijų, išskirtinių jūros terapijos centrų, universitetų ir saugomų teritorijų administracijų tinklas.	
Veiksmai:	Kaina, Lt
1. Įkuriamas patariamasis organas (kurorto taryba) – neformalus Neringos mylėtojų (bendruomenės narių, politikų, Vyriausybės ir atskirų ministerijų pareigūnų, mokslininkų, žurnalistų ir kt.) sambūris, skatinantis Vyriausybę, Seimą ir ministerijas priimti Neringos kurorto plėtrai palankius dokumentus ir kt.	
2. Skatinamas aktyvus Neringos bendradarbiavimas su pajūrio kurortais, kurie yra izoliuotoje aplinkoje, pvz. salose. Bornholmo, Gotlando, Fraserio, kitų izoliuotų salų su pajūrio kurortais, esančiais išskirtiniame gamtiniame ir kultūriniame kraštovaizdyje, pavyzdžiu keičiamasi patirtimi, kaip aktyvinti vietinę bendruomenę ir skatinti jos dalyvavimą sprendžiant išlikimo ir vertingo gyvenimo problemas. Neringos gyventojai keliauja į izoliuotų salų pajūrio kurortus, ten dirba, bendrauja su vietiniais (geriausiaisiais) paslaugų teikėjais kad praplėstų akiratį. Organizuojami seminarai ir apskriti stalai Neringoje ir užsienio partnerių bendruomenėse. Pirmųjų dviejų metų laikotarpyje rekomenduojami bent 5-6 susitikimai.	60'000
3. Bendradarbiaujant su kitais pajūrio kurortais, esančiais izoliuotoje aplinkoje, akcentuojama „penkialypio žiedo“ („Quintuple helix“) partnerystė, kaip inovatyvus ir pažangus pajūrio kurortinės partnerystės plėtros kelias apjungiant kurortų valdžią, akademinės institucijas, privačius kurortų svetingumo paslaugų teikėjus, jūros terapijos centrus ir gamtosaugos institucijas.	
VISO ORGANIZACINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	60'000

26 lentelė. Rinkodaros aspektas

Tikslas: Įtvirtinti Nidos jūros terapijos centro kaip gamtos ir kultūros paveldą vienijančio pavyzdinio objekto įvaizdį
--

Uždaviniai: 1. Lietuvos ir užsienio visuomenėje įtvirtinamas Nidos jūros terapijos centro kaip gamtos ir kultūros paveldą vienijančio objekto įvaizdis.	
2. Lietuvos ir užsienio viešojoje nuomonėje bei strateginiuose Neringos planavimo dokumentuose įtvirtinamas Nidos jūros terapijos centro kaip Kuršių nerijos gamtos ir kultūros paveldą vienijančio objekto vaidmuo.	
Veiksmai:	Kaina, Lt
1 Parengiama ir įgyvendinama plataus masto viešųjų ryšių kampanija, skirta įtvirtinti Lietuvos viešojoje erdvėje nuomonę, kad Nida- sveikatinimo kurortas ir jūros terapijos centro statyba būtina, siekiant užtikrinti ir naujai puoseleli Kuršių nerijos gamtos ir kultūros paveldo darną.	50'000
2. Skatinamos diskusijos žiniasklaidoje apie Kuršių nerijos gamtinius kurortinius veiksnius, jų teigiamą poveikį sveikatai, rengiami seminarai ir šviečiamoji medžiaga tomis temomis.	20'000
VISO ORGANIZACINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	70'000

27 lentelė. Technologinis-inovacinis aspektas

Tikslas: Parengti konkurencingo Nidos jūros terapijos centro projektą	
Uždaviniai: 1. Sukaupiamos žinios apie efektyvias geoterminio sūrymo panaudojimo, nuotėkų valymo, ir kitas Nidos jūros terapijos centro konkurencingumui užtikrinti būtinas inovatyvias technologijas.	
2. Parengiamas ir suderinamas Nidos jūros terapijos centro statybos architektūrinis projektas ir techninė dokumentacija.	
Veiksmai:	Kaina, Lt
1. Parengiama mokslinė – taikomoji studija apie naujausias, vietą ir energiją taupančias NaCl sūrymo desalinizacijos technologijas ir druskos panaudojimo sveikatinimo tikslams inovatyvias technologijas.	20'000
2. Išanalizuojamos sąlygos ir numatoma vieta geoterminiam gręžiniui, sūrymo nuotėkų desalinizacijos įrenginiams ir sapropelio gavybai nerijos palvėje.	10'000
3. Atliekamas sūrymo nuotėkų išleidimo į jūrą hidrocheminio ir ekologinio poveikio priekrantės aplinkai modeliavimas ir įvertinimas esant įvairioms druskos koncentracijoms.	50'000
4. Sūrymo nuotėkų išleistuvui ir sapropelio gavybai nerijos palvėje parengiamas atskiras specialusis planas, techninis projektas, atliekama PAV procedūra, projektas suderinamas su visomis institucijomis.	150'000
5. Parengiama išsami techninė dokumentacija geoterminiam gręžiniui ir sūrymo tiekimo sistemai;	150'000
6. Parengiama išsami techninė dokumentacija Nidos jūros terapijos centro	150'000

plėtrai: I blokas (maksimali talpa 100 žmonių) – 4 karšto sūrymo baseinai, 4 gėlo pašildyto vandens baseinai, 3 pirtys, „Gintaro ola“, „Druskų ola“ ir „Saulės ola“; II (individualių procedūrų) blokas – 4 patalpos; III (individualių jūros terapijos paslaugų) blokas – 8 patalpos; IV blokas – 2 VIP kompleksai; V – aeroterapijos terasa; VI – pagalbinių paslaugų patalpos (odontologo kabinetas, poilsio kambariai, kavinė); VII – gėlo vandens gręžinys ir vandens tiekimo sistema; VIII – sūrymo nuotėkų desalinizacijos įrenginiai; IX – sūrymo nuotėkų išleistuvai į jūrą, kurio parametrai, tiesimo trasa ir nuotėkų išleidimo gylis atsižvelgtų į dugno ekologiją ir kranto zonos dinamiką.	
7. Nidos jūros terapijos centro statybos architektūrinis projektas ir techninė dokumentacija suderinama atsakingose institucijose ir patvirtinama Neringos savivaldybės Taryboje.	
VISO TECHNOLOGINIO-INOVACINIO ASPEKTO PIRMAEILIAI VEIKSMAI	530'000

2. IŠVADOS

Įvertinus Neringos gamtinius sveikatinimo veiksnius, akivaizdu, kad Neringa pasižymi gausesniais ir įvairesniais gydomaisiais gamtiniais ištekliais, nei daugelis kitų kurortų. Neringos kurortologinius veiksnius sudaro mineralinis ir terminis Žemės gelmių vanduo, gydomasis purvas, pajūris (talasoterapija), gamtovaizdžiai, vandens telkiniai. Gautų tyrimų analizė rodo, kad kurortologiniai veiksniai Neringoje turi didelį sveikatinimo potencialą, o šių veiksnių ištekliai Neringoje yra pakankami kurortinėms paslaugoms plėtoti. Išvardintų veiksnių *kompleksas* daro Neringą išskirtiniu ir konkurencingu kurortu Lietuvos ir tarptautiniu mastu, nes daugelis kurortų turi tik vieno-trijų išvardintų natūralių veiksnių kombinacijas.

Neringa turi visus Lietuvos Respublikos Turizmo įstatyme išvardintus gydomuosius gamtinius išteklius, kurie būtini kurorto statusui suteikti. Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerijos patvirtintos higienos normos reglamentuoja kurortologinių išteklių naudojimą, tačiau nepateikia kurortologinių veiksnių ir reikalavimų pripažinimui gydomaisiais bei tinkamais kurortų statuso patvirtinimui, todėl *nė vienas* Lietuvos kurortas neturi gamtinių gydomųjų veiksnių, kuriuos Lietuvos Sveikatos apsaugos ministerija būtų pripažinusi gydomaisiais.

Neringos kurorto tipas nėra visuotinai ir aiškiai įvardintas oficialiuose dokumentuose, strateginės plėtros, bei turistinių ir kurortinių paslaugų kryptys dokumentuose varijuoja priklausomai nuo dokumentą rengusios ar užsakiusios organizacijos. Turėdama kurortiniam sveikatinimui tinkamus veiksnius, Neringa gali ir privalo stiprinti savo kaip išskirtinio pajūrio kurorto konkurencingumą ne plėtodama apgyvendinimo bazę (kiekybinė plėtra), bet plėtodama didelę pridėtinę vertę teikiančias sveikatinimo paslaugas (kokybinė plėtra).

Neringos kaip pajūrio kurorto vizija buvo suformuluota remiantis kurortologiniu potencialu ir darnios plėtros koncepcija: *Neringa – pietryčių Baltijos pajūrio kurortas, derinantis unikaliais gamtiniais gydomaisiais veiksniais pagrįstą aukščiausios kokybės sveikatinimo ir sveikatingumo paslaugų teikimą su Kuršių nerijos kraštovaizdžio, kultūros ir gamtos paveldo išsaugojimu, besiremiantis darnios plėtros principu.*

Neringos lankytojų srautų tyrimai parodė, kad Neringoje per metus lankosi apie 400 000 turistų. Daugiausia jų tenka birželio pabaigos- rugpjūčio mėn. laikotarpiui. Kitais laikotarpiais lankytojų skaičius yra kritiškai mažas. Neringos miško parkų lankytojai neturėtų viršyti 18 tūkstančių lankytojų vienu metu vasaros sezono piko atvejais. Turistų srautų tyrimai rodo, kad ši riba nėra pasiekta ir nebus pasiekta artimiausioje ateityje. Pagal Neringos kaip pajūrio kurorto darnaus vystymosi koncepciją, nakvojančių poilsiautojų skaičius dar turi apie 5 tūkst. vietų rezervą 10 metų augimo perspektyvai vasaros sezono piko metu. Rekomenduotina, kad didesniu lankytojų skaičiumi išsiskiriantys pasezoniai apimtumų ilgesnius laikotarpius: bent tris mėnesius pirmojoje metų pusėje balandžio–birželio mėn. ir du mėnesius antrojoje metų pusėje - rugsėjo–spalio mėn.

Svarbiausia Neringos lankytojų poreikių gretutinių sezonų ir ne sezono metu tyrimo išvada yra ta, jog, siekiant patenkinti gretutinių sezonų ir ne sezono lankytojų lūkesčius, sėkmingai konkuruoti Lietuvos ir užsienio rinkose, reikia kurti kompleksinius, patrauklius ir konkurencingus paslaugų rinkinius maksimaliai suderinant dalykinio (konferencinio) turizmo aktyvaus poilsio, *sveikatinimo*, kultūrinio-pažintinio ir ekologinio turizmo paslaugas. Vietinių gyventojų ir verslininkų nuostata sveikatinimo paslaugų kūrimo atžvilgiu yra teigiama. Neringos kurortologinių paslaugų plėtra sietina su kompleksišku Neringos kurorto

vystymu ir darnios strategijos taikymu ne tik gamtosaugos atžvilgiu, bet ir ekonominės, bei socialinės plėtros aspektais : verslo sąlygų gerinimu, socialiniu būstu jaunos šeimoms, bei kt.

Esamų Neringos sveikatinimo paslaugų, kvalifikacinių reikalavimų joms teikti ir jų plėtros perspektyvų išsami analizė rodo, kad egzistuoja keturios skirtingos galimybės, kaip geriausia panaudoti Kuršių nerijos išskirtinius kurortologinius išteklius Neringos kaip išskirtinio pietryčių Baltijos regiono pajūrio kurorto statuso įtvirtinimui : įrengti specialią sveikatinimo įstaigą Nidoje, pritaikyti bendrasomatinio pobūdžio sanatorinio tipo sveikatinimo įstaigos reikmėms kurią nors bankrutuojančią privačią apgyvendinimo įstaigą, panaudoti geoterminį sūrį ir gydomąjį sapropelį sveikatinimo reikmėms jau veikiančiose apgyvendinimo įstaigose, sukurti svetingumo ir sveikatinimo įstaigų klasterį, kuris, be Nidos jūros terapijos centro, apimtų jau veikiančias apgyvendinimo įstaigas, ajurvedos masažo centrą, spa centrą, jogos ir judėjimo gryname ore, bei kitas pavienes kurorto sveikatinimo paslaugas, gamtinių sveikatinimo išteklių gavybą, bei natūralios sveikatinimo ir spa produkcijos gamybą.

Studijos rengimo rėmuose atliktų tyrimų rezultatais, šiuo metu tinkamiausia ir perspektyviausia galimybė naujai sveikatinimo įstaigai sukurti yra Nidos jūros terapijos centras, kurio veikla būtų grindžiama ypatingu pajūrio mikroklimatu ir išskirtiniais, tik Lietuvos Baltijos pajūriui būdingais jūros terapijai tinkamais kurortologiniais ištekliais. Rekomenduojama taikyti *jungtinį centro nuosavybės modelį* su sprendžiamuoju Neringos savivaldybės balsu jūros terapijos centro valdyme. Nidos jūros terapijos centro kūrimo paruošiamųjų veiksmų programai įgyvendint reiktų apie 700 tūkst. Litų finansavimo.

ⁱ Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

ⁱⁱ Denyer, S., Galland, P. (2009). Tarptautinės istorinių vietų ir paminklų tarybos (ICOMOS) bei Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) patariamiosios misijos Kuršių nerijoje (Lietuva) 2009 m. liepos 26-29 d. ataskaita.

ⁱⁱⁱ Menger, W. (1997). Klimatherapie an der Nord- und Ostsee (Teil I), Fischer Verlag.

^{iv} Gudelis, V. (1998) Lietuvos pajūris ir jūris, Vilnius.

^v Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.

^{vi} LKTC (2007). Lietuvos kurortologijos tyrimų studija (mokslo tyrimo darbas); Ūkio ministerija / Lietuvos kurortologijos tyrimų centras, Druskininkai, 74 p.,
http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/LT_kurortologijos_ST_f_v2.pdf

^{vii} Lietuvos higienos norma HN 28:2003 „Natūralaus mineralinio vandens ir šaltinio vandens naudojimo ir pateikimo į rinką reikalavimai.“

^{viii} LKTC (2007). Lietuvos kurortologijos tyrimų studija (mokslo tyrimo darbas); Ūkio ministerija / Lietuvos kurortologijos tyrimų centras, Druskininkai, 74 p.,
http://www.ukmin.lt/lt/strategija/studija/LT_kurortologijos_ST_f_v2.pdf

^{ix} Lietuvos higienos norma HN 92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“

^x Lietuvos higienos norma HN 126:2010 „Peloidai. Sveikatos saugos reikalavimai“

^{xi} Deutsche Heilbäderverband (2005). Begriffsbestimmungen – Qualitätsstandards für die Prädikatisierung von Kurorten, Erholungsorten und Heilbrunnen, Deutsche Heilbäderverband, Bonn, 190 p.

^{xii} РГУТиС (2009). УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС дисциплины (модуля, курса) «Маркетинг туристско- рекреационных территорий» программы опережающего профессионального обучения и повышения квалификации «Рекреационный сервис»; «Российский государственный университет туризма и сервиса», Москва, 121 с.

^{xiii} Šliaupa, S.; Zuzevičius, A.; Rasteniėnė, V.; Baliukevičius, A.; Zinevičius, F.; Gudzinskas, J.; Buinevičius, K. (2008). Vakarų Lietuvos regione esančių geoterminės energijos resursų potencialo išaiškinimas ir pagrindimas, bei galimybės jų panaudojimui energijos gamybai; Geologijos ir geografijos institutas, 221 p.

- ^{xiv} Saladžius, V.; Grigelis, A.; Kisnerius, J.; Kondratas, A.; Sakalauskas, K. (1976). Nidos giluminio gręžinio suvestinis pjūvis (darbų ataskaita), Lietuvos Geologinės paieškos mokslo tyrimo institutas, 176 p. (rusų k.).
- ^{xv} Šliaupa, S.; Zuzevičius, A.; Rastenienė, V.; Baliukevičius, A.; Zinevičius, F.; Gudzinskas, J.; Buinevičius, K. (2008). Vakarų Lietuvos regione esančių geoterminės energijos resursų potencialo išaiškinimas ir pagrindimas, bei galimybės jų panaudojimui energijos gamybai; Geologijos ir geografijos institutas, 221 p.
- ^{xvi} <http://www.johannesbad.de>.
- ^{xvii} Ramanauskas, K. ir kt. (2008) Mineralinio vandens naudojimo Lietuvos kurortuose sveikatinimo, profilaktikos, gydymo ir reabilitacijos tikslais standartizuotos metodinės rekomendacijos (mokslo tyrimo darbas), Druskininkai.
- ^{xviii} <http://www.johannesbad.de>.
- ^{xix} Šliaupa, S.; Zuzevičius, A.; Rastenienė, V.; Baliukevičius, A.; Zinevičius, F.; Gudzinskas, J.; Buinevičius, K. (2008). Vakarų Lietuvos regione esančių geoterminės energijos resursų potencialo išaiškinimas ir pagrindimas, bei galimybės jų panaudojimui energijos gamybai; Geologijos ir geografijos institutas, 221 p.
- ^{xx} 10‰ = 10 g ištirpusių druskų / 1 l tirpalo
- ^{xxi} Šliaupa, S.; Zuzevičius, A.; Rastenienė, V.; Baliukevičius, A.; Zinevičius, F.; Gudzinskas, J.; Buinevičius, K. (2008). Vakarų Lietuvos regione esančių geoterminės energijos resursų potencialo išaiškinimas ir pagrindimas, bei galimybės jų panaudojimui energijos gamybai; Geologijos ir geografijos institutas, 221 p.
- ^{xxii} Ramanauskas, K. ir kt. (2008) Mineralinio vandens naudojimo Lietuvos kurortuose sveikatinimo, profilaktikos, gydymo ir reabilitacijos tikslais standartizuotos metodinės rekomendacijos (mokslo tyrimo darbas), Druskininkai.
- ^{xxiii} <http://www.johannesbad.de>.
- ^{xxiv} Gudelis, V. (1998) Lietuvos pajūris ir jūris, Vilnius.
- ^{xxv} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xxvi} Gerencser, G.; Szendi, K.; Muranyi, E.; Varga, Cs. (2009). New experimental methods for studying medical muds samples. Kn: Proceedings of International Thermalism Scientific Congress, Yokohama, p. 120-121.
- ^{xxvii} Deutsche Heilbäderverband (2005). Begriffsbestimmungen – Qualitätsstandards für die Prädikatisierung von Kurorten, Erholungsorten und Heilbrunnen, Deutsche Heilbäderverband, Bonn, 190 p.
- ^{xxviii} Gudelis, V. (1976). Baltijos jūros geologija, Vilnius, Mokslas (rusų k.).
- ^{xxix} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xxx} Bitinas A., Damušytė A. (2007). Influence of Neotectonics to the development of coastal zone of the South-Eastern Baltic; Kn.: 2nd MELA Conference, Glaciotectionic structures, palaeobasins and neotectonic setting (Volume of Abstracts), p. 5-6.
- ^{xxxi} Gudelis, V. (1998) Lietuvos pajūris ir jūris, Vilnius.
- ^{xxxii} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xxxiii} Menger, W. (1997). Klimatherapie an der Nord- und Ostsee (Teil I), Fischer Verlag.
- ^{xxxiv} Deutsche Heilbäderverband (2005). Begriffsbestimmungen – Qualitätsstandards für die Prädikatisierung von Kurorten, Erholungsorten und Heilbrunnen, Deutsche Heilbäderverband, Bonn, 190 p.
- ^{xxxv} Menger, W. (1997). Klimatherapie an der Nord- und Ostsee (Teil I), Fischer Verlag.
- ^{xxxvi} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xxxvii} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xxxviii} Kolb, Ch.E. (2002). Iodine's air of importance. Organic iodide vapors are emitted by marine algae. *Nature*, 417
- ^{xxxix} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xl} Riepšas, E. (1995). Forest conservation and management in the national park of Kuršių nerija. In: *Coastal Conservation and Management in the Baltic Region*, Klaipėda.
- ^{xli} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xlii} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xliiii} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xliiv} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xli v} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xli vi} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xli vii} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xli viii} Meška, V., Juozulynas, A. (1999). Kurortinė medicina, Vilnius.
- ^{xli x} Šioje vietoje UNESKO ekspertų rekomendacijos vertimas į lietuvių kalbą yra netikslus: **originale nėra dilemos tarp Neringos kaip kurorto ir kaip gamtos turizmo vietovės, o yra dilema tarp „iप्रastinio“ kurorto ir išskirtinės**

„turistinės vietovės“: „An understanding of what the tourist offer should be in terms of whether it is marketed as a ‘resort’ with all the implications that brings or as an exceptional destination that can offer something quite unique.“

ⁱ Denyer, S., Galland, P. (2009). Tarptautinės istorinių vietų ir paminklų tarybos (ICOMOS) bei Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) patariamąsios misijos Kuršių nerijoje (Lietuva) 2009 m. liepos 26-29 d. ataskaita.

ⁱⁱ Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

ⁱⁱⁱ Denyer, S., Galland, P. (2009). Tarptautinės istorinių vietų ir paminklų tarybos (ICOMOS) bei Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) patariamąsios misijos Kuršių nerijoje (Lietuva) 2009 m. liepos 26-29 d. ataskaita.

ⁱⁱⁱⁱ Mill, R.Ch. (2007) *Resorts: Management and operation*, Willey.

^{liv} Akevičiūtė, J.; Žilinskas, G., Jarmalavičius, D. (2004). Poilsiautojų srauto sklaida Kuršių nerijos paplūdimuose, *Geografijos metraštis* 37(1-2), 162-174.

^{lv} Denyer, S., Galland, P. (2009). Tarptautinės istorinių vietų ir paminklų tarybos (ICOMOS) bei Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) patariamąsios misijos Kuršių nerijoje (Lietuva) 2009 m. liepos 26-29 d. ataskaita.

^{lvi} Denyer, S., Galland, P. (2009). Tarptautinės istorinių vietų ir paminklų tarybos (ICOMOS) bei Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) patariamąsios misijos Kuršių nerijoje (Lietuva) 2009 m. liepos 26-29 d. ataskaita.

^{lvii} [Tai ką Neringos savivaldybės administracija daro sezono metu yra gerai \(daro pakankamai ir nereikia mažinti\), kaip pvz. rinkodaros priemonės ir renginius.](#)

^{lviii} Eičinėaitė, V. (2008). Palangos ir Neringos lankytojų poreikių nesezono metu lyginamoji studija (magistro baigiamasis darbas), Klaipėdos universitetas, 53 p.

^{lix} Eičinėaitė, V. (2008). Palangos ir Neringos lankytojų poreikių nesezono metu lyginamoji studija (magistro baigiamasis darbas), Klaipėdos universitetas, 53 p.

^{lx} Mill, R.Ch. (2007) *Resorts: Management and operation*, Willey.

^{lxi} Mill, R.Ch. (2007) *Resorts: Management and operation*, Willey.

^{lxii} Jim Macbeth, 2010.

^{lxiii} Dr. McKercher B., 2003

^{lxiv} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

^{lxv} Mill, R.Ch. (2007) *Resorts: Management and operation*, Willey.

^{lxvi} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

^{lxvii} Maksimalus paplūdimų lankytojų skaičius apskaičiuojamas dauginant Neringos paplūdimių lankytojų maksimalų skaičių (11000 žmonių x 0,8 = 8800) iš Akevičiūtės ir kt. (2004) nustatyto paplūdimių lankytojų pasiskirstymo Neringos gyvenvietėse ir poilsiautojų, susitelkiančių įvairių gyvenviečių centriniame paplūdimyje, dalies (%) pagal Neringos savivaldybės Bendrąjį planą.

^{lxviii} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007; Mill, R.Ch. (2007) *Resorts: Management and operation*, Willey.

^{lxix} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

^{lxx} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

^{lxxi} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

^{lxxii} Neringos savivaldybės Bendrasis planas, 2007

^{lxxiii} „Snoras“ *Kastujevo įmonei grasina teismu*, vz.lt, 2010.03.30

^{lxxiv} „Gintaro ola“ – patalpa su specialia Lietuvoje patentuota įranga (gintaru padengtais krėslais ir gultais, kurie, sužadinti infraraudonaisiais spinduliais, turi teigiamą poveikį žmogaus organizmui; „Druskų ola“ – iš geoterminio vandens išgaunamo sauso smulkiadispersinio natrio chlorido aerozolio terapijos (haloterapijos) patalpa; „Saulės ola“ – šviesos terapijos (helioterapijos) patalpa, kurioje p sezoniu taikomas dirbtinis psichosomatinį terapinį poveikį turinčio spektro apšvietimas, o sezono metu – specialių prietaisų pagalba sukuriama povandeninio apšvietimo iliuzija, turinti psichosomatinį terapinį poveikį